

ریاست جمهوری
معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی
مرکز آمار ایران

مستندات
برنامه ملی آمار کشور
(جلد اول)

آبان ۱۳۸۶

فهرست مطالب

<u>شماره صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱	پیشگفتار .....
۳	برنامه تشکیلات ارکان نظام آماری .....
۱۴	برنامه توسعه نیروی انسانی .....
۲۲	برنامه تولید آمار .....
۸۵	برنامه استانداردهای آماری .....
۹۷	برنامه بهبود کیفیت آمارها .....
۱۱۰	برنامه آمارهای ثبتی .....
۱۲۳	برنامه تحقیقات آماری .....
۱۳۷	برنامه توسعه فناوری اطلاعات و پایگاه اطلاعات آماری کشور .....
۱۷۲	برنامه ارتقای فرهنگ آماری .....

مهر کنترل

صفحه ۰ از ۱۸۴

پیشگفتار

توسعه کشورها به سیستم های تولید و انتشار آمار و اطلاعات، به عنوان یکی از ابزارهای کلیدی، بستگی مستقیم و با حجم و گستردگی آن ها ارتباط تنگاتنگی دارد. آمار و اطلاعات، قوی ترین ابزار برای برنامه ریزی آینده، ارزیابی عملکرد گذشته و تصمیم گیری در سطوح مختلف مدیریت بوده و به همین دلیل است که نظام آماری و نظام برنامه ریزی، دورکن اساسی در خدمت توسعه و پیشرفت هر جامعه ای می باشند. بدیهی است کارکرد موفق نظام آماری مانند هر نظام دیگری، نیازمند برنامه ریزی و نظارت مستمر است و تنها پایه گذاری یک نظام برای تهیه اطلاعات آماری، پاسخگویی به تمام نیازها را تضمین نکرده و هدایت و بهبود آن مانند هر فعالیتی، به برنامه ریزی و هماهنگی نیاز دارد.

در این راستا و براساس الزام های ناشی از ماده ۵۶ قانون برنامه چهارم توسعه، تهیه برنامه ملی آمار کشور توسط سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به مرکز آمار ایران واگذار شد. متن کامل ماده ۵۶ قانون برنامه عبارت است از:

"دولت مکلف است در پایان سال اول برنامه، به منظور شکل دهی "منظومه ی آمار ملی و مکانی کشور" نسبت به تهیه ی برنامه ی ملی آمار مبتنی بر اصلاح و تقویت نهاد مدیریت اطلاعات و آمار ملی کشور، استانداردها، ضوابط، تولید و ارزیابی آمارهای ثبتی، تقویت و ایجاد پایگاه های اطلاعات آماری و اطلاع رسانی، ارتقای فرهنگ آماری، چگونگی تعامل دستگاهها، راهبری، هماهنگی های لازم را انجام و جهت اجرا و عملیاتی نمودن آن طی برنامه اقدام نماید."

براین اساس مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه های اجرایی از اواسط خرداد ماه سال ۱۳۸۳ با ساختار ذیل، تدوین برنامه ملی آمار را سازماندهی و اجرا کرد. در این سازماندهی فعالیت های آماری به ۹ برنامه (شامل: توسعه ی فناوری اطلاعات و پایگاه اطلاعات آماری کشور، تولید آمار، ارتقای فرهنگ آماری، بهبود کیفیت آمارها، توسعه ی نیروی انسانی، تحقیقات آماری، تشکیلات ارکان نظام آماری، استانداردهای آماری و آمارهای ثبتی) تقسیم و تدوین هر برنامه به یک کارگروه واگذار شد.

در این فرایند هر یک از کارگروهها، براساس چارچوبی به شرح زیر اقدام به تهیه برنامه های خود نمودند:

۱- فرایندها و فعالیت های گوناگونی که در نظام آماری در جریان است بررسی شد تا وضع موجود و گذشته این فعالیت ها به خوبی شناسایی و چالش های نظام تعیین شود.

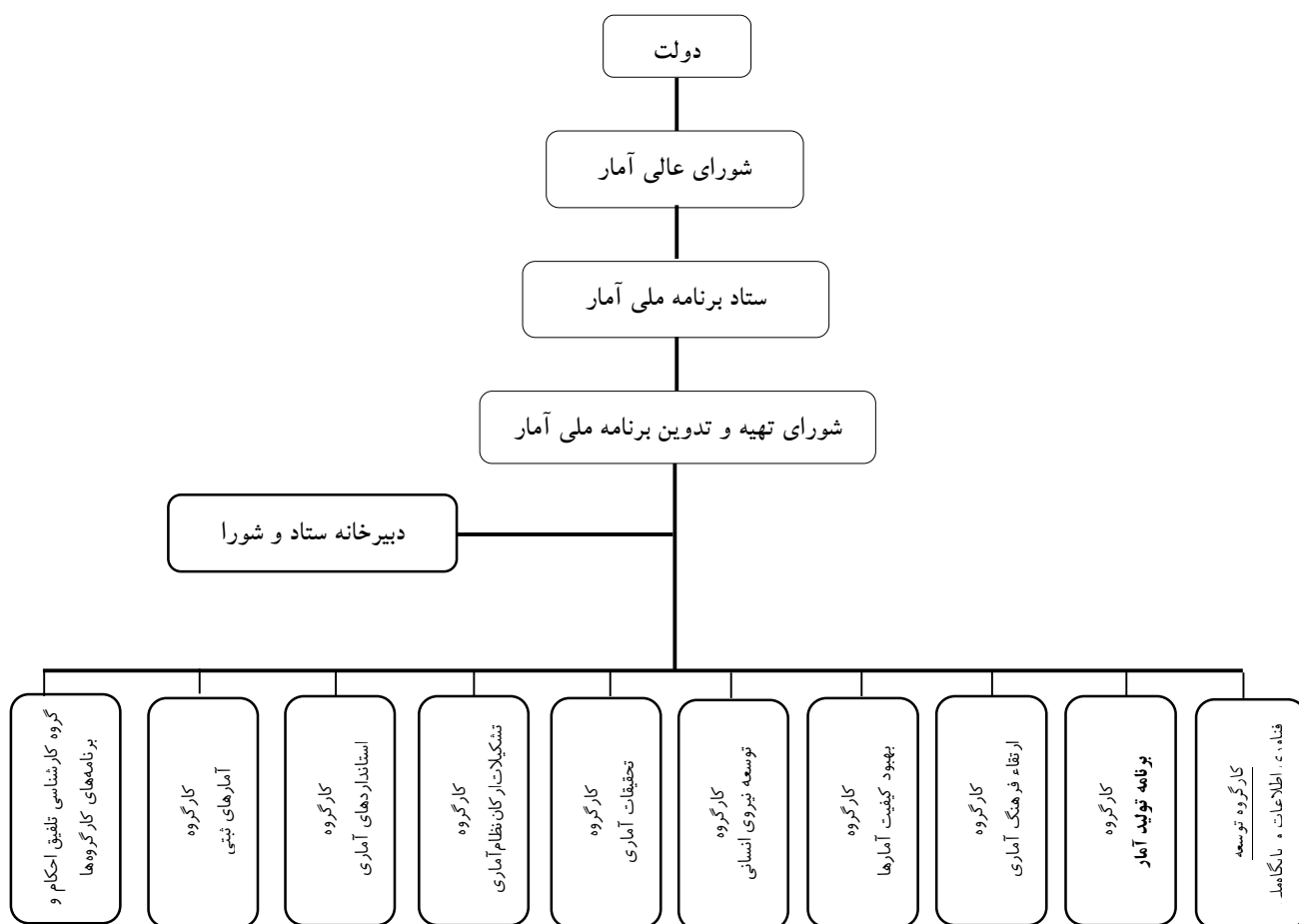
- ۲- ترسیم چشم اندازی از وضعیت مطلوب و بهینه
- ۳- تعیین مأموریت‌ها، اهداف و استراتژی‌های نظام آماری
- ۴- تهیه نقشه و برنامه‌ای برای رسیدن به چشم انداز مطلوب
- ۵- برآورد نیروی انسانی مورد نیاز برای اجرای برنامه‌ها
- ۶- برآورد اعتبار مورد نیاز برای عملیاتی کردن برنامه‌ها

پس از تدوین برنامه هر یک از کارگروه‌ها، شورای تدوین برنامه متشکل از رؤسای کارگروه‌ها، نمایندگان دستگاه‌های تولیدکننده آمار و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، وظیفه بررسی برنامه کارگروه‌ها و هماهنگی بین آن‌ها را عهده‌دار شد و یک گروه از کارشناسان خبره مرکز آمار ایران موظف به تلفیق برنامه کارگروه‌ها شد. همچنین ستاد برنامه ملی آمار نیز که به ریاست رییس مرکز آمار ایران و با عضویت معاونان و مشاوران این مرکز، نمایندگان انجمن آمار، استادان دانشگاه‌ها و نمایندگان واحدهای آماری استان‌ها تشکیل شد، برنامه‌های تدوین شده را بررسی نمود. بطور کلی فرایند تهیه این برنامه توسط مرکز آمار ایران تا تاریخ ۱۳۸۳/۸/۱۲ ادامه داشت. پس از آن به منظور طی مراحل قانونی تصویب برنامه، بررسی مجموعه مستندات تهیه شده در دستور کار شورای عالی آمار و کمیسیون تخصصی آن قرار گرفت. دستگاه‌های اجرایی نیز از طریق ارایه نظرات خود در شورای عالی آمار این برنامه را نهایی کردند و سپس این برنامه در قالب ۱۴ ماده در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۸ به تصویب این شورا که عالی‌ترین مرجع سیاست‌گذاری نظام آماری کشور است رسید. پس از آن برنامه ملی آمار در بند (ه) از محور چهارم مجموعه "سند تلفیقی اسناد توسعه بخشی و فرابخشی برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران" (موضوع بند (ز) ماده ۱۵۵ قانون برنامه چهارم توسعه)، در جلسه مورخ ۱۳۸۴/۵/۵ به تصویب هیئت دولت جمهوری اسلامی ایران رسید.^۱ در حال حاضر این برنامه در رأس فعالیت‌های نظام آماری ایران قرار دارد و اقدامات اجرایی آن از سال اول برنامه (سال ۱۳۸۴) براساس برنامه‌زمان‌بندی پیش‌بینی شده، اجرا، پیگیری و نظارت می‌شود. در این مجموعه برنامه‌هایی که توسط هر یک از کارگروه‌ها تدوین شده اند ارایه می‌شود. این برنامه‌ها همانطور که پیش از این نیز اشاره شد، توسط کارگروه تلفیق، در قالب یک مجموعه واحد جمع‌بندی و برای طی

^۱ - این مجموعه شامل اقدام‌های اساسی لازم برای تحقق اهداف پیش‌بینی شده در اسناد ملی توسعه بخشی و اسناد ملی توسعه ویژه (فرابخشی) می‌باشد

مراحل تصویب در اختیار مراجع فوق الذکر قرار گرفت. مجموعه حاضر شامل نتایج اقدامات انجام شده و مستندات تفصیلی آن می باشد. برنامه خلاصه شده نیز در جلد دوم این مستندات ارایه شده است.

نظام تهیه و تصویب برنامه ملی آمار کشور

برنامه

تشکيلات ارکان نظام آماری

برنامه تشکیلات ارکان نظام آماری

۱) گزارش وضع گذشته و موجود

۱-۱) چگونگی شکل‌گیری مرکز آمار از عهد قاجار تا کنون

بررسی اسناد و مدارک نشان می‌دهد که در دوره قاجار، میرزا حسن خان سپهسالار دستورالعمل نسبتاً جامعی برای تهیه آمار همگانی و سرشماری تمامی منابع مالی کشور به مأموران دولت صادر می‌کند. سپس در شهریور ۱۲۹۵ و در کابینه وثوق الدوله تصویب‌نامه‌ای مشتمل بر ۴۱ ماده برای ثبت احوال به تصویب هیئت وزیران رسید لیکن تا آذر ۱۲۹۷ (تاسیس ثبت احوال در وزارت کشور) این تصویب‌نامه اجرا نشد. در سال ۱۳۰۳ شمسی مصوبه‌ای که تا حدودی وظایف اداره‌ی مسئول آمار را تعیین می‌کرد به تصویب هیئت وزیران رسید که به نحوی اولین قدم در تاسیس نظام آماری^(۱) کشور محسوب می‌شود. در هنگام تصویب مصوبه‌ی فوق به دلیل ناآشنایی مردم با آمار و جمع‌آوری اطلاعات و کمبود نیروی انسانی، شرایط برای جمع‌آوری اطلاعات آماری چندان مقتضی نبود و مسئله‌ی گردآوری اطلاعات آماری تا سال ۱۳۱۴ مسکوت ماند. در این سال نظام‌نامه‌ی شورای عالی آمار تنظیم شد و براساس ماده‌ی اول این نظام‌نامه، نمایندگان همه‌ی وزارتخانه‌ها و ادارات مستقل دولتی به موجب حکم وزارت کشور به عضویت شورای عالی آمار منصوب شدند. در سال ۱۳۱۸ قانون سرشماری در هفت ماده و دو تبصره به تصویب مجلس شورای ملی رسید. از گام‌های دیگری که برای توسعه و پیشرفت امر آمار برداشته شد، تدوین آیین‌نامه‌ی شورای عالی آمار و سرشماری که در سال ۱۳۲۰ بود که به تصویب هیئت وزیران رسید. در سال ۱۳۲۸ اعتبار سرشماری عمومی ضمن قانون بودجه‌ی سال مذکور به تصویب مجلس شورای ملی رسید و برای جمع‌آوری آمار و تهیه و ترسیم نقشه‌ی کشور اعتبار کافی در لایحه‌ی برنامه‌ی هفت ساله‌ی سازمان برنامه تصویب شد لیکن به دلیل شرایط سیاسی و کمبود اعتبارات، امر سرشماری تا سال ۱۳۳۵ به تعویق افتاد.

---

(۱) نظام آماری عبارت از مجموعه‌ی دستگاه‌ها و نهادهای درگیر در فعالیت‌های آماری (ارکان نظام)، وظایف و فعالیت‌های هر یک از اجزای نظام، روابط درونی و بیرونی آن‌ها با یکدیگر، اصول، قوانین و مقررات حاکم بر وظایف و روابط مزبور است.

پس از ۱۰ سال (از ۱۳۳۴ تا ۱۳۴۳) نظام آماری موفقیت لازم را در هماهنگی و تمرکز فعالیت‌های آماری به دست نیاورد لذا قانون مرکز آمار ایران در سال ۱۳۴۴ با هدف تمرکز فعالیت‌های آماری به تصویب هیئت وزیران رسید. به موازات تحولاتی که در نظام مدیریت و اداره‌ی کشور در دهه‌ی ۱۳۴۰ حاصل شد، ضرورت همکاری نزدیک تولیدکننده‌ی آمار با دستگاه برنامه‌ریزی احساس شد تا آن که در سال ۱۳۴۴، اداره‌ی آمار عمومی از وزرات کشور منتزع و سازمانی با نام «مرکز آمار ایران» با ویژگی استقلال عمل و در عین حال وابسته به سازمان برنامه و بودجه تاسیس شد. این مرکز به عنوان اولین اقدام، سرشماری عمومی نفوس و مسکن را طبق قانون در آبان ماه ۱۳۴۵ به مرحله‌ی اجرا در آورد.

بررسی نظام آماری کشور در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۴۴ و ۱۳۵۳ نشان می‌دهد با آن که در قانون مرکز آمار و تصویب‌نامه‌های آن، تمرکز فعالیت‌های آماری و حتی تمرکز استخراج، انتشار و آموزش عملی آمار پیش بینی شده بود، طی این دوره در کشور نظام آماری متمرکز، موفقیتی نداشته است، زیرا نه تنها واحدهای آماری سازمان‌های دولتی به مرکز آمار ایران منتقل نشدند، بلکه بر تعداد و اهمیت آن‌ها روز به روز افزوده شد و حتی کمتر سازمانی برای تایید یا اظهار نظر، به ارسال پرسش‌نامه‌ها، جداول و طرح آمارگیری خود به مرکز آمار ایران مبادرت نمود. از این رو دولت چنین تشخیص داد که باید وظایف مشخص‌تری را که خود نوعی ابزار هماهنگی در تولید آمار هستند بر عهده‌ی این مرکز بگذارد. سرانجام در سال ۱۳۵۳ قانون مرکز آمار ایران توسط مجلس بازننگری و اصلاح شد و در حال حاضر نظام آماری کشور نظامی نیمه متمرکز است؛ بدین معنا که دستگاه‌های اجرایی کشور برای تامین نیازهای آماری خود به تولید آمار اقدام می‌کنند، ولی ضوابط اجرا، توزیع فعالیت‌های عمده و اساسی آمارگیری و اطلاع‌رسانی آماری به صورت متمرکز صورت می‌گیرد.

پیروزی انقلاب اسلامی و حوادث پس از آن به ویژه در طول دوران دفاع مقدس و اولویت‌های ضروری‌تر و حیاتی‌تر، فرصت پرداختن به دیگر امور از جمله تولید آمار را کمتر کرد، گرچه عناصر علاقه‌مند و آگاه به نقش آمار و اطلاعات در اداره‌ی امور کشور سعی کردند با فعالیت‌های آماری، به خصوص سرشماری‌ها، در حد مقدمات، آمار مورد نیاز را تولید کنند ولی به علت پاره‌ای از مشکلات و به ویژه ضعف تشکیلاتی ناشی از انتزاع واحدهای استانی مرکز آمار ایران و ادغام آن‌ها در سازمان برنامه و بودجه‌ی استان‌ها، مرکز آمار ایران نتوانست به انجام مجموعه‌ی وظایف و تکالیف قانونی خود توفیق یابد.

۱-۲) مرکز آمار ایران و واحدهای استانی آن

مرکز آمار ایران از سال ۱۳۴۴ تا سال ۱۳۵۸ در هر یک از استان‌های کشور دارای دفاتری بود که مسئولیت جمع‌آوری اطلاعات آماری در استان‌ها را به طور مستقل یا در قالب طرح‌های ملی آماری که در تهران تهیه می‌شدند، برعهده داشتند. در پایان سال ۱۳۵۸، دفاتر آماری استان‌ها (۲۳ منطقه) به دلیل صرفه جویی در هزینه‌ها و هماهنگی با نهاد برنامه‌ریزی کشور در سازمان برنامه و بودجه ادغام شدند که همین امر استقلال آمار را دچار خدشه نموده و تبعاتی همچون موارد زیر را به بار آورد:

- ◀ کم توجهی به مقوله‌ی آمار
- ◀ عدم توجه کافی به الزامات و اجرای دقیق دستورالعمل‌های آماری
- ◀ تنزل کمی و کیفی نیروی انسانی در معاونت آمار و اطلاعات
- ◀ اعمال سیاست‌های سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان در معاونت آمار و اطلاعات بدون توجه به برنامه و نیازهای فعالیت‌های آماری مرکز آمار ایران
- ◀ عدم امکان کنترل هزینه‌های آمارگیری
- ◀ نارسایی در نظارت بر عملیات آمارگیری
- ◀ عدم برنامه‌ریزی برای تهیه‌ی امکانات مورد نیاز معاونت آمار و اطلاعات (خودرو، نیروی انسانی، نرم افزار و...)

در حال حاضر مرکز آمار ایران به شکل سازمانی مستقل و دارای قانون خاص خود است اما واحدهای اجرایی آن با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی ادغام شده است و این موضوع از وحدت و هماهنگی در برنامه‌ریزی و طراحی آمار و برنامه‌های آماری به طریقی که نیازهای برنامه‌ریزی کشور را در برگیرد، بسیار دور است. به منظور رفع این گونه مشکلات، در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ حرکت‌های پراکنده‌ای برای احیای واحدهای آماری استان‌ها صورت گرفت که هیچ کدام به نتایج مطلوبی منجر نشد. در سال ۱۳۷۶ بخشنامه‌ای به امضای رئیس وقت سازمان برنامه و بودجه، به معاونت‌ها و مراکز استانی سازمان برنامه و بودجه ابلاغ شد تا مشکلات اجرایی موجود از جمله مدیریتی، پرسنلی، اداری، آموزشی معاونت آمار و اطلاعات استان‌ها به طور نسبی مرتفع شود و عزل و نصب معاونین آمار و اطلاعات استان‌ها با نظر و تایید مرکز آمار ایران انجام گیرد.

در سال ۱۳۸۰ طی نامه‌ای از سوی رئیس وقت سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، بخشنامه‌ی سال ۱۳۷۶ تعدیل و اختیارات مرکز کمرنگ‌تر شد.

با توجه به این که مسائل و مشکلات ذکر شده در مورد تعامل و هماهنگی مرکز آمار ایران با استان‌ها کماکان به قوت خود باقی مانده و حتی در بعضی موارد وسعت یافته است، به نظر می‌رسد صدور

بخشنامه‌های فوق‌الذکر و بخشنامه‌های این چنینی در رفع مشکلات مرکز آمار ایران در بعد استانی تأثیر چندانی نداشته است.

۳-۱) پیشینه شورای عالی آمار در ۷۰ سال

در سال ۱۳۱۴ نظام‌نامه‌ی شورای عالی آمار تنظیم شد که براساس ماده‌ی اول این نظام‌نامه، نمایندگان تمامی وزارتخانه‌ها و ادارات مستقل دولتی به موجب حکم وزارت کشور به عضویت شورای عالی آمار در می‌آیند. آیین‌نامه‌ی شورای عالی آمار در اردیبهشت‌ماه ۱۳۲۰ به تصویب هیئت وزیران رسید. این شورا در سال ۱۳۴۴ با ۱۲ عضو و با ریاست وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه، دوره‌ی جدیدی از فعالیت خود را آغاز کرد.

تشکیل جلسات شورای عالی آمار و برگزاری جلسات آن از سال ۱۳۵۳ لغایت ۱۳۷۵ با فراز و نشیب‌های فراوانی روبرو بوده است. از سال‌های مذکور مدارک مدون و مستندی دال بر تعیین سیاست‌های تولید آمار در کشور توسط شورای مزبور در دسترس نیست و یا در صورت وجود، منسجم نبوده است. به استناد مدارک موجود اولین جلسه‌ی شورای عالی آمار در تاریخ ۱۳۵۶/۲/۱۰ تشکیل شده و ۸ جلسه‌ی دیگر در سال‌های ۱۳۶۱ و ۱۳۶۲ برگزار شده است.

با توجه به تغییرات ایجاد شده در نظام برنامه‌ریزی کشور پس از جنگ تحمیلی و تهیه و اجرای برنامه‌های توسعه‌ی اول و دوم و ارزیابی برنامه‌های مذکور، جلسه‌ای با عنوان چهارمین جلسه، مورخ ۷۵/۲/۲۶ برگزار شده است. در سال ۱۳۷۶ موضوع تهیه‌ی نظام آماری کشور در اذهان برنامه‌ریزان و سیاستگذاران آماری به ویژه مرکز آمار ایران و شورای عالی آمار قرار گرفت و موجب فعال شدن شورای عالی آمار شد. از نیمه‌ی دوم سال ۱۳۷۷ شورای عالی آمار تاکنون سعی داشته است جلسات خود را به‌طور مستمر و طبق قانون تشکیل دهد که براین اساس از سال ۱۳۷۷ تاکنون شورای عالی آمار ۲۲ جلسه برگزار نموده است که با احتساب جلسات برگزار شده قبل از سال ۱۳۷۷، جمعاً ۳۵ جلسه تشکیل شده است؛ در صورتی که طبق قانون، حداقل باید ۱۲۰ جلسه طی این مدت تشکیل می‌شد. پس از سپری شدن حدود چهار دهه از اصلاح و تصویب آیین‌نامه‌ی شورای عالی آمار که یکی از ارکان اساسی نظام آماری کشور است تاکنون این شورا به دلیل مشکلات مختلف نتوانسته وظایف و عملکردی که قانون برای آن در نظر گرفته است را ایفا نماید و به دلایل مختلف نسبت به انجام وظایف قانونی خود توفیق کمتری به دست آورده است.

۴-۱) کمیته‌های آمار بخشی از بدو تشکیل تا کنون

کمیته‌های آمار بخشی از جمله ارکان مهم نظام آماری به شمار می‌آیند. این کمیته‌ها (۲۸ کمیته‌ی آمار بخشی) به منظور ساماندهی فعالیت‌های آماری و انعکاس مشکلات وضعیت موجود و نیازهای آماری در وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی، شکل گرفته و به عنوان بازوان اجرایی شورای عالی آمار محسوب می‌شوند.

کمیته‌های آماربخشی به استناد مصوبه‌ی جلسه‌ی مورخ ۷۹/۱۲/۲۲ شورای عالی آمار تشکیل شدند و فعالیت خود را از سال ۱۳۸۰ رسماً آغاز کردند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۰، ۱۶۱ جلسه، در سال ۱۳۸۱، ۵۶ جلسه، در سال ۱۳۸۲، ۹۸ جلسه و در فروردین لغایت تیرماه سال ۱۳۸۳، ۲۲ جلسه تشکیل داده‌اند. عمده‌ی جلسات برگزار شده مربوط به سال ۱۳۸۰ می‌باشد که اغلب این جلسات در خصوص ساماندهی اقلام آمارهای ثبتی بوده است. بررسی فعالیت‌های انجام شده توسط کمیته‌های آمار بخشی در دستگاه‌های اجرایی نشان می‌دهد که به دلایل مختلف از جمله موارد ذیل این کمیته‌ها نتوانسته‌اند نقش و جایگاه واقعی خود را در نظام آماری کشور ایفا کنند:

- ◀ نهادینه نشدن کمیته‌های آماربخشی در دستگاه‌های اجرایی
- ◀ عدم وجود تشکیلات آماری در برخی از دستگاه‌های اجرایی کشور
- ◀ عدم تقویت نرم‌افزاری و سخت‌افزاری واحدهای دستگاه‌های اجرایی که دارای تشکیلات آماری هستند.

- ◀ عدم وجود اداره‌ی مدیریتی برای فعال کردن کمیته‌های آماربخشی
- ◀ عدم مشارکت فعال سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در کمیته‌های آمار بخشی با توجه به اهمیت نقش این سازمان در کمیته‌های مزبور
- ◀ عدم تهیه و تدوین مستندات برنامه‌ی عملیاتی وظایف کمیته‌های آماربخشی
- ◀ عدم وجود سیستم نظارت و ارزیابی عملکرد کمیته‌های آمار بخشی

۵-۱) واحد آمار دستگاه‌های اجرایی و مصوبه‌ی شورای عالی اداری

با تصویب ضرورت ایجاد تشکیلات مناسب برای واحد آماری دستگاه‌های اجرایی در نهمین جلسه‌ی شورای عالی آمار مورخ ۷۹/۱۰/۱۲ و همچنین اخذ مصوبه‌ی هیئت وزیران در سال ۱۳۷۹ و علاقه‌مندی دستگاه‌ها برای انجام فعالیت‌های آماری، قدم‌هایی برای رفع موانع انجام فعالیت‌های آماری در دستگاه‌های اجرایی برداشته شد اما فعالیت‌های آماری در دستگاه‌های اجرایی به دلیل عدم وجود واحد آمار و یا نبود واحدهای مناسب تشکیلاتی آماری در دستگاه‌های اجرایی، نتایج قابل توجهی به بار نیاورده

است و باید قدم‌های محکمی برای رفع موانع انجام فعالیت‌های آماری در دستگاه‌های اجرایی برداشته شود. در این راستا با پیگیری به عمل آمده از سوی مرکز آمار ایران در تاریخ ۸۲/۸/۱۷ شورای عالی اداری کشور، ایجاد و ارتقای واحدهای آماری در تمامی وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های دولتی را با هدف انسجام در تهیه آمارهای ثبتی و غیرثبتی تصویب نمود.

در بررسی‌های به عمل آمده توسط گروه بررسی وضع موجود امکانات آماری دستگاه‌های اجرایی کشور در سال ۱۳۸۲، ۴۷ درصد دستگاه‌های اجرایی فاقد واحد آمار بوده‌اند و اغلب دستگاه‌هایی هم که در تشکیلات آن‌ها واحد آمار و اطلاعات تعریف شده است، نیاز به اصلاح و ارتقای سطح تشکیلاتی دارند.

به دلایل ذیل دستگاه‌های اجرایی در تحقق مصوبه‌ی شورای عالی اداری تاکنون موفقیتی کسب ننموده‌اند:

الف - ماده‌ی ۸ مصوبه مورخ ۱۳۸۲/۸/۱۷ شورای عالی اداری مبنی بر انجام همه‌ی اصلاحات تشکیلاتی موضوع این مصوبه از محل پست‌های سازمانی موجود.

ب - عدم اراده‌ی بعضی از مسئولین دستگاه‌ها در اجرای مصوبه‌ی شورای عالی اداری به منظور ایجاد یا ارتقای واحد آماری

ج - عدم جدیت و پیگیری دفاتر سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی در اجرای مصوبه‌ی شورای عالی اداری.

۲) مسائل و مشکلات

الف - فقدان تعامل پویا و مستمر واحدهای آماری دستگاه‌ها با مرکز آمار ایران.

ب - نامناسب بودن تشکیلات مرکز آمار ایران با اهداف و وظایف پیش‌بینی شده (در سطح ملی و استانی).

پ - ضعف تشکیلات واحدهای آماری موجود در دستگاه‌های اجرایی کشور.

ت - ضعف عملکرد شورای عالی آمار و کمیسیون تخصصی آن به دلیل عدم تشکیل مرتب و برنامه‌ریزی شده‌ی جلسات این شورا

ث - چندگانگی در سیاستگذاری فعالیت‌های آماری.

ج - انجام فعالیت‌های موازی در تولید آمار.

چ - ناهماهنگی در اجرای مصوبات شورای عالی آمار و شورای عالی اداری توسط دستگاه‌های مرتبط با نظام آماری.

ح - فقدان سیاستگذاری مشخص و مدون در نظام آماری کشور در راستای استقرار نظام آماری مطلوب.

۳) تصویر چشم انداز آینده در صورت ادامه‌ی وضع موجود

آمار امری حاکمیتی است و این موضوع در موادی از لایحه‌ی برنامه چهارم توسعه مورد تاکید قرار گرفته است. ادامه‌ی روند موجود نشان می‌دهد که با توجه به اجرای سیاست‌های استفاده از آمار در برنامه‌ریزی‌ها و جلب افکار عمومی در استفاده از آمار، تعداد طرح‌های آماری که بتواند به نیازهای روز افزون کاربران پاسخ دهد بیشتر خواهد شد و از طرف دیگر با توجه به سیاست توسعه‌ی تولید آمار به روش ثبتي و همچنین پیش‌بینی افزایش تعامل مرکز آمار ایران با دستگاه‌های اجرایی به منظور هدایت، آموزش و نظارت فعالیت‌های آماری آن‌ها، مرکز آمار ایران در پاسخگویی به نیازهای آماری جامعه دچار مشکل جدی شده و این امر تامین نیازهای آماری کشور را با بحران مواجه خواهد کرد. در صورت ادامه‌ی وضع موجود، به علت موازی‌کاری، کاربران و برنامه‌ریزان با آمارهای چندگانه‌ای مواجه خواهند بود و هزینه - فایده‌ی تولیدات آماری در حاله‌ای از ابهام قرار خواهد داشت. ضمناً در صورت ادامه‌ی روند موجود، کارکرد شورای عالی آمار، خلأ مشهودی در سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری نظام آماری کشور ایجاد می‌شود.

۴) تصویر چشم انداز مطلوب

در چشم‌انداز مطلوب، وجود یک نظام آماری کارا و پویا مبتنی بر مشارکت توانمند و علمی تمام ارکان در مسیر تامین نیازهای آماری کشور، متصور است که در آن، آمار جایگاه حاکمیتی خود را دارد و امکان تامین آمارهای بهنگام و متناسب با نیازهای آماری کاربران از واحدهای آماری بر پایه‌ی روش‌های مطلوب و با کیفیت مورد قبول و ارائه‌ی آن بین کاربران در یک فضای اعتمادسازی شده‌ی متقابل انجام می‌پذیرد، موازی‌کاری در تولید آمار وجود ندارد، آمارها با رعایت اولویت‌های آماری تولید می‌شود، تعامل بین دستگاه‌های اجرایی و مرکز آمار ایران به شکل سیستمی و مطلوب انجام می‌پذیرد. تمامی دستگاه‌های اجرایی دارای واحد آمار متناسب با شرح وظایف و فعالیت‌های محوله از طرف نظام آماری کشور می‌باشند و همچنین در چشم‌انداز مطلوب، مرکز آمار ایران نیز به عنوان متولی آمار کشور، با سطح و جایگاه تشکیلاتی مناسب، هدایت و هماهنگی فعالیت‌های آماری کشور را رهبری می‌کند و ارتباط اداری مناسب بین مرکز آمار ایران و واحد آمار استانی آن و همچنین واحدهای آماری

دستگاه‌های اجرایی برقرار می‌باشد. ضمناً در چشم‌انداز مطلوب نظام آماری کشور از یک نظام برنامه‌ریزی و سیاستگذاری مناسب که دارای کارکردی واقعی و کارآمد است بهره‌مند می‌باشد و نوع نظام آماری کماکان نیمه متمرکز خواهد بود؛ بدین معنی که دستگاه‌های اجرایی با رعایت روش‌ها و معیارهای علمی و تعاریف و طبقه‌بندی‌های آماری یکسان به تامین نیازهای آماری خود می‌پردازند و در ترویج تفکر آماری و تهیه برنامه‌ی تولید آمار نقش دارند ولی تهیه‌ی استانداردها، توزیع فعالیت‌های آماری، نظارت بر آمارگیری‌ها، اطلاع‌رسانی آماری، آموزش ضمن خدمت کارشناسان نظام و پژوهش‌های آماری مرتبط با نیازهای فنی نظام تولید آمارهای رسمی به صورت متمرکز صورت می‌پذیرد.

۵) چالش‌ها و مشکلات اساسی در رسیدن به چشم‌انداز مطلوب

- الف - سطح، جایگاه و تشکیلات مرکز آمار ایران (ملی و استانی) در تشکیلات کلان دولت
- ب - واحد آمار کارآمد در تشکیلات دستگاه‌های اجرایی کشور
- پ - نهادینه‌سازی وظایف شورای عالی آمار و کمیسیون تخصصی آن
- ت - موازی‌کاری در تولید آمار
- ث - عدم تمرکز در سیاستگذاری و هدایت فعالیت‌های آماری

۶) هدف کیفی

- الف - دستیابی به سطح، جایگاه و تشکیلات مناسب برای مرکز آمار ایران در سطح ملی
- ب - دستیابی مرکز آمار ایران به واحد آمار کارآمد در سطح استان‌های کشور
- پ - ایجاد و اصلاح تشکیلات واحد آمار در دستگاه‌های اجرایی کشور
- ت - افزایش کارایی و کارآمدی شورای عالی آمار و کمیسیون تخصصی آن در نظام آماری کشور

۷) هدف کمی

- الف - ایجاد ساختار و تشکیلات مناسب برای مرکز آمار ایران در سطح ملی و استانی تا پایان سال اول برنامه
- ب - ایجاد و اصلاح واحد آمار و اطلاعات در دستگاه‌های اجرایی تا پایان سال دوم برنامه

- ج - تغییر وظایف و یا تغییر ترکیب اعضای شورای عالی آمار و کمیسیون تخصصی آن در راستای افزایش کارایی و کارآمدی آن به منظور انجام وظایف قانونی شورا تا پایان سال اول برنامه
- د - بررسی قانون مرکز آمار ایران تا پایان سال اول برنامه

۸) سیاست‌ها

- الف - تعیین سطح، جایگاه و تشکیلات مرکز آمار ایران در سطح ملی و استانی
- ب - تدوین مجدد وظایف، اهداف و ترکیب اعضای شورای عالی آمار
- پ - پیگیری مصوبه‌ی شورای عالی اداری مبنی بر ایجاد و یا ارتقای واحد آمار و اطلاعات در تمامی دستگاه‌های اجرایی
- ت - تمرکز در سیاستگذاری و هدایت فعالیت‌های آماری کشور
- ث - توسعه و بهبود نظام نظارت و هدایت‌گری تولیدات آماری توسط مرکز آمار ایران
- ج - بررسی قانون مرکز آمار ایران

۹) برنامه‌های اجرایی، اقدام‌ها و اعتبارات

اعتبارات (هزار ریال)					شرح فعالیت
۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	
				۱۵۰۰۰۰	مطالعه و بررسی قانون مرکز آمار ایران با هدف تبیین اهداف، وظایف و جایگاه مطلوب مرکز آمار ایران و شورای عالی آمار

۱۰) احکام کارگروه

- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی موظف است تا پایان سال اول برنامه اقدامات زیر را انجام دهد:
- الف - مطالعه و بازنگری قانون مرکز آمار ایران با تکیه بر اهداف، وظایف و جایگاه مرکز و شورای عالی آمار
- ب - اصلاح تشکیلات مرکز آمار ایران متناسب با بند الف و سازگار با فناوری روز
- ج - تمهیدات لازم به منظور اصلاح یا ایجاد تشکیلات مناسب واحد آمار و اطلاعات و استقرار آن در تمامی دستگاه‌های اجرایی

برنامه توسعه نیروی انسانی

برنامه توسعه نیروی انسانی

۱) بررسی وضع گذشته و موجود و مسائل و مشکلات

بررسی وضع نیروی انسانی مرکز آمار ایران نشان می‌دهد که در سال ۱۳۵۸ تعداد کل نیروی انسانی در مرکز آمار ایران و مناطق آماری، برابر با ۱۲۹۸ نفر بوده است و این نیروی انسانی در سال ۱۳۷۰ به ۹۰۶ و در سال ۱۳۸۲ به ۸۶۰ نفر کاهش یافته است. بدین ترتیب سرانه‌ی نیروی انسانی مرکز آمار ایران و معاونت‌های آمار و اطلاعات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها (نیروی انسانی شاغل به ازای هر ۱۰۰۰۰۰ نفر جمعیت) از ۱/۶ نفر در سال ۱۳۷۰ به ۱/۳ نفر در سال ۱۳۸۲ تنزل یافته است. (این رقم در پاکستان ۲/۳، در ترکیه ۳/۷، در بنگلادش ۳، در فیلیپین ۴/۱ و در آمریکا ۴/۰۹ است). این در حالی است که تعداد طرح‌های آماری مرکز آمار ایران به غیر از سرشماری، در سال ۱۳۵۸ حدود ۱۵ طرح آمارگیری بوده است و این تعداد در سال ۱۳۸۲ به بیش از ۶۰ طرح آمارگیری افزایش یافته است.

به منظور شناسایی وضعیت نیروی انسانی واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی کشور، با ۲۰۸ دستگاه اجرایی مکاتبه شد که از این بین ۹۹ دستگاه اجرایی دارای واحد آمار و اطلاعات تشخیص داده شده‌اند. با در نظر گرفتن این موضوعی که برخی از دستگاه‌های اجرایی دارای واحد آمار و اطلاعات، پرسشنامه‌های مربوط را تکمیل نکرده‌اند؛ اگر متوسط تعداد نیروی انسانی سایر دستگاه‌ها را جایگزین پرسشنامه‌های خالی کنیم، تعداد نیروی انسانی واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی و مرکز آمار ایران برابر با ۵۹۶۸ نفر تخمین زده می‌شود. برای انجام فعالیت‌های برنامه‌ی ملی آمار، متوسط سالانه‌ی نیروی انسانی مورد نیاز برابر با ۳,۶۹۲,۰۶۳ نفر روز برآورد می‌شود و اگر ۶۰ درصد از این نیروی انسانی از طریق بخش خصوصی تأمین شود، بدون در نظر گرفتن فعالیت‌های جاری واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی و مرکز آمار ایران که در برنامه ملی آمار نیامده است، به ۷۳۸۵ نفر نیروی ثابت در دستگاه‌های مذکور نیاز است. به عبارت دیگر نیروی انسانی فعلی تقریباً ۸۰ درصد نیروی انسانی مورد نیاز است.

در مرکز آمار ایران وضعیت استخدامی نیروی انسانی، ۷۵ درصد رسمی، ۱۱ درصد پیمانی و ۱۴ درصد قراردادی است. ۵۷ درصد از نیروی انسانی این مرکز دارای مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر (۱۱ درصد فارغ‌التحصیل رشته‌ی آمار، ۴ درصد فارغ‌التحصیل رشته‌ی اقتصاد، ۴۲ درصد فارغ‌التحصیل سایر رشته‌ها) و ۴۳ درصد دارای تحصیلات فوق دیپلم، دیپلم و کمتر از دیپلم هستند.

سابقه‌ی خدمت ۴۱ درصد از نیروی انسانی مرکز آمار ایران کمتر از ۵ سال، ۲۰ درصد بین ۵ تا ۱۵ سال، ۱۶ درصد بین ۱۶ تا ۲۵ سال و ۲۳ درصد بیش از ۲۵ سال است. بنابراین ۶۴ درصد از نیروی انسانی مرکز آمار ایران یا کمتر از ۵ سال سابقه‌ی کار دارند و یا بیش از ۲۵ سال، که این موضوع حاکی از نوعی کمبود نیروی انسانی با سابقه‌ی کار بین ۵ تا ۲۵ سال است.

بررسی وضع موجود نیروی انسانی واحدهای آمار ۱۸۷ دستگاه اجرایی مورد بررسی نیز نشان می‌دهد، نیروی انسانی واحدهای آمار این دستگاه‌ها معادل ۰/۴ درصد از کل نیروی انسانی دستگاه‌های مذکور است. وضعیت استخدامی این نیروها، ۷۹ درصد رسمی، ۹ درصد پیمانی و ۱۲ درصد سایر ذکر شده است. ۶۷ درصد از نیروهای آمار دستگاه‌ها دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر (۶ درصد فارغ‌التحصیل رشته‌ی آمار، ۳ درصد فارغ‌التحصیل رشته‌ی اقتصاد و ۵۸ درصد فارغ‌التحصیل سایر رشته‌ها) و ۳۳ درصد دارای تحصیلات فوق دیپلم، دیپلم و کمتر از دیپلم هستند. سابقه‌ی خدمت ۲۰ درصد آنان کمتر از ۵ سال، ۳۷ درصد بین ۵ تا ۱۵ سال، ۲۷ درصد بین ۱۶ تا ۲۵ سال و ۱۶ درصد بیش از ۲۵ سال است.

در مرکز آمار ایران و معاونت‌های آمار و اطلاعات س.م.ب استان‌ها ۲۷ درصد از پست‌های سازمانی بلا تصدی است. این رقم برای دستگاه‌های اجرایی ۳۰ درصد است. به طور کلی بررسی‌ها نشان می‌دهد مرکز آمار ایران و سایر دستگاه‌های اجرایی حتی از نظر کمی هم با کمبود نیروی انسانی مواجه هستند.

بررسی وضع موجود در دستگاه‌های اجرایی مورد بررسی و مرکز آمار ایران، نشان می‌دهد واحد آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی کشور با حدود ۷۰ درصد از ظرفیت نیروی انسانی تعیین شده برای فعالیت‌های مصوب فعلی در حال فعالیت هستند، بنابراین حتی اگر روند رو به افزایش طرح‌های آماری و فعالیت‌های مربوط به تولید آمارهای ثبتي را نیز نادیده بگیریم، به نظر می‌رسد راه‌حلی که در حال حاضر برای جبران ۳۰ درصد ظرفیت خالی نیروی انسانی در دستگاه‌های اجرایی به کار گرفته می‌شود، نه تنها کیفیت آمارها را تحت تأثیر قرار می‌دهد، بلکه جایی را نیز برای انجام فعالیت‌ها یا طرح‌های آماری جدید و یا فعالیت‌های تحقیقات آماری باقی نمی‌گذارد.

در بعضی از دستگاه‌های اجرایی کشور برخی از دوره‌های آموزشی برای کارکنان واحدهای آمار و اطلاعات برگزار شده است که بیشتر جنبه‌ی عمومی دارند و نیازمند برنامه‌ریزی بلند مدت هستند. در مرکز آمار ایران نیز طرح جامع آموزش کارکنان با اهداف ذیل طراحی شده است:

◀ شناسایی نیازهای آموزشی نیروی انسانی مرکز آمار ایران

◀ اولویت‌بندی نیازهای آموزشی

- ◀ تدوین برنامه‌ی آموزشی
- ◀ فراهم‌سازی زمینه‌های لازم برای استقرار نظام آموزشی حین خدمت برای کارکنان مرکز آمار ایران

۱-۱) تجزیه و تحلیل و شناخت تنگناها و مسائل و مشکلات

- ◀ به دلیل عدم انطباق محتوای برنامه‌ی آموزشی رشته‌ی آمار در دانشگاه‌ها با نیازهای نظام آماری کشور، فارغ التحصیلان رشته‌ی آمار در بدو استخدام در دستگاه‌های اجرایی از کارایی لازم برخوردار نیستند.
- ◀ نوع برخورد با مقوله‌ی آمار در دستگاه‌های اجرایی، رشته‌ی شغلی کارکنان واحد آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی و مواردی از این قبیل موجب شده است در بسیاری از موارد نیروی متخصص در واحدهای آمار دستگاه‌های اجرایی به سایر واحدها منتقل شوند و نیروی غیرمتخصص در زمینه‌ی آمار با سطح تحصیلات پایین‌تر جایگزین آن‌ها شوند.
- ◀ عدم شناخت دانش‌آموزان نسبت به اهمیت رشته‌ی آمار و نبود شناخت از جاذبه‌های این رشته موجب شده است همواره فارغ التحصیلان دبیرستانی با سطح علمی پایین‌تر جذب رشته‌ی آمار شوند.
- ◀ در زمینه‌ی آموزش‌های تخصصی بدو خدمت و حین خدمت نیز برنامه‌ریزی مشخصی وجود ندارد. در برخی از دستگاه‌های اجرایی، دوره‌های آموزشی عمومی یا دوره‌های آموزشی مربوط به نرم‌افزارهای آماری برگزار می‌شود ولی کافی نیست. همچنین برخی از دوره‌های آموزشی در مرکز آمار ایران و پژوهشکده‌ی آمار برگزار شده است که نیازمند توسعه، تکمیل و برنامه‌ریزی بلندمدت است.
- ◀ ارتباط لازم بین محتوای برنامه‌های آموزشی حین خدمت با وظایف کارکنان واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی وجود ندارد.
- ◀ سیستم مناسبی برای ارزیابی و بهبود دوره‌های آموزشی حین خدمت متناسب با نیازهای نظام آماری کشور طراحی نشده است.

۲-۱) نقاط قوت

- ◀ تعداد قابل توجه فارغ‌التحصیلان رشته‌ی آمار و رشته‌های مرتبط در کشور
- ◀ تأثیر قابل توجه تعداد ساعات دوره‌های آموزشی طی شده در ارتقای شغلی کارکنان دستگاه‌های اجرایی

۳-۱) نقاط ضعف

- ◀ کمبود متخصصین آمار کاربردی مورد نیاز در دانشگاه‌های کشور
- ◀ کمبود دروس کاربردی منطبق با نیازهای آماری کشور در رشته‌ی آمار
- ◀ ناهماهنگی محتوای برنامه‌های آموزشی بدو و حین خدمت با نیازهای آماری کشور
- ◀ کمبود در جذب نیروهای مستعد برای واحدهای آمار و اطلاعات
- ◀ پایین بودن منزلت شغلی کارکنان واحدهای آمار و اطلاعات نسبت به سایر واحدها

۲) تصویر چشم‌انداز آینده در صورت ادامه‌ی وضع موجود

در صورت ادامه‌ی روند کاهش نیروی انسانی، تعداد نیروی انسانی در مرکز آمار ایران و معاونت‌های آمار و اطلاعات س.م.ب استان‌ها به کمتر از وضعیت فعلی خواهد رسید. واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی در این ارتباط با وضعیت بدتری روبه رو خواهند بود. همچنین کیفیت نیروی انسانی واحدهای آمار و اطلاعات کماکان با نیازهای نظام آماری کشور متناسب نخواهد بود.

۳) تصویر چشم‌انداز مطلوب

با تکمیل پست‌های سازمانی خالی واحدهای آمار و اطلاعات و توسعه‌ی کمی و کیفی نیروی انسانی این واحدها، نیروی انسانی مرکز آمار ایران و واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی کشور، از نظر کمی و کیفی، با نیازهای نظام آماری کشور متناسب خواهد بود.

۴) چالش‌های اساسی در رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ سیاست کوچک‌سازی دولت علی‌رغم حاکمیتی بودن امر آمار و افزایش روزافزون تقاضا برای آمارهای رسمی
- ◀ تربیت نیروی متخصص متناسب با نیازهای نظام آماری کشور
- ◀ جذب و حفظ نیروی انسانی مستعد و متخصص در واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی کشور

۵) اهداف کیفی

- ◀ تکمیل ظرفیت نیروی انسانی متخصص در مرکز آمار ایران و واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی
- ◀ افزایش نیروی انسانی متخصص در مرکز آمار ایران و واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی متناسب با نیازهای نظام آماری کشور
- ◀ افزایش تخصص، کارایی و مهارت‌های نیروی انسانی واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی
- ◀ اصلاح ضوابط و مقررات در راستای جذب، به کارگیری و حفظ نیروهای کارآمد

۶) اهداف کمی

- ◀ تکمیل ظرفیت نیروی انسانی واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی از ۷۰ درصد به ۱۰۰ درصد تا پایان سال اول برنامه
- ◀ افزایش سهم فارغ‌التحصیلان رشته‌ی آمار در واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی به بالاتر از رقم ۲۵ درصد تا پایان برنامه‌ی چهارم توسعه

۷) استراتژی‌ها

- ◀ افزایش سهم نیروی انسانی فارغ‌التحصیل رشته‌ی آمار در واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی
- ◀ افزایش دروس کاربردی منطبق با نیازهای آماری کشور در دروس دانشگاهی
- ◀ تخصصی کردن دوره‌های آموزشی بدو و حین خدمت خاص کارکنان واحدهای آمار

۸) سیاست‌ها

- ◀ تعامل با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی برای تربیت نیروی انسانی متخصص، متناسب با نیازهای نظام آماری کشور

- ◀ مستثنی کردن واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی از سیاست‌های کوچک‌سازی دولت در کنار استفاده و بهره‌گیری از بخش خصوصی
- ◀ افزایش انگیزه به منظور جذب و نگهداری نیروی انسانی متخصص در واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی
- ◀ کمک به تصحیح روند آموزش آمار در مدارس

۹) اقدامات اجرایی

- ◀ ایجاد گرایش آمارهای رسمی در رشته‌ی آمار
- ◀ تعیین سرفصل‌های دوره‌های آموزشی بدو و حین خدمت خاص کارکنان واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی و اعلام آن به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
- ◀ برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای معلمان

۱۰- نیروی انسانی و اعتبارات

۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	نیروی انسانی (نفر ساعت)
-	-	-	۲۴۰۰	۲۴۰۰	۱- ایجاد گرایش آمارهای رسمی
-	-	-	-	۱۲۰۰	۲- تعیین سرفصل دوره‌های آموزشی بدو و حین خدمت
۲۰۰	۱۸۰	۱۵۰	۱۲۰	۱۰۰	۳- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای معلمان
۲۰۰	۱۸۰	۱۵۰	۲۵۲۰	۳۷۰۰	جمع

۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	اعتبارات (میلیون ریال)
-	-	-	۱۰۰	۹۶	۱- ایجاد و گرایش آمارهای رسمی
-	-	-	-	۴۸	۲- تعیین سرفصل دوره‌های آموزشی بدو و حین خدمت
۲۰	۱۸	۱۵	۱۲	۱۰	۳- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای معلمان
۲۰	۱۸	۱۵	۱۱۲	۱۵۴	جمع
۳۱۹					جمع کل

۱۱) احکام

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی مکلف است تا پایان سال اول برنامه اقدام‌های ذیل را انجام دهد:

الف) صدور مجوزهای لازم برای جذب نیروی انسانی مورد نیاز مرکز آمار ایران و واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی کشور مطابق تشکیلات آن‌ها. این دستگاه‌ها مکلفند در مهلت مقرر، نیروی انسانی مربوط را جذب نمایند.

تبصره ۱) به دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود ۱۰ درصد از نیروی انسانی واحدهای آمار و اطلاعات خود را از طریق اعطای بورسیه تحصیلی جذب نمایند.

تبصره ۲) جذب نیروی انسانی در واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی باید به گونه‌ای باشد که تا پایان برنامه، سهم فارغ‌التحصیلان رشته‌ی آمار در این واحدها حداقل به ۲۵ درصد برسد.

ب) تعیین و اجرای راهکارهای لازم به منظور ارتقای انگیزه‌ی شغلی کارکنان واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی

ج) تهیه و اعلام محتوای دروس دوره‌های آموزشی تخصصی بدو خدمت و حین خدمت خاص کارکنان واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی

تبصره) دستگاه‌های اجرایی موظفند دوره‌های آموزشی اعلام شده را در برنامه‌ی آموزش بدو و حین خدمت کارکنان واحدهای مذکور لحاظ نمایند.

د) فراهم کردن زمینه‌های لازم برای ایجاد گرایش آمار رسمی در رشته‌ی آمار

تبصره) وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است با همکاری شورای عالی آمار اقدامات لازم برای راه‌اندازی گرایش مذکور به عمل آورد.

برنامه تولید آمار

برنامه تولید آمار

۱- شناخت وضع گذشته و موجود و تجزیه و تحلیل آن و شناخت تنگناها، موانع، مشکلات و نقاط قوت وضعف

• شناخت و تحلیل وضع گذشته و موجود

تهیه و اجرای " طرح های آمارگیری " و " ثبت داده " در دستگاه های اجرایی که همراه با انجام امور جاری آنها صورت می گیرد ، منجر به " تولید آمار " می شود. تولید آمار از طریق این دو منبع تحت شرایطی انجام می شود که آمار " نظام " آن را در ادبیات خودش دیکته می کند. واژه ی " آمار " در ایران معادل واژه ی لاتین *Statistics* تعریف شده است که ساده ترین آن " اطلاعات عددی " است . در اوایل قرن گذشته و با شروع مباحث مربوط به " نمونه گیری " علم آمار به سرعت توسعه یافت و " استنباط آماری " پدید آمد که استفاده از آن را به داشتن " دانش و آگاهی " از کاربردهای این علم معطوف می کند. در آمار نیز مانند سایر علوم هر " واژه " دارای " تعریف " است که " مفهوم " واژه و دامنه و شمول آن را مشخص می کند. " محصول " حاصل از تولید آمار در قالب " جداول نهایی " که نشان دهنده ی " نیازهای آماری " است و " تلخیص " یافته های مهم همراه با نمایش گرافیکی آنها به صورت " نمودار " برای استنباط سریع بصری، به صورت نشریه یا رسانه در اختیار " مشتری " قرار می گیرد. مشتریان آمار " دستگاه های مستقل "، " محققان "، " سازمان های بین المللی " و " دولت " هستند. دولت عمده ترین مشتری و تولید کننده ی آمار در هر کشور است و به آمارهای تولید و منتشر شده توسط دولت (به معنی عام) که برای " برنامه ریزی و سیاست گذاری "، " ارزیابی برنامه ها " و " گزارش به مردم " مورد استناد قرار می گیرد، " آمار رسمی " اطلاق می شود. مبنای تعیین جایگاه یک کشور در بین کشورهای مختلف جهان توسط سازمان ها و مجامع بین المللی نیز با استفاده از آمارهای رسمی انجام می گیرد.

تولید آمار نیز مانند تولید هر محصول دیگری یک فعالیت "گروهی" است و از لحاظ "نیروی انسانی" تخصص‌های مختلفی را دور هم جمع کرده و "تشکیلات" ویژه‌ای را طلب می‌کند. آمار برای اصلاح "نظام" تولید خود و پویا نگهداشتن آن، به‌طور مرتب محصولات و روش‌های تولید را پس از عبور از چرخه‌ی "تحقیقات" به صورت "بازخورد" به نظام تولید تزریق می‌کند و به این چرخه به‌طور مرتب در درس‌های آماری تاکید می‌شود. نظام تولید آمار "منابع خطا" را به خوبی می‌شناسد و سعی می‌کند که تمام آن‌ها را تحت "کنترل" داشته باشد. "آزمایش" طرح و "نظارت" بر تمام فرایندها دو کنترل عمده از این کنترل‌ها است. "خود ارزیاب" است و در ماهیت خود "کنترل کیفیت" دارد. برای این که محصولات تولیدی دارای کیفیت مطلوب بوده و از "خطای یک طرفه"^۲ "به دور باشد، توصیه شده است که در محیطی نرمال و آرام تولید شود تا متغیرهای خارج از نظام تولید، روی متغیرهای محصولات تاثیر نگذارند.

سابقه‌ی فعالیت تولید آمار در ایران به شکل نوین و با استفاده از روش‌های علمی در قالب طرح‌های سرشماری و نمونه‌گیری، به اوایل قرن حاضر بر می‌گردد، لیکن ثبت داده‌ها تاریخچه‌ی طولانی‌تری در کشور دارد و از آن زمان تاکنون دستگاه‌های مختلف با توجه به دامنه‌ی فعالیت خود، کم و بیش در تهیه‌ی آمارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مورد نیاز کشور، سهمیم بوده‌اند. پس از تأسیس مرکز آمار ایران در سال ۱۳۴۴ و تجدیدنظر در قانون آن در سال ۱۳۵۳ به استناد این قانون وظیفه‌ی "تهیه‌ی آمارهای لازم به‌منظور تأمین نیازهای برنامه‌ریزی و هدف‌های برنامه‌های عمرانی کشور" به عهده‌ی این مرکز گذاشته شد.

تاکنون چهارده سرشماری عمومی در زمینه‌ی جمعیت، کشاورزی، صنعت و معدن و عشایر کوچنده انجام شده که هدف اصلی آن‌ها تولید "آمارهای پایه" در زمینه‌های یاد شده و فراهم نمودن "چارچوب آماری" برای اجرای طرح‌های نمونه‌گیری در کشور بوده است که این چارچوب‌ها هم به خاطر ده سال فاصله‌ی به‌هنگام شدن، "کارایی" خود را از دست می‌دهند. در زمینه‌ی اجرای طرح‌های آمارگیری نمونه‌ای، با هدف پوشش کامل همه‌ی زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، مرکز آمار ایران و بیست و دو دستگاه اجرایی نسبت به تولید آمار در سطح کشور فعال بوده‌اند. در این راستا مرکز آمار ایران با اجرای بیش از دویست عنوان طرح آماری و بانک مرکزی جمهوری اسلامی با چهل و دو عنوان از عمده‌ترین تولیدکنندگان آمار به روش آمارگیری نمونه‌ای در سطح کشور به‌شمار می‌آیند. شایان ذکر است که بیست و یک دستگاه اجرایی دیگر نیز با هشتاد و سه عنوان طرح آماری، اطلاعات

---

² - Bias

مورد نیاز را تولید کرده‌اند. با اجرای این تعداد طرح آماری به نظر می‌رسد که تعداد قابل توجهی از نماگرها و شاخص‌های مورد نیاز قابل دسترسی است.

بررسی وضعیت موجود نشان می‌دهد که در بخش‌های کشاورزی، خرده‌فروشی و عمده‌فروشی، هتل و رستوران، حمل و نقل، انبار داری و ارتباطات، خدمات کسب و کار، خدمات فرهنگی و اجتماعی و محیط زیست کمبودهای آماری وجود دارد و تعدادی از طرح‌های مورد نیاز برای پوشش این کمبودها با **”عدم تخصیص اعتبار“** مواجه شده‌اند که نشان می‌دهد **”تخصیص و رفع نیازهای آماری“** با مشکل روبروست. **”تاخیر در ارائه نتایج“** طرح‌های آماری مشکل دیگری است که **”به موقع بودن“** آمارها را مورد تهدید قرار می‌دهد. آمار سایر بخش‌های اقتصادی در سطح قابل قبولی تولید می‌شود. اخیراً جمهوری اسلامی ایران تعهد کرده است که نسبت به تولید کامل نماگرهای اجتماعی - اقتصادی **”کنفرانس بین‌المللی جمعیت و توسعه^۳“** و **”اهداف توسعه هزاره^۴“** اقدام خواهد کرد ولی هنوز اقدام جدی در این زمینه انجام نشده است. در قالب همکاری‌های منطقه‌ای **”اكو“** نیز نسبت به پوشش کامل **”فرا داده^۵“** قول مساعد داده است. تولید آمار در زمینه‌ی خانوار و جمعیت در سطح قابل قبولی انجام می‌شود. با تقسیم فعالیت‌های تهیه شاخص‌های قیمت بین مرکز و بانک مرکزی، تقریباً تکلیف تولید آن‌ها مشخص شده است و لیکن در هر دو دستگاه فعالیت‌های موازی در زمینه‌ی محاسبه‌ی شاخص قیمت به چشم می‌خورد. ذکر این نکته را ضروری می‌دانند که برای محاسبه‌ی قیمت تولیدکننده به ویژه در بخش خدمات، بدون اجرای آمارگیری‌های خاص آن و به کمک اطلاعات حاصل از شاخص بهای مصرف‌کننده اقدام می‌شود که تفاوت معنی‌داری را نتیجه می‌دهد. حساب‌های ملی در مرکز آمار ایران براساس **”نشان‌راه^۶“** توصیه شده توسط سازمان‌های بین‌المللی در مرحله‌ی دوم قرار دارد و از ابتدا بر اساس آخرین ویرایش وقت **”نظام حساب‌های ملی^۷“** انجام شده است و علاوه بر آن **”حساب‌های منطقه‌ای“** نیز توسط این مرکز تهیه می‌شود. بانک مرکزی نیز اخیراً حساب‌های ملی خود را با ویرایش سال ۱۹۹۳ این نظام هماهنگ کرده است. با توجه به حجم فعالیت‌های آماری که با اجرای مرتب طرح‌های آماری، سرشماری‌ها و جمع‌آوری داده‌های ثبتي برای رفع نیازهای آماری در کشور صورت می‌گیرد، در **”دیوار کوب^۸“** سال ۲۰۰۲ **”موسسه‌ی مرجع جمعیت^۹“**، کشور ایران از

^۳ -International Conference for Population and Development

^۴ -Millennium Development Goals

^۵ -Metadata

^۶ - Milestone

^۷ - System of National accounts(SNA)

^۸ -Datasheet

^۹ -Population Reference Bureau

نظر **”شناسه‌ی دسترسی به داده^{۱۰}“** شناسه‌ی B از چهار شناسه‌ی A,B,C,D را دریافت کرده است. شناسه‌ی دسترسی به داده نشان‌دهنده‌ی وجود نظام‌های تولید آمار به روش ثبتي و به‌طور مستمر و یا وجود سرشماری‌ها در فواصل زمانی معین در هر دوره است. این طبقه‌بندی توسط موسسه‌ی مرجع جمعیت تهیه و در دیوارکوب سالانه‌ی آن با استفاده از اطلاعات موجود در بخش آمار سازمان ملل متحد، بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان بهداشت جهانی، برنامه‌ی عمران ملل متحد و سایر موسسات معتبر بین‌المللی منتشر می‌شود.

سابقه‌ی تهیه‌ی آمار به‌روش ثبتي در دستگاه‌های اجرایی به‌دلیل ماهیت تهیه‌ی آمار با این شیوه، به‌طور عمده به سال‌های اولیه‌ی تأسیس ادارات و دستگاه‌های دولتی برمی‌گردد. اولین اقدامات در تهیه‌ی هدفمند آمار به‌روش ثبتي در قالب فعالیت‌های آماری مربوط به گمرک و اداره‌ی ثبت احوال است. در حال حاضر بیش از هشتادوپنج دستگاه اجرایی و سازمان‌های تابع آن‌ها حدود چهارهزار و هشتصد قلم آماری مورد نیاز برنامه‌های توسعه را در بخش‌های مختلف، شناسایی و برای ساماندهی، اولویت‌بندی کرده‌اند. شایان ذکر است که درصد قابل ملاحظه‌ای از اطلاعات مورد نیاز برنامه‌های توسعه نیز از این طریق تامین می‌شود. طی سال‌های اخیر و با توسعه‌ی **”فناوری اطلاعات“** در دستگاه‌های اجرایی، تولید آمار به روش ثبتي مورد اقبال قرار گرفته است. تولید آمار با روش ثبتي ارزان‌تر و از آن جهت دقیق‌تر است که اولاً ناشی از فعالیت‌های جاری دستگاه است، ثانیاً در مواردی که نیاز به جمع‌آوری داده از پاسخگو است، پاسخگو ارائه‌ی پاسخ‌های درست برای دستیابی به هدف خود را، ضروری دانسته و تصویری از آمارگیری در ذهن خود ندارد. خطاهایی که در هنگام **”مشاهده“** و **”انتقال داده“** ها در این روش اتفاق می‌افتد کماکان به قوت خود باقی است. با این‌که تلاش‌های مستمری برای ساماندهی نظام آمارهای ثبتي توسط مرکز و دستگاه مورد نظر صورت می‌گیرد و لیکن **”ساماندهی آن در اکثر دستگاه‌ها“** به‌طور دلخواه میسر نشده است.

آمارهای تولید شده با این دو روش، ابزاری است که از یک طرف مشتریان را در **”اتخاذ تصمیم“**، **”برنامه ریزی“** و **”سیاستگذاری“** کمک می‌کند و از طرف دیگر امکان می‌دهد که **”شاخص“** هایی برای **”کنترل“**، **”مقایسه“** و **”ارزیابی“** برنامه‌ها فراهم می‌کند.

در بررسی وضعیت موجود که به استناد مدارک جمع‌آوری شده برای تهیه‌ی برنامه‌ی آمار در طول سه سال گذشته انجام شده و این مدارک ضمیمه است، به وضوح مشاهده می‌شود علی‌رغم این‌که محاسبه‌ی **”شاخص‌های قیمت“** و **”تهیه‌ی حساب‌های ملی“** در قانون مرکز آمار ایران به عهده‌ی

---

¹⁰ - Data Availability Code

این مرکز واگذار شده ولیکن این وظیفه از بانک مرکزی سلب نشده است و این بانک کماکان به محاسبه و انتشار آن‌ها اقدام می‌کند. تهیه‌ی حساب‌های ملی از دیدگاه تولید آمار دارای این اهمیت است که " **کمبودهای آماری** " در بخش‌های مختلف اقتصادی را منعکس و این فرصت را فراهم می‌کند که نسبت به " **پوشش کامل** " آمارهای تولیدی اقدام شود. سی و سه طرح از چهل و دو طرح بانک مرکزی مشابه طرح‌های مرکز آمار ایران است. هرچند یک محقق انتظار ندارد که از " **دو اندازه‌ی نمونه** " از یک " **جامعه‌ی آماری** " نتایج " **یگانه** " حاصل شود ولیکن در بحث آمارهای رسمی، کاربران دارای چنین انتظاری هستند. پیامد این " **موازی کاری** " که منجر به اجرای طرح‌های آماری متعددی در زمینه‌های مختلف شده است علاوه بر " **اتلاف منابع مالی** "، موجب " **دوگانگی** " در ارائه‌ی آمارها از یک موضوع یگانه شده است. محقق در مواجهه با چنین وضعیتی ناگزیر از کندوکاو شده و در این مسیر با به کار رفتن " **تعاریف و مفاهیم متفاوت** " و " **روش‌های مختلف** " روبرو شده و اتخاذ تصمیم برای او مشکل می‌شود. مضافاً که به دلیل فقدان یک " **پایگاه اطلاعات آماری** " باید به منابع متعدد رجوع کند. در چنین حالتی مشتری احتمالاً ترجیح می‌دهد از آماری استفاده کند که بیشتر با " **توجیه سیاست‌ها و اهداف** " او سازگاری دارد.

در ادبیات آماری " **بار پاسخگو** " ^{۱۱} به " **حجم زیاد اقلام** " در پرسشنامه و " **مراجعات متعدد** " برای یک موضوع خاص اطلاق می‌شود که نتیجه‌ی آن‌ها موجب " **خستگی پاسخگو** " و احساس وجود " **عدم هماهنگی** " در دستگاه‌های اجرایی برای او می‌شود که آن هم به نوبه‌ی خود ارائه‌ی " **پاسخ‌های غیر دقیق** " و " **عدم اعتماد** " به برنامه‌ریزی و عملکرد درست دستگاه‌های اجرایی کشور را به دنبال دارد. ادامه‌ی چنین وضعیتی احتمال دارد، در مراجعات بعدی، به " **عدم همکاری** " و یا ارائه‌ی " **پاسخ‌های نادرست** " منجر شود. مشاهده‌ی آمارهای متفاوت از یک موضوع یگانه توسط مشتری و افزایش بار پاسخگو به دلیل مراجعات متعدد، اعتماد آن‌ها را به فعالیت‌های آماری کاهش داده و ممکن است این بی‌اعتمادی را در جامعه توسعه دهند و به طور کلی در مورد آمار و کاربردهای آن تردید ایجاد کنند.

بررسی وضع موجود نشان می‌دهد که در کنار این دو دستگاه تولیدکننده‌ی عمده‌ی آمار (مرکز آمار ایران و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران)، دستگاه‌های دیگری نیز برای همان موضوع به " **واحد‌های آماری** " مراجعه و درخواست اطلاع می‌کنند. وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت کار و امور اجتماعی و وزارت صنایع و معادن از جمله‌ی این دستگاه‌ها هستند. اخیراً با مطرح شدن بحث "

---

^{۱۱} - Respondent Burden

عدم تمرکز در تولید آمار، تعدادی از دستگاه‌های اجرایی دیگر نیز اقدام به اجرای طرح آماری می‌کنند، همچنین با قرار دادن فعالیت‌های آماری در زمره‌ی فعالیت‌های تصدی‌گری دولت پای ” **بخش خصوصی** “ در این عرصه نیز باز شده است. ورود سازمان‌ها و دستگاه‌های متعدد به عرصه‌ی تولید آمار بدون وجود ” **قوانین و مقررات** “ ، ” **ایجاد هماهنگی ، هدایت و نظارت** “ فعالیت‌ها ، ” **تعاریف و مفاهیم استاندارد** “ و ... علاوه بر تولید و ارائه‌ی آمارهای ” **چندگانه** “ به ” **محرمانگی** “ اطلاعات لطمه زده و ” **بی‌طرفی** “ آمار را خدشه‌دار می‌کند. محرمانه بودن آمارهای ” **افراد** “ در سازمان‌های آماری و بی‌طرف ماندن آمار در انعکاس پدیده‌های اندازه‌گیری شده، از اصول اساسی تولید آمار و نقاط قوت هر سازمان آماری در جمع‌آوری داده‌های درست است.

بررسی وضع گذشته و موجود تولید آمار نشان می‌دهد که در میان دستگاه‌های تولیدکننده‌ی آمار کشور، با توجه به حجم تولید ، مرکز آمار ایران در رتبه‌ی اول قرار دارد و به همین دلیل نیز می‌توان این مرکز را ” **متولی و کانون** “ تولید آمار تلقی کرد. در قانون تاسیس این مرکز در سال ۱۳۴۴ هدف از تاسیس آن را ” **ایجاد نظام متمرکز آماری** “ در فعالیت‌های آماری کشور نامیده‌اند. پس از بازنگری در قانون آن در سال ۱۳۵۳، این قانون در ۱۶ ماده و یک تبصره به تصویب رسید که موضوع ” **ماده‌ی ۷** “ این قانون، در قانون و شرح وظایف هیچ دستگاه دیگری وجود ندارد ولیکن در پاره‌ای از مواد آن جای ” **تفسیر** “ باقی گذاشته است. تشکیلات مرکز آمار ایران در آن زمان به گونه‌ای طراحی شده بود که تقریباً تمام نیروهای مورد نیاز و تخصص‌های ضروری را دور هم جمع کرده و متناسب با نیازهای جدید توسعه می‌یافت. در سال ۱۳۵۸ با تصویب ” **شورای انقلاب** “ بازوهای اجرایی آن در استان‌ها که ” **مناطق آماری** “ نام داشت، در سازمان برنامه و بودجه‌ی وقت ادغام شد. هر چند که مرکز آمار ایران زیر مجموعه‌ی سازمان بود ولیکن ” **استقلال** “ داشت. با گذشت زمان و به تدریج اعمال ” **مدیریت** “ مرکز به این واحدها تضعیف شد و نیروهای موجود آن‌ها نیز جذب واحدهای دیگر شدند و کارایی آن‌ها به شدت کاهش یافت. کمتر سازمان آماری را در دنیا می‌توان سراغ گرفت که فاقد بازوهای اجرایی بوده و استقلال نداشته باشد. در ادبیات آماری عنوان شده است که سه عامل ” **بروز بحران و جنگ** “ ، ” **برنامه‌های توسعه** “ و ” **پیدایش فعالیت‌های جدید** “ نیازهای آماری جدید ایجاد می‌کند. در طی سال‌های پس از انقلاب شکوهمند اسلامی، هر سه عامل مذکور در کشور اتفاق افتاده و به همین دلیل نیز حجم فعالیت‌های آماری گسترش یافته است. تعداد طرح‌های آماری این مرکز از ۴۹ طرح در سال ۱۳۷۰ به ۸۸ طرح در سال ۱۳۸۰ رسیده لیکن نیروی انسانی آن به جای افزایش متناسب، کاهش قابل ملاحظه‌ای داشته است. این موضوع نشان می‌دهد که برای انجام فعالیت‌های آماری و پاسخ‌گویی به نیازهای جدید،

فشار مضاعفی به این مرکز تحمیل شده است و این در حالی است که در سایر طرح‌های ملی نظیر **“کدپستی و شماره‌ی ملی”**، **“انتخابات متعدد”**، **“فهرست برداری از مناطق زلزله زده”**، **“آمارگیری از خانوارهای جنگ زده”** و ... همکاری کرده و پیشقدم بوده و این، نشان می‌دهد هنوز در مرکز آمار ایران توان **“مدیریت و سازماندهی”** اجرای فعالیت‌های آماری وجود دارد. علاوه بر فعالیت‌های آماری، این مرکز به خاطر عضویت در سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی و همکاری‌های مشترک فی‌ما بین، همیشه **“دانش فنی”** خود را به روز نگاه داشته است. با توجه به کل نیروی شاغل در بخش دولتی که سالانه به‌طور متوسط ۳/۴ درصد در دوره‌ی ۸۰ - ۱۳۵۹ رشد داشته است، روند نزولی نیروی انسانی مرکز به عنوان نمادی کلی از فعالیت‌های آماری، حاکی از محرومیت و بی‌توجهی شدید به این مقوله است. **“جذب و حفظ نیروی انسانی”** در مرکز آمار ایران به یک چالش مستمر تبدیل شده است و این در حالی است که تعداد قابل توجهی از دستگاه‌های اجرایی کشور نیز فاقد **“واحد آمار”** بوده و بقیه نیز که دارای واحد آمار هستند از همین مسئله رنج برده و کارایی مورد انتظار را ندارند. در سال ۱۳۷۸ با هدف ساماندهی تولید آمار در کشور، اولین قدم هدفمند توسط این مرکز برداشته شد که حاصل آن **“تصویب‌نامه‌ی هیئت وزیران”** است که در تاریخ ۷۹/۱/۲۸ ابلاغ شد. در این مصوبه تهیه‌ی **“آیین‌نامه‌ی نحوه‌ی همکاری واحد‌های دولتی و نهاد‌های انقلاب اسلامی با مرکز آمار ایران”** و سامان بخشی **“پایگاه اطلاعات آماری کشور”** و **“استقرار نظام آمارهای ثبتی”** به مرکز آمار ایران محول شده است. هم‌زمان با شروع پروژه‌های کلان مرتبط با اجرایی کردن مصوبه هیئت وزیران که به‌شرح زیر تعریف شده بود:

۱- طرح هماهنگ‌سازی، تصویب و تایید فعالیت‌های آماری و تولید آمار مورد نیاز

۲- طرح استقرار نظام آمارهای ثبتی در دستگاه‌های اجرایی کشور

۳- طرح تسریع استخراج و انتشار طرح‌های آماری و ایجاد پایگاه اطلاعات آماری کشور

۴- طرح اصلاح تشکیلات و برنامه ریزی نیروی انسانی

در تاریخ ۱۳۷۹/۱۲/۲۲ شورای عالی آمار **“نظام آماری کشور”** را تصویب و ابلاغ کرد. برای عملیاتی کردن نظام آماری تاکنون چندین بخشنامه صادر شده است بدون آن که **“ضمانت اجرایی”** برای آن‌ها پیش‌بینی شود و **“کارآمدی”** نظام را نشان دهد. برخلاف انتظار، این حجم از فعالیت‌ها که زمینه‌ی مشارکت مسئولین و دستگاه‌های اجرایی را در ساماندهی تولید آمار می‌طلبد، توجه آن‌ها را به آمار جلب و باعث **“ارتقای نسبی جایگاه آمار”** در نظام برنامه‌ریزی توسعه‌ی کشور شده است.

برای حل چنین معضلاتی و ایجاد "نظم" در فعالیت‌ها مبحث نظام‌ها در دنیا مطرح و در هر کشوری متناسب با امکانات و رویکرد آن کشور یک نظام طراحی شده است. در این نظام‌ها "عناصر یا ارکان"، "وظایف و فعالیت‌ها" و "نحوه‌ی ارتباط" در داخل و خارج نظام تعریف و تبیین شده است، "قوانین و مقررات" تدوین و تصویب شده و سپس با توجه به گستردگی نظام و حجم فعالیت‌ها در یک "مدت زمان منطقی" مستقر شده به طوری که وظایف و فعالیت‌ها و نحوه‌ی ارتباط در همه‌ی ارکان نظام نهادینه شده است. تجزیه و تحلیل وضع موجود نشان می‌دهد که جای چنین "نظام آماری"، که به انتظارات تولید آمار کشور پاسخ داده و از پتانسیل موجود کشور در راستای تولید بهینه بهره‌گیر، خالی است و اگر وجود دارد به ساماندهی فوری نیاز دارد.

• تنگناها، موانع و مشکلات

با تجزیه و تحلیل فرایند تهیه‌ی آمار و بررسی وضعیت گذشته و حال فعالیت‌های آماری کشور می‌توان مشکلات، موانع و تنگناهای عمده‌ی زیر را در این فرایند بر شمرد:

- ◀ موازی‌کاری در تولید آمار
- ◀ ضعف نظارت بر فرایند تولید آمار
- ◀ کمبود نیروی انسانی
- ◀ مشخص نبودن نیازهای آماری
- ◀ عدم به‌کارگیری تعاریف و مفاهیم یکسان در طرح‌های آماری دستگاه‌های مختلف
- ◀ عدم تخصیص اعتبار کافی
- ◀ وجود خلأهای آماری در زمینه‌ی پوشش کامل و تناوب زمانی در بخش‌های کشاورزی، بازرگانی، فرهنگی، محیط زیست و خدمات اجتماعی
- ◀ عدم ساماندهی نظام آمارهای ثبتی در اکثر دستگاه‌ها
- ◀ کاهش کارایی چارچوب‌ها به خاطر فاصله‌ی زمانی زیاد به‌هنگام شدن آن‌ها
- ◀ تأخیر در ارائه‌ی نتایج طرح‌ها
- ◀ عدم توانایی در جذب نیرو، نگهداری و ایجاد انگیزه در شاغلان بخش آمار
- ◀ عدم کارایی نظام آماری

• نقاط قوت و ضعف

الف) نقاط قوت

- ◀ قرار گرفتن ایران در رده‌ی B از چهار رده‌ی بین‌المللی از نظرشناسه‌ی در دسترس بودن داده‌ها به دلیل اجرای مستمر سرشماری‌ها در فواصل زمانی استاندارد تعیین شده و تهیه‌ی آمار از طریق انجام آمارگیری‌ها و آمارهای ثبتی
- ◀ ارتقای نسبی جایگاه آمار در نظام برنامه‌ریزی توسعه‌ی کشور طی سال‌های گذشته به دلیل تغییر در نگرش مسئولان به اهمیت آمار
- ◀ وجود یک سازمان آماری بی‌طرف به عنوان متولی تولید آمار در کشور که شائبه‌ی جهت‌دار بودن آمارها را از بین می‌برد.
- ◀ عضویت مرکز آمار ایران به عنوان متولی آمار کشور در سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی و دسترسی به آخرین دستاوردهای علمی و بین‌المللی
- ◀ وجود مصوبه‌ها و الزامات قانونی در زمینه‌ی فعالیت‌های آماری در کشور
- ◀ محرمانه بودن آمارهای فردی بر اساس قانون

ب) نقاط ضعف

- ◀ کارآمد نبودن نظام آماری در ایجاد ارتباط بین دستگاه‌های اجرایی و مرکز آمار ایران به عنوان متولی آمار رسمی کشور در تولید آمار
- ◀ کافی نبودن امکانات لازم برای جذب و نگهداری نیروهای متخصص
- ◀ نبود ضمانت اجرایی برای برخورد با عدم پاسخگویی و یا ارائه‌ی پاسخ‌های نادرست
- ◀ وجود ضعف‌های ساختاری و تشکیلاتی در مرکز آمار ایران و واحدهای تولید آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی
- ◀ اجرا نشدن مصوبات و الزامات قانونی یا ضعف در اجرای آن‌ها

۲- تصویر چشم انداز آینده در صورت ادامه وضع موجود

ادامه‌ی روند موجود نشان می‌دهد که با توجه به استفاده روز افزون از آمار در برنامه‌ریزی‌ها، نیاز به اطلاعات آماری روز به روز افزایش می‌یابد. با توجه به این که انتظار می‌رود "تهیه‌ی آمار به روش ثبتی" از طریق استقرار نظام آمارهای ثبتی در دستگاه‌های اجرایی توسعه یابد، به نظر می‌رسد که بخش زیادی از نیازهای آماری کشور از طریق آمارهای ثبتی تامین خواهد شد و به همین دلیل اجرای طرح‌های آمارگیری با ادامه روند موجود از نظر تعداد افزایش نخواهد یافت لذا، در صورت ادامه روند موجود

هیچ گونه تغییری در شناسه‌ی در دسترس بودن داده‌ها حاصل نخواهد شد و جایگاه کشور همچنان در رتبه‌ی B باقی خواهد ماند.

در زمینه‌ی آمار بخش‌های کشاورزی، خرده‌فروشی و عمده‌فروشی، هتل و رستوران، حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات، خدمات کسب و کار، خدمات فرهنگی و اجتماعی و محیط زیست کمبودهای آماري همچنان ادامه خواهد داشت. هر چند آمار سایر بخش‌های اقتصادی کماکان در سطح قابل قبولی تولید خواهد شد.

در زمینه‌ی آمارهای مورد نیاز تولید نماگرهای اجتماعی - اقتصادی پیرامون " کنفرانس بین المللی جمعیت و توسعه " و " اهداف توسعه‌ی هزاره " که جمهوری اسلامی ایران از امضاکنندگان آن می‌باشد، خلاءهای آماري کماکان وجود خواهد داشت. در صورتی که در زمینه‌ی آمارهای جمعیت و خانوار تولید آمار در سطح قابل قبولی انجام می‌گیرد. ساماندهی نظام آمارهای ثبتی به دلیل مشکلات حل نشده در فرایند استقرار آن، از سرعت لازم برخوردار نخواهد شد و در صورت ادامه‌ی وضع موجود هیچ گونه پیشرفتی در جمع‌آوری، ذخیره و ارائه‌ی آمارهای ثبتی ایجاد نمی‌شود. در زمینه‌ی شاخص‌های قیمت نیز فقط وضعیت فعلی حفظ خواهد شد و کماکان تهیه‌ی شاخص قیمت تولیدکننده با استفاده از طرح‌های آمارگیری خاص این شاخص‌ها میسر نخواهد شد. امکان گسترش تهیه‌ی حساب‌های پیش‌بینی شده در سیستم حساب‌های ملی سال ۱۹۹۳ وجود نخواهد داشت و حداکثر می‌تواند وضعیت موجود ادامه یابد و در همان مرحله‌ی دوم نشان‌راه باقی بماند. در صورت ادامه‌ی روند موجود، موازی‌کاری در تولید آمار و ارائه‌ی آمارهای متناقض در برخی زمینه‌ها ادامه خواهد یافت و همچنین نتایج آمارگیری‌ها در زمان مناسب منتشر نخواهد شد.

۳- تصویر چشم‌انداز مطلوب

در چشم‌انداز مطلوب انتظار می‌رود که یک نظام آماري کارا و پویا مبتنی بر مشارکت توانمند و علمی تمام ارکان استقرار یافته و در فضایی مبتنی بر اعتماد متقابل با به‌کارگیری آخرین دستاوردها و روش‌های موجود، داده‌ها جمع‌آوری و نیازهای آماري کشور با استفاده از جدیدترین نظریات علمی و فناوری روز تأمین شود و آمارهای به دست آمده با کیفیتی مطلوب، به موقع و به سهولت در اختیار کاربران قرار گیرد. در صورت استقرار چنین نظامی:

◀ طرح‌های آماري در تمام زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و در دوره‌های زمانی مورد نیاز به مورد اجرا گذاشته خواهد شد و نتایج حاصل با دقت، صحت و کیفیت مطلوب و مطابق با استانداردهای تعیین شده، آسان و به‌موقع در اختیار کاربران قرار خواهد گرفت. نیازهای آماري

جدید با آگاهی و دانش کافی مورد شناسایی قرار خواهد گرفت و نسبت به تامین بهینه آن‌ها اقدام خواهد شد. شاخص‌های قیمت به تفکیک بخش‌های فعالیت‌های اقتصادی و بر اساس آخرین ویرایش نظام "طبقه‌بندی بین‌المللی کلیه رشته فعالیت‌های اقتصادی"^{۱۲} به صورت ماهانه تولید خواهد شد. حساب‌های ملی بر اساس توصیه‌های بین‌المللی در مناسب‌ترین مرحله نشان‌راه خود قرار گرفته و حساب‌های مربوط به تفکیک مراحل مختلف تولید خواهد شد. کشور نیز از دیدگاه فعالیت‌های آماری، جایگاه شایسته‌ی خود در بین کشورهای جهان را پیدا خواهد کرد.

◀ ساماندهی نظام آمارهای ثبتي در نقطه‌ای قرار خواهد گرفت که واحدهای آمار و اطلاعات دستگاه‌ها با نیروی انسانی متخصص و در اختیار داشتن اعتبارات کافی، داده‌ها را از پایین‌ترین نقطه‌ی تولید جمع‌آوری، ذخیره و انتقال خواهند داد و در این مسیر نیاز به انجام آمارگیری‌ها به حداقل، کاهش خواهد یافت.

۴- چالش‌ها و مشکلات اساسی در رسیدن به چشم‌انداز مطلوب

چالش‌های موجود برای رسیدن به چشم‌انداز مطلوب را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

- ◀ حذف موازی کاری در تولید آمار
- ◀ جذب و حفظ نیروی انسانی کارآمد در نظام آماری کشور
- ◀ نظارت بر فرایند تولید آمار
- ◀ ساماندهی نظام آمارهای ثبتي و توسعه‌ی تولید آمار به روش ثبتي
- ◀ ایجاد، تصویب و ارتقای جایگاه واحد آماری در تشکیلات دستگاه‌های اجرایی
- ◀ هم‌پیوندی و تعامل با ارکان نظام آماری کشور
- ◀ ارتقای سطح و جایگاه مرکز آمار ایران در تشکیلات کلان دولت (ملی و استانی)

۵- اهداف کیفی

- ◀ تامین نیازهای آماری مدیریت کشور در تمام زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
- ◀ تولید آمارهای به‌هنگام با کیفیت مطلوب در تمام زمینه‌ها
- ◀ نهادینه کردن برنامه ریزی تولید آمار
- ◀ به‌کارگیری روش‌های نوین در جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات
- ◀ سهولت بخشیدن به پاسخگویی و ارائه‌ی اطلاعات

¹² - International Standard Industrial Classification of all activities

- ◀ تهیه شاخص‌های نوین جهانی و کسب جایگاه مناسب بین‌المللی
- ◀ تمرکز در تولید آمار به روش ثبتی
- ◀ تولید کامل هریک از حساب‌های پیش‌بینی شده در سیستم حساب‌های ملی مصوب سال ۱۹۹۳

۷- اهداف کمی

- ◀ افزایش پوشش تولید آمارهای مورد نیاز در زمینه‌های اقتصادی از ۷۰٪ به ۹۰٪
- ◀ افزایش پوشش تولید آمارهای مورد نیاز در زمینه‌های فرهنگی از ۵۰٪ به ۹۵٪
- ◀ افزایش پوشش تولید آمارهای مورد نیاز در زمینه‌های اجتماعی از ۶۰٪ به ۹۰٪
- ◀ کاهش فاصله‌ی زمانی تولید تا انتشار آمارها بر اساس توصیه‌های بانک جهانی در "نظام کلی انتشار داده ۱۳" و هماهنگی با آن در تمام زمینه‌ها (به طور عمده فصلی و ماهانه)
- ◀ تغییر جایگاه کشور از نظر شاخص بین‌المللی در دسترس بودن داده‌ها از رده‌ی B به رده‌ی A
- ◀ تهیه‌ی ۱۰۰٪ شاخص‌های قیمت مورد نیاز به صورت ماهانه
- ◀ ارتقای جایگاه تهیه‌ی حساب‌های ملی در قالب حساب‌های چارچوب مرکزی سیستم حساب‌های ملی از مرحله‌ی دوم نشان‌راه به مرحله‌ی چهارم

۷- استراتژی‌ها

- ◀ تهیه‌ی طرح‌های آماری با رویکرد پوشش کامل نیازهای آماری
- ◀ استفاده از ظرفیت تولید آمار در دستگاه‌ها از طریق ایجاد تشکیلات و تامین نیروی انسانی آنها
- ◀ تقویت مرکز آمار ایران برای نظارت بر فعالیت‌های آماری دستگاه‌ها
- ◀ تقویت بازوان اجرایی مرکز آمار ایران
- ◀ بهبود بخشیدن به نظام جمع‌آوری داده‌ها
- ◀ افزایش توانمندی‌های علمی و مدیریت دانش آماری
- ◀ در دسترس گذاشتن آسان و به موقع نتایج
- ◀ حفظ محرمانگی اطلاعات فردی
- ◀ حفظ جایگاه برنامه‌ی ملی آمار در برنامه‌های توسعه‌ی کشور
- ◀ به کارگیری فناوری اطلاعات در فرایند تولید و انتشار

¹³ -General Data Dissemination System (GDSS)

- ◀ همکاری مستمر با سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی آماری
- ◀ کاهش طرح‌های آمارگیری و گرایش به استفاده از منابع آمارهای ثبتي
- ◀ استقرار نظام تولید آمار به روش ثبتي

۸- سیاست‌ها

- ◀ نهادینه شدن اصول بنیادین آمارهای رسمی در تولیدکنندگان آمار
- ◀ توسعه‌ی تولید آمار به روش ثبتي
- ◀ تمرکز در سیاستگذاری و هدایت فعالیت‌های آماری کشور
- ◀ اولویت دادن به تامین نیازهای آماری برنامه‌های توسعه‌ی کشور
- ◀ تولید آمارهای متناسب با نیازهای آماری کاربران (مشتری مداری)
- ◀ توسعه‌ی نظارت بر فعالیت‌های تولید آمار
- ◀ ایمن‌سازی آمارها برای حفظ محرمانگی آنها
- ◀ هماهنگی و همکاری متقابل بین دستگاه‌ها در زمینه‌ی تولید آمار

۹- برنامه‌های اجرایی و اقدامات

کارگروه‌های مرتبط با برنامه‌ی ملی آمار که در مرکز آمار ایران شکل گرفته‌اند، برنامه‌ها و اقدامات اجرایی برای جذب، حفظ، آموزش و توانمندسازی نیروی انسانی، ارتقای آگاهی عمومی از آمار و کاربردهای آن و دانش کاربران در تجزیه و تحلیل و تفسیر آمارها، فناوری اطلاعات، تحقیقات آماری، نظام آماری و تشکیلات مرکز و واحدهای آمار دستگاه‌های اجرایی ارائه می‌کنند.

۱- مرکز آمار ایران برنامه‌ی تولید آمار کشور را (مجموعه‌ی پیوست) تهیه کرده است و پس از تصویب شورای عالی آمار و در قالب برنامه‌ی توسعه‌ی چهارم نسبت به اجرای آن در طول برنامه اقدام می‌کند. مسئولیت اجرای برنامه‌ی ملی آمار و نظارت بر پیشرفت آن به عهده‌ی مرکز آمار ایران است و هر سال گزارش مربوط به آن را تهیه و از طریق شورای عالی آمار به هیئت محترم دولت ارائه می‌کند.

۲- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی اعتبارات موردنیاز طرح‌های آماری برنامه‌ی تولید آمار به شرح پیوست را تأمین و در ذیل برنامه‌ی آمار در بودجه‌ی سنواری دستگاه‌های اجرایی مربوط منظور می‌کند.

۳- دستگاه‌های اجرایی، طرح‌های آماری مورد نیاز خود را به غیر از طرح‌های آماری پیوست، تا پایان مردادماه هر سال به مرکز آمار ایران ارسال می‌کنند. مرکز آمار ایران طرح‌های مذکور را پس از تأیید شورای عالی آمار به منظور تأمین اعتبار در بودجه‌ی سال بعد به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی ارسال می‌کند.

۴- مبادله‌ی موافقت‌نامه و تخصیص اعتبارات برنامه‌ی تولید آمار به دستگاه‌های اجرایی پس از تأیید مرکز آمار ایران صورت می‌گیرد.

۵- در برنامه‌ی تولید آمار اصول بنیادی آمارهای رسمی رعایت شده است و بدیهی است که عوامل کیفیت، به‌هنگام بودن، ارائه‌ی به‌موقع، حفظ محرمانگی آمارها، رعایت اصول اخلاقی و استانداردهای حرفه‌ای، پاسخگو بودن و ... که در ذات اصول آن مستتر است، باید توسط دستگاه‌های مجری پیشنهادی رعایت شود. مرکز آمار ایران بر رعایت اصول و حفظ استانداردها نظارت می‌کند.

۱۱- احکام

الف) سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی موظف است اعتبارات مورد نیاز برنامه‌ی تولید آمار را به شرح پیوست ۱ تأمین و در بودجه سنواتی دستگاه‌های اجرایی مربوط ذیل برنامه‌ی آمار منظور کند.

ب) دستگاه‌های اجرایی موظفند طرح‌های آماری مورد نیاز خود را، که در بند "الف" نیامده است تا پایان تیرماه هر سال به دبیرخانه شورای عالی آمار جهت طی مراحل تصویب در شورای مذکور ارسال کنند. دبیرخانه طرح‌های مصوب را به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ارسال و سازمان مذکور موظف است اعتبار مربوطه را در بودجه سال بعد دستگاه اجرایی ذیل برنامه آمار منظور نماید. اعتبار پیش‌بینی شده در پیوست شماره ۱ آمده است.

ج) سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است هر سال اعتبارات لازم برای انجام طرح‌های آماری اضطراری و پیش‌بینی نشده را که اجرای آن در همان سال لازم است و مشمول بندهای "الف" و "ب" نشده است، در یک ردیف متمرکز که اعتبار آن در سال اول برنامه سه میلیارد ریال پیش‌بینی و سالانه ۱۰ درصد از آن کسر شود، منظور کند. استفاده از این ردیف منوط به تصویب شورای عالی آمار خواهد بود.

تبصره ۱) در صورتی که اعتبار طرح‌های پیشنهادی موضوع بند "ب" از رقم پیش‌بینی شده در پیوست شماره ۱ کمتر باشد مابه‌التفاوت به ردیف طرح‌های اضطراری موضوع بند ج این ماده در همان سال اضافه می‌شود.

تبصره ۲) اعتبار ردیف متمرکز سال ۱۳۸۴ شامل طرح‌های پیش‌بینی نشده موضوع بند "ب" نیز می‌باشد.

د) مرکز آمار ایران موظف است نیازهای آماری که از طریق مجامع و سازمان‌های بین‌المللی منعکس می‌شود با همکاری دستگاه‌های اجرایی تهیه و ارایه نماید.

تبصره) مکانیسم تأمین اعتبار مربوط همانند بندهای "ب" و "ج" این ماده خواهد بود.

شاخص‌ها و نماگرها

(مورد نیاز در برنامه توسعه چهارم)

✓ منظور از ” شاخص و نماگر ^{۱۴}“ در این برنامه ، آن گروه از کمیت ها است که تغییرات در طول زمان یا مکان را نشان داده و یا در مقام مقایسه با کمیت مشابه در مکان دیگر قرار می گیرند و یا بعنوان یک نشانگر کمی میزان دست یابی به هدف و روند های آن را منعکس می کنند.

✓ شاخص ها و نماگر های تکرار شده در بخش های مختلف ، نیاز بخش به آن شاخص را نشان می دهد.

✓ از آن جایی که شاخص ها به روشنی اقلام آماری مورد نیاز خود را بیان می کنند لذا از ارایه ی اقلام آماری به صورت مجزا خود داری شده است.

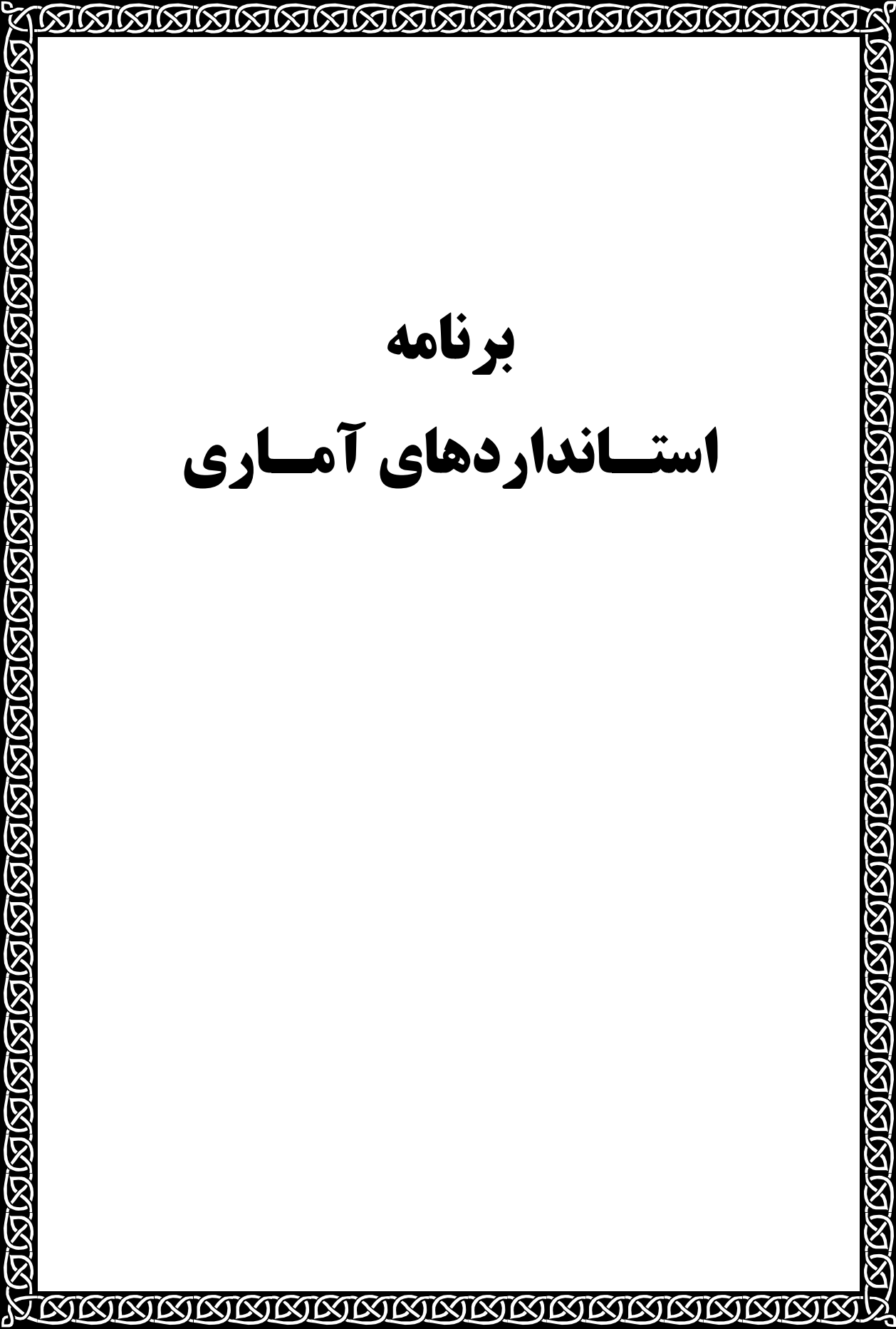

برنامه استانداردهای آماری

برنامه استانداردهای آماری

۱) شناخت وضع گذشته و موجود، تجزیه و تحلیل آن، شناخت تنگناها، موانع، مشکلات و نقاط ضعف و قوت

الف - شناخت وضع گذشته و موجود، تجزیه و تحلیل آن

استانداردهای آماری مجموعه‌ای از راهنماها و پیشنهادها را برای طرح‌های آماری و منابع ثبتي فراهم می‌نماید. این استانداردها به منظور ایجاد انسجام و افزایش کیفیت داده‌های تولیدی و مقایسه‌پذیری آن طراحی می‌شوند. به‌طور معمول استانداردها در زمینه‌های تعاریف و مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها، روش‌های آماری، پردازش داده‌های آماری، انتشار و اطلاع‌رسانی ارائه می‌شوند. در ماده‌ی ۳ قانون تاسیس مرکز آمار ایران در سال ۱۳۵۳، بر تهیه‌ی تعاریف و تعیین مفاهیم، روش‌ها، معیارها و طبقه‌بندی‌های آماری تاکید شده است. ولی مروری بر فعالیت‌های گذشته‌ی مرکز آمار ایران نشان می‌دهد که این وظیفه‌ی قانونی به‌طور مطلوب تحقق نیافته است، به‌گونه‌ای که علی‌رغم توجه به طبقه‌بندی‌ها و تعاریف و مفاهیم، معیارهای آماری دیگر که در زمره‌ی مولفه‌های استانداردهای آماری به‌شمار می‌روند، کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. این معیارها در کاربرد روش‌های آماری در طرح‌های فنی و موضوعی، شیوه‌های ثبت و گردآوری داده‌های آماری، داده‌آمایی، دسته‌بندی و استخراج نتایج طرح‌ها و نظارت بر تمامی مراحل اجرایی آمارهای تولیدشده نقش تعیین‌کننده دارند. البته در اجرای تبصره‌ی ۱ ماده‌ی ۲ تصویب‌نامه‌ی مورخ ۷۹/۱/۲۸ هیئت محترم وزیران، آیین‌نامه‌ی نظارت بر تهیه و اجرای طرح‌های آمارگیری دستگاه‌های اجرایی کشور توسط مرکز آمار ایران تهیه و ابلاغ شده است ولی زمینه‌های اجرای این آیین‌نامه به‌شکل مطلوب آن فراهم نشده است.

مرکز آمار ایران به‌عنوان یکی از مهمترین ارکان نظام آماری کشور، ملزم به اجرای وظایفی است که بر اساس قانون، عهده‌دار آن شده است. قبل از تصویب این قانون نیز، مرکز آمار از نخستین سال‌های فعالیت خود اقداماتی در مورد جمع‌آوری، معرفی و به‌کارگیری تعاریف و مفاهیم آماری در دستگاه‌های مختلف انجام داده بود که در سال ۱۳۵۲ منجر به انتشار نشریه‌ای در این زمینه شد. این امر طی سال‌های ۱۳۶۳ و ۱۳۶۴ نیز ادامه یافت و در سال ۱۳۷۳ شکل گسترده‌تری به خود گرفت. در راستای اجرای ماده قانونی مورد اشاره و با استفاده از سوابق قبلی، تمامی تعاریف موجود برای اقلام آماری شناخته شده، از دستگاه‌های تولیدکننده‌ی آمار گردآوری شد و مورد بررسی قرار گرفت که حاصل آن به صورت

نشریه‌ای تحت عنوان "فرهنگ تعاریف و مفاهیم به کار رفته در طرح‌ها و گزارش‌های آماری" در ده جلد منتشر شد. با انتساب واژه‌های آماری جمع‌آوری شده به بخش‌های موضوعی مختلف و تشکیل گروه کاری در هر بخش، مرکب از کارشناسان و صاحب‌نظران مرکز آمار ایران و سایر دستگاه‌های اجرایی فعالیت فوق‌تداوم یافت که در سال ۱۳۷۹ به انتشار کتاب "تعاریف و مفاهیم استاندارد برای استفاده در طرح‌ها و گزارش‌های آماری" انجامید. از سال ۱۳۸۰ با شروع طرح ساماندهی آمارهای ثبتی در دستگاه‌ها، استاندارد کردن تعاریف و مفاهیم واژه‌های آماری اقلام ثبتی مصوب شورای عالی آمار، آغاز شد که تا سال ۱۳۸۱ ادامه یافت.

در زمینه‌ی طبقه‌بندی‌ها مرکز آمار ایران از بدو تاسیس، با توجه به ماده قانونی ذکر شده و احساس نیاز به استفاده در سرشماری‌ها، آمارگیری‌های نمونه‌ای و انجام فعالیت‌های جاری، برای پیاده‌سازی طبقه‌بندی‌های بین‌المللی پیشنهاد شده، اقدام کرده است که به سابقه‌ی تهیه آن‌ها در زیر اشاره می‌شود:

◀ در زمینه‌ی فعالیت‌های اقتصادی، اولین نشریه‌ی طبقه‌بندی در سال ۱۳۳۴ توسط اداره‌ی آمار عمومی وزارت کشور برای استفاده در سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۳۵ براساس "ISIC Original" تهیه شد. این طبقه‌بندی در سال‌های ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۰، ۱۳۷۳ و ۱۳۸۱ براساس نیاز مرکز آمار و سایر دستگاه‌ها و همچنین تجدیدنظرهای سازمان ملل توسط مرکز آمار ایران مورد بازنگری و استفاده قرار گرفته است.

◀ در زمینه‌ی کالاها و خدمات، در سال ۱۳۴۵ نشریه‌ی طبقه‌بندی کالاهای صنعتی ایران ابتدا توسط وزارت اقتصاد منتشر شد. در سال‌های ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۷۴، ۱۳۷۶، ۱۳۷۸ و ۱۳۸۲ براساس پیشنهادهای سازمان‌های بین‌المللی این طبقه‌بندی تهیه شده و مورد بازنگری و استفاده قرار گرفته است.

◀ در زمینه‌ی مشاغل، براساس پیشنهاد سازمان بین‌المللی کار که به صورت طبقه‌بندی مشاغل (ISCO) تهیه شده، گروه‌بندی مشاغل ایران در سال‌های ۱۳۳۴، ۱۳۶۱، ۱۳۶۵ و ۱۳۷۷ تهیه و بازنگری شده است.

◀ در زمینه‌ی آموزش، گروه‌بندی دوره‌ها و رشته‌های تحصیلی براساس پیشنهاد یونسکو در (ISCED) در سال ۱۳۴۵ تهیه و در سال ۱۳۶۴ تجدیدنظر شد و در سال ۱۳۷۴ مجدداً مورد بازنگری قرار گرفت.

◀ در زمینه‌ی وضعیت شغلی نیز از سال ۱۳۳۵، طبقه‌بندی بین‌المللی (ICSE) استفاده می‌شود.

◀ در زمینه‌ی بهداشت و سلامت طبقه‌بندی *ICHA* در سال ۱۳۸۲ برای استفاده در تهیه‌ی حساب‌های ملی سلامت ترجمه شده، ولی تا کنون فعالیتی به منظور پیاده‌سازی آن مطابق شرایط کشور انجام نشده است.

◀ در زمینه‌ی مخارج از سال ۱۳۷۶، طبقه‌بندی‌های بین‌المللی *COICOP* و *COFOG* استفاده می‌شود.

◀ در زمینه‌ی ماشین‌آلات، مصالح عمومی و نیروی انسانی ساختمانی، از سال ۱۳۶۵ طبقه‌بندی‌های داخلی توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور با همکاری مرکز آمار ایران تنظیم شده است که در حال حاضر نیز استفاده می‌شود.

تا سال ۱۳۸۲ در تشکیلات سازمانی مرکز آمار ایران واحد مستقلی برای تهیه و تدوین استانداردها وجود نداشت و فعالیت‌های مربوط به تعاریف و مفاهیم و طبقه‌بندی‌ها به صورت مقطعی با تشکیل گروه‌های کاری صورت می‌گرفته است. در سال ۱۳۸۲ با ایجاد دفتری مستقل در تشکیلات مرکز، استانداردهای تعاریف و مفاهیم به این دفتر منتقل شده و فعالیت مذکور به صورت سازمان یافته و با انسجام و گستره‌ی بیشتری ادامه پیدا کرد. با بررسی روند یکسان‌سازی تعاریف و موانع و مشکلات موجود "فرایند استانداردسازی تعاریف در چارچوب نظام آماری کشور" طراحی شد که در آن به ارکان فرایند استانداردسازی تعاریف، ترکیب و وظایف اعضا و گردش فرایند استانداردسازی تعاریف اشاره شده است. در همین راستا، کار بررسی واژه‌ها در ۷ وزارتخانه و دستگاه عمده‌ی تولیدکننده‌ی آمار انجام شده و بررسی واژه‌ها و نهایی کردن تعاریف اقلام مربوط به ۳ دستگاه نیز آغاز شده است که این روند در مورد سایر دستگاه‌ها نیز ادامه خواهد یافت.

در زمینه‌ی طبقه‌بندی‌ها، با استعلام طبقه‌بندی‌های مورد نیاز سرشماری ۱۳۸۵ و اولویت‌گذاری در تهیه و تنظیم طبقه‌بندی‌های مرجع و مورد نیاز مرکز، اقدام به پیاده‌سازی طبقه‌بندی آموزش براساس *ISCED97* و تجدیدنظر در طبقه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی براساس *ISIC, Rev.3.1*، طبقه‌بندی مشاغل براساس *ISCO88* و طبقه‌بندی وضع شغلی براساس *ICSE* کرده است. همچنین طبقه‌بندی بین‌المللی عملکرد، ناتوانی و سلامت (*ICF*) برای اولین بار با حضور نمایندگان سازمان‌های ذی‌ربط در حال پیاده‌سازی می‌باشد.

با تشکیل دفتر، مطالعات مربوط به شناخت ابعاد استانداردهای آماری نیز آغاز شده و وضعیت تهیه و به کارگیری استانداردهای آماری در سازمان‌های بین‌المللی و کشورهای مختلف مورد بررسی قرار گرفته که مطالعات اولیه‌ی مستندات به دست آمده از سازمان‌ها و کشورهای صاحب نظر در این زمینه پایان یافته و مطالعات تکمیلی در حال انجام است.

ب - تنگناها، موانع، مشکلات

- ۱- نبود ضمانت اجرایی برای به کارگیری تعاریف و مفاهیم و طبقه‌بندی‌های استاندارد شده با وجود تصویب مواد قانونی
- ۲- عدم انعطاف لازم برخی دستگاه‌ها برای پذیرش استانداردهای ارائه شده
- ۳- استناد برخی دستگاه‌های اجرایی به قوانین داخلی خود که روزآمد نشده و پاسخگوی نیازهای امروزی تعاریف آماری نیست.
- ۴- ناهماهنگی بین بخش‌های مختلف مراکز تولیدکننده آمار در به کارگیری تعاریف و مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و سایر استانداردهای آماری
- ۵- کمبود نیروی انسانی کار آزموده در برخی دستگاه‌های اجرایی
- ۶- عدم تمایل برخی از سازمان‌ها در برقراری ارتباط و همکاری با مرکز آمار ایران در به کارگیری استانداردهای آماری

ج - نقاط ضعف

- ۱- نبود نظام جامع و کارآمد برای ارزیابی و نظارت بر فعالیتهای آماری
- ۲- عدم کارایی مرکز در ایجاد هماهنگی برای پیاده‌سازی استانداردهای آماری در دستگاه‌های اجرایی
- ۳- تغییر در تشکیلات سازمانی برخی دستگاه‌های اجرایی که باعث رکود و ایجاد وقفه در فعالیتهای مرتبط با موضوع استانداردها می‌شود
- ۴- ضعف ارتباطات بین‌المللی سازمان‌های تولیدکننده‌ی آمار و عضویت غیرفعال آن‌ها در مجامع بین‌المللی
- ۵- نداشتن حضور موثر سازمان‌های تولیدکننده‌ی آمار در برخی تصمیم‌گیری‌های بین‌المللی

د - نقاط قوت

- ۱- وجود ماده‌ی ۳ قانون تاسیس مرکز آمار ایران مصوب سال ۱۳۵۳ مبنی بر تهیه‌ی تعاریف و مفاهیم و معیارها و طبقه‌بندی‌های آماری توسط مرکز آمار ایران و ماده‌ی ۸ همین قانون مبنی بر الزام وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکت‌های دولتی به تبعیت از تعاریف، مفاهیم، روش‌ها، معیارها و طبقه‌بندی‌های آماری مرکز آمار ایران در انجام آمارگیری‌ها

۲- وجود ماده‌ی ۲ تصویب‌نامه مورخ ۱۳۷۹/۱/۲۸ هیئت محترم وزیران مبنی بر موظف بودن تمامی دستگاه‌های اجرایی به استفاده از تعاریف و مفاهیم، معیارها، طبقه‌بندی‌ها و چارچوب‌های آماری و ضوابط نظارت مرکز آمار ایران در اجرای آمارگیری‌ها

۳- همگامی مرکز با سازمان‌های بین‌المللی در تهیه و استفاده برخی از طبقه‌بندی‌ها (مانند طبقه‌بندی‌های فعالیت‌های اقتصادی، مشاغل و آموزش)

۲) چشم‌انداز آینده در صورت ادامه وضع موجود

در صورت ادامه‌ی روند موجود، تهیه‌ی تعاریف و مفاهیم و تدوین طبقه‌بندی‌ها و مطالعات مربوط به شناخت ابعاد استانداردها طبق روال گذشته انجام می‌شوند. ولی توجه به این استانداردها و به کارگیری آنها در فعالیت‌های آماری دستگاه‌های اجرایی به نحو مطلوب انجام نخواهد شد که منجر به برداشت‌های متفاوت از موضوعات یکسان، کاهش کیفیت اطلاعات به دست آمده، خدشه‌دار شدن جمع‌پذیری، انسجام و قابلیت مقایسه‌ی آمارها در سطح ملی و بین‌المللی خواهد شد و در نتیجه سلب اعتماد عمومی به داده‌های آماری را در پی خواهد داشت.

۳) چشم‌انداز مطلوب

با تهیه و تدوین استانداردهای آماری از سوی مرکز آمار ایران و به کارگیری آنها در تولیدات آماری جمع‌پذیری، انسجام و مقایسه‌پذیری داده‌های آماری در سطح ملی و بین‌المللی حاصل می‌شود و دسترسی به این استانداردها از طریق پایگاه‌های اطلاعات آماری به سهولت برای کاربران ممکن می‌شود.

۴) چالش‌ها و مشکلات اساسی در رسیدن به چشم‌انداز مطلوب

۱- نداشتن قدرت اجرایی لازم و موثر برای الزام دستگاه‌های تولیدکننده‌ی آمار کشور علی‌رغم تصریح قوانین و مصوبات دولت در زمینه‌ی کاربرد تعاریف و مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و استانداردهای آماری در فعالیت‌های آماری از سوی تمامی دستگاه‌های اجرایی کشور

۲- نبود نظام جامع و کارآمد برای ارزیابی و نظارت بر به کارگیری استانداردهای آماری

۳- نبود گرایش و رغبت لازم از سوی دستگاه‌های تولیدکننده‌ی آمار کشور برای همکاری با مرکز آمار ایران در زمینه‌ی استانداردهای آماری

۵) اهداف کیفی

- ۱- بهبود کیفیت آمارهای تولید شده از طریق کاربرد استانداردهای آماری
- ۲- همگامی با پیشرفت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی
- ۳- استفاده از طبقه‌بندی‌های بین‌المللی به عنوان یک مدل ساختاری به منظور اصلاح طبقه‌بندی‌های ملی
- ۴- استانداردسازی تعاریف و مفاهیم و ایجاد برداشت‌های مشترک در سطح کشور از طریق تقویت پایگاه اطلاعات آماری و همکاری نزدیک با دستگاه‌های اجرایی

۶) اهداف کمی

- ۱- ویرایش، بهنگام‌سازی، ترجمه و پیاده‌سازی و تدوین ۱۹ طبقه‌بندی بین‌المللی استاندارد
- ۲- استانداردسازی تعاریف و مفاهیم حداقل ۲۰۰۰ واژه از اقلام آمارهای رسمی دستگاه‌های اجرایی کشور
- ۳- پیاده‌سازی استانداردهای آماری در ۱۲ طرح آمارگیری مستمر مرکز آمار ایران

۷) استراتژی‌ها

- ۱- بهره‌گیری از اختیارات قانونی شورای عالی آمار و مرکز آمار ایران (قانون تأسیس مرکز آمار ایران و مصوبه‌ی هیئت وزیران) در جلب همکاری دستگاه‌های اجرایی به منظور گسترش کاربرد استانداردها در تولید آمار
- ۲- کارآمد کردن نظام ارزیابی و نظارت بر به کارگیری استانداردهای آماری
- ۳- ارتقای فرهنگ و نهادینه کردن به کارگیری استانداردهای آماری در تولید آمار در دستگاه‌های تولیدکننده‌ی آمار
- ۴- به روز کردن دانش تخصصی در زمینه‌ی استانداردهای آماری به منظور ارتقای کیفیت آمارها

۸) سیاست‌ها

- ۱- توسعه‌ی همکاری‌های بین‌المللی و حضور موثر در سازمان‌های بین‌المللی به منظور بهره‌گیری از دستاوردهای نوین علمی جهان
- ۲- ارتباط پیوسته و متقابل مرکز آمار ایران و واحدهای آماری دستگاه‌های اجرایی به منظور برقراری همکاری موثرتر در فعالیتهای آماری
- ۳- برنامه‌ریزی برای آموزش نیروی انسانی به منظور ایجاد و گسترش تخصص در زمینه‌ی استانداردهای آماری
- ۴- بهبود و گسترش شیوه‌های اطلاع‌رسانی مرکز درباره‌ی فعالیتهای انجام شده‌ی مرتبط با استانداردهای آماری
- ۵- ایفای نقش هدایتی در گسترش کاربرد استانداردهای آماری در دستگاه‌های اجرایی

۹) برنامه‌های اجرایی و اقدامات

- ۱- تهیه، پیاده‌سازی و بازنگری طبقه‌بندی‌های آماری
- ۲- استانداردسازی تعاریف و مفاهیم واژه‌های اقلام آمارهای رسمی با دعوت از نمایندگان ذی‌صلاح و صاحب تجربه
- ۳- تهیه و بهنگام کردن سایر استانداردهای آماری توسط مرکز آمار ایران برای استفاده در طرح‌های آمارگیری
- ۴- ارائه‌ی استانداردهای آماری تدوین شده به شورای عالی آمار برای ابلاغ به دستگاه‌های اجرایی
- ۵- تهیه‌ی برنامه‌ی نظارت بر به‌کارگیری استانداردهای آماری
- ۶- برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی توسط مرکز آمار ایران برای معرفی استانداردهای آماری و به‌کارگیری آن به دستگاه‌های اجرایی تولیدکننده‌ی آمار
- ۷- فراهم نمودن امکان دسترسی آسان و سریع کاربران به استانداردهای آماری تهیه شده توسط مرکز آمار ایران از طریق تغذیه‌ی پایگاه اطلاعات آماری کشور
- ۸- عضویت در مجامع بین‌المللی و شرکت فعال در نشست‌ها و کارگاه‌های آموزشی مرتبط با استانداردهای آماری

۱۰ احکام

- ۱- مرکز آمار ایران موظف است با همکاری دستگاه‌های اجرایی تعاریف و مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و سایر استانداردهای آماری مورد نیاز دستگاه‌های اجرایی را تهیه و اعلام نماید.
- ۲- دستگاه‌های اجرایی موظفند در انجام آمارگیری‌ها و سایر فعالیت‌های آماری تعاریف و مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و سایر استانداردهای آماری تهیه شده توسط مرکز آمار ایران را رعایت نمایند. همچنین مرکز آمار ایران می‌تواند بر تمام مراحل تهیه، اجرا، استخراج و انتشار نتایج طرح‌های آماری نظارت نماید. دستورالعمل نظارت مربوطه در شش ماهه‌ی اول سال ۸۴ توسط مرکز آمار ایران تهیه و ابلاغ خواهد شد.

برنامه‌ی استانداردهای آماری

الف - برنامه‌ی تهیه، پیاده‌سازی و بازنگری طبقه‌بندی‌ها

۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	شرح فعالیت	ردیف
					بازنگری طبقه‌بندی آموزش براساس ISCED	۱
					پیاده‌سازی طبقه‌بندی بین‌المللی کارایی، ناتوانی و سلامت (ICF)	۲
					بازنگری طبقه‌بندی رشته فعالیت‌های اقتصادی ایران براساس ISIC 3.1	۳
					بازنگری طبقه‌بندی مشاغل ایران براساس ISCO88	۴
					بازنگری طبقه‌بندی وضع شغلی براساس ICSE	۵
					پیاده‌سازی طبقه‌بندی محوری محصولات (CPC1.1)	۶
					پیاده‌سازی طبقه‌بندی وظایف دولت (COFOG)	۷
					تدوین طبقه‌بندی فرهنگی	۸
					بازنگری سیستم هماهنگ‌کننده توصیف و کدگذاری کالا (HS)	۹
					پیاده‌سازی طبقه‌بندی مصرف فردی برحسب هدف (COICOP)	۱۰
					پیاده‌سازی طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی فعالیت‌های گردشگری (SICTA)	۱۱
					پیاده‌سازی طبقه‌بندی بین‌المللی حساب‌های سلامت (ICHA)	۱۲
					پیاده‌سازی طبقه‌بندی اهداف موسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوار (COPNI)	۱۳
					بازنگری طبقه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی ایران براساس ISIC4	۱۴
					پیاده‌سازی طبقه‌بندی بین‌المللی فعالیت‌ها برای آمارهای گذران وقت (ICATUS)	۱۵
					بازنگری طبقه‌بندی بین‌المللی بیماری‌ها (ICD-10)	۱۶
					پیاده‌سازی طبقه‌بندی بین‌المللی فعالیت‌ها و مخارج حفاظت محیط زیست (CEPA)*	۱۷
					بازنگری طبقه‌بندی محوری محصولات براساس CPC.2*	۱۸
					پیاده‌سازی طبقه‌بندی مخارج تولیدکنندگان برحسب هدف (COPP)	۱۹

* ادامه فعالیت این دو طبقه‌بندی در سال ۱۳۸۹ انجام خواهد شد.

ب - برنامه‌ی استانداردسازی تعاریف واژه‌های آماری در دستگاه‌های اجرایی کشور

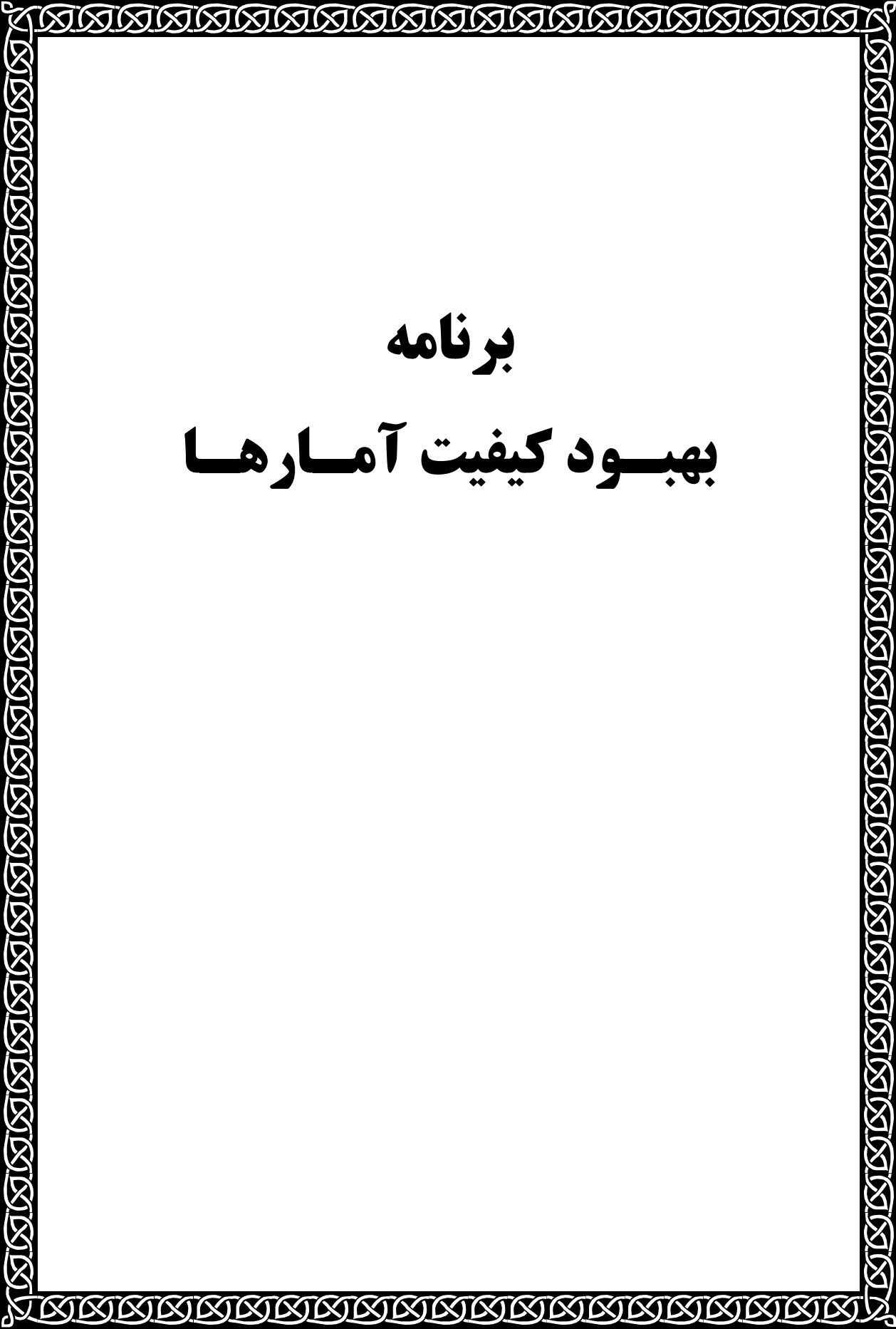
ردیف	شرح فعالیت	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸
۱	استانداردسازی تعاریف وزارت علوم، تحقیقات و فناوری					
۲	استانداردسازی تعاریف وزارت راه و ترابری					
۳	استانداردسازی تعاریف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی					
۴	استانداردسازی تعاریف وزارت کشور					
۵	استانداردسازی تعاریف وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح					
۶	استانداردسازی تعاریف وزارت جهاد کشاورزی					
۷	استانداردسازی تعاریف نیروی انتظامی					
۸	استانداردسازی تعاریف وزارت رفاه و تامین اجتماعی					
۹	استانداردسازی تعاریف وزارت بازرگانی					
۱۰	استانداردسازی تعاریف سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی					
۱۱	استانداردسازی تعاریف سازمان گردشگری و میراث فرهنگی					
۱۲	استانداردسازی تعاریف مرکز آمار ایران					
۱۳	استانداردسازی تعاریف وزارت صنایع و معادن					
۱۴	استانداردسازی تعاریف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران					
۱۵	استانداردسازی تعاریف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی					
۱۶	استانداردسازی تعاریف وزارت تعاون					
۱۷	استانداردسازی تعاریف وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات					
۱۸	استانداردسازی تعاریف سازمان انرژی اتمی					
۱۹	استانداردسازی تعاریف وزارت نفت					
۲۰	استانداردسازی تعاریف کمیته امداد امام خمینی					
۲۱	استانداردسازی تعاریف سازمان ایثارگران					
۲۲	استانداردسازی تعاریف دادگستری					
۲۳	استانداردسازی تعاریف وزارت امور اقتصاد و دارایی					
۲۴	استانداردسازی تعاریف وزارت مسکن و شهرسازی					
۲۵	استانداردسازی تعاریف وزارت امور خارجه					
۲۶	استانداردسازی تعاریف وزارت نیرو					
۲۷	استانداردسازی تعاریف صدا و سیما					
۲۸	استانداردسازی تعاریف سازمان حفاظت محیط زیست					
۲۹	استانداردسازی تعاریف سازمان تربیت بدنی					

استانداردهای آماری

دستگاه اجرایی و برآورد اعتبار مورد نیاز

دستگاه اجرایی	برآورد اعتبار (هزارریال)						فعالیت
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	جمع	
مرکز آمار ایران	۶۹۰۰۰۰	۶۶۸۰۰۰	۶۷۳۰۰۰	۴۲۸۰۰۰	۴۸۱۰۰۰	۲۹۴۰۰۰۰	پیاده سازی و بازنگری طبقه بندی های بین المللی
مرکز آمار ایران	۲۵۸۶۰۰	۲۵۴۶۰۰	۲۴۷۲۰۰	۳۰۳۰۰۰	۳۱۳۰۰۰	۱۳۷۶۰۰۰	استانداردسازی تعاریف و واژه های آماری در دستگاه های اجرایی کشور
مرکز آمار ایران	-	-	-	۲۶۰۰۰۰	۲۲۵۰۰۰	۴۸۵۰۰۰	بررسی، طراحی و تدوین استانداردهای آماری در طرح های آماری
مرکز آمار ایران	۱۸۶۰۰۰	۱۸۶۰۰۰	۱۸۶۰۰۰	-	-	۵۵۸۰۰۰	بازنگری و بهنگام سازی استانداردهای آماری در طرح های آماری
مرکز آمار ایران	۲۵۰۰۰	۲۵۰۰۰	۲۵۰۰۰	۲۰۰۰۰	-	۹۵۰۰۰	برگزاری دوره ها و کارگاه های آموزشی برای معرفی استانداردهای آماری
مرکز آمار ایران	۳۲۹۰۰۰	۳۲۸۰۰۰	۲۸۶۰۰۰	۲۲۱۰۰۰	۱۱۹۰۰۰	۱۲۸۳۰۰۰	نظارت بر به کار گیری استانداردهای آماری در دستگاه های اجرایی
مرکز آمار ایران	۲۴۰۰۰۰	۱۸۰۰۰۰	۱۸۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۸۲۰۰۰۰	شرکت در نشست ها و کارگاه های آموزشی مجامع بین المللی
	۱۷۳۰۰۰۰	۱۶۴۰۰۰۰	۱۶۰۰۰۰۰	۱۳۵۵۰۰۰	۱۲۴۰۰۰۰	۷۵۶۵۰۰۰	

* اختلاف در سرجمع به علت رند کردن اعداد می باشد.

برنامه بهبود کیفیت آمارها

برنامه بهبود کیفیت آمارها

۱- وضع گذشته و موجود، نقاط قوت و ضعف و مشکلات و تنگناها

۱-۱- وضع گذشته و موجود

آمارهای رسمی، آمارهای حاصل از طرح‌های آمارگیری و نیز آمارهای ثبتی را شامل می‌شود. لذا برنامه‌ی ارزیابی و بهبود کیفیت آمارهای رسمی باید در برگیرنده‌ی کیفیت آمارهای ثبتی نیز باشد. بهبود کیفیت آمارهای دسته‌ی اخیر از طریق استقرار نظام آمارهای ثبتی حاصل می‌شود. در این گزارش برنامه‌ی بهبود کیفیت آمارهای حاصل از طرح‌های آمارگیری مورد توجه قرار می‌گیرد.

با توجه به نقش عمده‌ی آمارهای حاصل از طرح‌های آمارگیری در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و نیز کاربرد وسیع این آمارها در تحقیقات علمی و پژوهشی توسط محققان، دانشجویان و سایر کاربران، ارزیابی و بهبود کیفیت این آمارها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

برای شناخت وضع موجود طرح‌های آمارگیری از لحاظ کیفیت، به طور مختصر به تعریف کیفیت آمار و ابعاد آن اشاره می‌شود:

کیفیت در مبحث تولید آمار، یک مفهوم نسبی چند بعدی است. براساس بررسی‌های انجام گرفته، اکثر کشورها معتقدند بهبود کیفیت آمار به مفهوم افزایش مطلوبیت آمارهای تولیدی تا کسب رضایت کاربران (سیاستگذاران، برنامه‌ریزان، تولیدکنندگان آمار، محققان و سایر استفاده‌کنندگان از آمارها) است. بنابراین مهم‌ترین شاخصی که می‌تواند در انتخاب مؤلفه‌های کیفیت آمارها و ارائه‌ی شاخص‌های مربوط، تصمیم‌گیران و مدیران ارشد را یاری دهد، انتظار جامعه‌ی کاربران از ارائه‌ی اطلاعات مربوط به مؤلفه‌های کیفیت آمارها و استنباط آن‌ها از شاخص‌های مربوطه است. از سویی دیگر مطلوبیت آمارها از نظر کیفیت، مفهومی نسبی و دارای ابعاد مختلف است و هر بعد آن با سایر ابعاد مرتبط است. به طور خلاصه تمامی ابعاد کیفیت حائز اهمیتند، اما در عمل امکان در اولویت قرار دادن همه‌ی ابعاد وجود ندارد، و حتی در مواردی تأکید بر اهمیت یک بعد، اهمیت بعد دیگر را کاهش می‌دهد. به عنوان مثال تأکید بر درستی، به تأخیر در انتشار نتایج و در دسترس بودن منجر می‌شود. با توجه به این مطلب، مطلوبیت موردنظر کاربران و تولیدکنندگان در استفاده از آمارها متفاوت است. از طرف دیگر ابعاد مؤلفه‌های مورد نظر برای بررسی کیفیت آمارها در کشورهای مختلف متفاوت است و هر کشوری با توجه به مؤلفه‌های مورد نیاز برای بررسی کیفیت و اهمیت آنها در ارتباط با کاربران و تولیدکنندگان آمار، مؤلفه‌های مناسب را انتخاب می‌کند.

برخی از این مؤلفه‌ها که از سوی سازمان‌های بین‌المللی و برخی کشورها برای بررسی کیفیت مطرح شده است، در پیوست آمده است.

برای بررسی وضع موجود کیفیت طرح‌های آمارگیری در کشور، لازم است مؤلفه‌های مورد نیاز از حیث اهمیت، پیش‌بینی ابزارهای لازم، تعیین شاخص‌ها و چگونگی محاسبه‌ی آنها به طور دقیق مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به این که در حال حاضر نظام مشخصی برای ارزیابی کیفیت آمارهای تولیدی در کشور وجود ندارد و اطلاعات منسجم و معتبری در زمینه‌ی محاسبه و ارائه‌ی شاخص‌های کیفیت در طرح‌های آمارگیری انجام گرفته در دستگاه‌های اجرایی در دست نیست، لازم است در سال اول برنامه، مطالعاتی برای بررسی معیارهای ارزیابی کیفیت و تعیین شاخص‌های قابل محاسبه در طرح‌های آمارگیری دستگاه‌های اجرایی صورت پذیرد تا بر اساس نتایج این مطالعات، آیین‌نامه‌ی نحوه‌ی ارزیابی و بهبود مداوم کیفیت آمارهای حاصل از طرح‌های آمارگیری تهیه شود. به علاوه با توجه به این که مقوله‌ی کیفیت از فرایند تولید آمار جدا نیست، برای بهبود کیفیت آمارها باید بین تمامی ارکان تهیه‌کننده‌ی برنامه‌ی ملی آمار کشور هماهنگی‌های لازم ایجاد و برنامه به طور کامل اجرا شود.

در حال حاضر در آمارگیری‌هایی که در مرکز آمار ایران و برخی دستگاه‌های اجرایی به اجرا درمی‌آید، علی‌رغم کمبود متخصصان با تجربه و ماهر در زمینه‌ی ارزیابی و ارتقای کیفیت نتایج طرح‌های آمارگیری، تلاش می‌شود که کیفیت آمارها تا حدود زیادی از طریق اقدام‌های پیشگیرانه تحت کنترل درآید و این امر بدین جهت حائز اهمیت است که پیشگیری از بروز مسائل، مشکلات و خطاهای گوناگون، قبل از رخ دادن آنها به خودی خود موجب ارتقای کیفیت آمارها می‌شود. این موضوع در مورد برخی از مؤلفه‌ها و ابعاد مربوط به کیفیت از قبیل کنترل خطای نمونه‌گیری متغیرهای مهم و تهیه‌ی تعاریف، مفاهیم و دستورالعمل‌ها به نحو مطلوب، مصداق دارد و برخی از مؤلفه‌های کیفیت نظیر در دسترس بودن و مقایسه‌پذیری از جمله مواردی هستند که در ارزیابی و بهبود کیفیت چندان مورد توجه قرار نمی‌گیرند.

در سال‌های اخیر توجه مسئولین کشور به کیفیت مطلوب آمارها افزایش یافته است به طوری که طبق تصویب‌نامه‌ی مورخ ۷۹/۱/۲۸ هیئت محترم وزیران، تمامی دستگاه‌های اجرایی موظف شده‌اند که در اجرای آمارگیری‌ها از تعاریف، مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و چارچوب‌های آماری و ضوابط نظارت مرکز آمار ایران استفاده نمایند و به علاوه قبل از مبادله‌ی موافقت‌نامه‌ی مربوط به طرح‌های آمارگیری، لازم است توسط دستگاه اجرایی، مجموعه‌ی مدارک طرح آمارگیری مطابق ضوابط مندرج در آیین‌نامه‌ی مربوط تهیه و برای بررسی به مرکز آمار ایران ارسال شود. همچنین به موجب مصوبه‌ی مذکور، نتایج آن دسته از آمارگیری‌ها که به تأیید مرکز آمار ایران برسد، توسط مسئولین کشور قابل استناد است و در پایگاه اطلاعات آماری کشور قرار می‌گیرد. علاوه بر آن، پژوهشکده‌ی آمار در سال ۱۳۷۸ با هدف عمده‌ی ارتقای کیفیت فرایند تولید و توزیع آمار و اطلاعات در

نظام آماری کشور تأسیس شد و از آن زمان با برگزاری دوره‌های آموزشی و انجام طرح‌های پژوهشی مورد نیاز، در راستای بهبود کیفیت آمارها فعالیت می‌نماید.

همچنین طی سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۱ تعدادی طرح پژوهشی توسط دستگاه‌های مختلف در کشور انجام شده است که برخی از آنها در ارتباط با بررسی عوامل تأثیرگذار بر بهبود کیفیت طرح‌های آمارگیری بوده‌اند. اغلب این طرح‌ها توسط مرکز آمار ایران و پژوهشکده‌ی آمار طراحی و اجرا شده‌اند.

علاوه بر موارد فوق، به دلیل اهمیت نقش چارچوب بهنگام در آمارگیری‌های نمونه‌ای، همواره تلاش شده است که از طریق اجرای سرشماری و یا با استفاده از طرح‌های مطالعاتی مناسب، زمینه‌های لازم برای تهیه‌ی چارچوب‌های بهنگام فراهم شود. در این ارتباط می‌توان به اجرای سرشماری‌های عمومی کارگاهی و کشاورزی در سال‌های اخیر و نیز انجام طرح‌های مطالعاتی “طرح بهنگام‌سازی چارچوب کارگاه‌های کشور”، “روش‌های ارزیابی چارچوب کارگاه‌های کشور” و “طرح بررسی روش‌های انطباق رکوردهای چارچوب‌های کارگاهی” اشاره کرد.

۱-۲- نقاط قوت

- ◀ تصویب‌نامه‌ی هیئت وزیران مورخ ۷۹/۱/۲۸ در مورد نحوه‌ی همکاری واحدهای دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی با مرکز آمار ایران
- ◀ تأسیس پژوهشکده‌ی آمار ایران در سال ۱۳۷۸ به منظور پاسخگویی به بخشی از نیازهای پژوهشی در زمینه‌ی آمار
- ◀ اجرای طرح‌های بازشماری و انجام بررسی‌های دیگری در سرشماری‌ها به منظور ارزیابی کیفیت فعالیت‌های انجام شده
- ◀ شناسایی نیازهای آماری کاربران اصلی به منظور برنامه‌ریزی در جهت تأمین آن‌ها
- ◀ توجه به استانداردسازی تعاریف و مفاهیم و واژه‌های آماری و استفاده از طبقه‌بندی‌های استاندارد بین‌المللی
- ◀ نظارت بر عملیات میدانی، انجام وریف و ادیت ماشینی به منظور افزایش صحت داده‌ها
- ◀ تلاش در زمینه‌ی کاهش فاصله بین زمان مراجعه و زمان انتشار آمارها برای ارائه‌ی اطلاعات بهنگام
- ◀ محاسبه‌ی خطای نمونه‌گیری و انتشار آن برای بعضی از متغیرها در برخی از طرح‌های آمارگیری
- ◀ اجرای طرح‌های پژوهشی به منظور امکان‌سنجی استفاده از اطلاعات ثبتي و طرح‌های آمارگیری برای بهنگام کردن چارچوب‌های آماری
- ◀ ارزیابی سالانه‌ی کیفیت اجرای طرح‌های آمارگیری که توسط مرکز آمار ایران و با مشارکت سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها اجرا می‌شود.

۱-۳- نقاط ضعف

- ◀ ضعف در اجرای کامل تصویب‌نامه‌ی هیئت وزیران مورخ ۷۹/۱/۲۸ و آیین‌نامه‌ی مربوط به آن
- ◀ نبود سیستم منسجمی برای تولید آمارهای ثبتي
- ◀ مشخص نبودن مؤلفه‌های مورد نیاز برای بررسی کیفیت آمارها و در نتیجه، عدم محاسبه و ارائه‌ی شاخص‌های مربوط به این مؤلفه به همراه نتایج طرح‌های آمارگیری
- ◀ عدم انتشار کامل فراداده‌ها برای افزایش تفسیرپذیری نتایج طرح‌های آمارگیری
- ◀ عدم بررسی نتایج حاصل از طرح‌های آمارگیری مشابه در خصوص انسجام داده‌های آماری
- ◀ عدم وجود چارچوب کامل و بهنگام برای برخی از طرح‌های آمارگیری
- ◀ کمبود نیروی انسانی ماهر در زمینه‌ی تهیه و اجرای طرح‌های آمارگیری و نظارت بر آن‌ها
- ◀ نبود ارتباطی قوی بین تولیدکنندگان آمار و مراکز تحقیقاتی و دانشگاه‌ها

۴-۱- مشکلات و تنگناها

- ◀ عدم استقرار سیستم مناسب در زمینه ارزیابی و بهبود مداوم کیفیت آمارها به عنوان بخشی از فرایند تولید آمار در اغلب دستگاه‌های اجرایی
- ◀ اتخاذ سیاست‌هایی در زمینه تولید هر چه بیشتر آمار، بدون توجه کافی به مقوله کیفیت آمارهای تولیدی
- ◀ کمبود متخصصان با تجربه و ماهر در اغلب دستگاه‌های اجرایی در زمینه ارزیابی و ارتقای کیفیت نتایج طرح‌های آمارگیری
- ◀ وجود بی‌پاسخی واحد آماری در برخی از طرح‌های آمارگیری به دلیل مشکلات موجود در چارچوب مورد استفاده و نیز وجود بی‌پاسخی اقلام آماری و پاسخ‌های نادرست به دلیل مسائل مربوط به اخذ اطلاع از پاسخگویان
- ◀ نظام‌مند نبودن ارتباط بین کاربران و تولیدکنندگان آمار در زمینه شناسایی نیازهای آماری کاربران و میزان رضایت‌مندی آنان از آمارهای منتشر شده

۲- چشم‌انداز آینده در صورت ادامه‌ی وضع موجود

علی‌رغم نقاط قوت وضعیت فعلی، ادامه‌ی وضع موجود با توجه به وجود تنگناها و کاستی‌های متعدد در روند فعالیت‌های دستگاه‌های تولیدکننده‌ی آمار و عدم محاسبه و ارائه‌ی شاخص‌های مربوط به مؤلفه‌های کیفیت، به همراه نتایج طرح‌های آمارگیری، موجب ارائه‌ی آمارهای متفاوت در مورد یک یا چند موضوع خاص، کاهش اعتماد عمومی کاربران و نیز مسئولان کشور نسبت به آمارهای ارائه شده از سوی منابع رسمی و به طور کلی، فراهم نشدن امکان بهبود مداوم کیفیت آمارها می‌شود.

۳- چشم‌انداز مطلوب

در چشم‌انداز مطلوب، با استقرار نظام ارتقا و بهبود مداوم کیفیت آماری، کیفیت تولیدات آماری براساس مؤلفه‌های مربوط به بهبود یافته است و در سطح مطلوبی قرار دارد.

۴- چالش‌ها و مشکلات اساسی در رسیدن به چشم‌انداز مطلوب

- ◀ عدم توجه کافی اغلب مسئولان کشور و نیز مسئولان دستگاه‌های اجرایی تولیدکننده‌ی آمار در مورد اهمیت ارائه و انتشار آمارهایی با کیفیت مطلوب و نیز لزوم انجام فعالیت‌های مربوط به ارزیابی و بهبود مداوم کیفیت طرح‌های آمارگیری و اقدام جهت رفع موانع مربوط
- ◀ عدم به کارگیری تمهیدات لازم به منظور استقرار سیستم مدیریت کیفیت اطلاعات آماری در اغلب دستگاه‌های اجرایی تولیدکننده‌ی آمار و هماهنگی با واحدهای آماری مرتبط
- ◀ کمبود افراد با تجربه و دارای دانش و تخصص لازم در زمینه‌ی طراحی سیستم ارزیابی و بهبود کیفیت آمارهای تولیدی در اغلب دستگاه‌های اجرایی تولیدکننده‌ی آمار
- ◀ نبود تشکیلات و سیستم نظارتی منسجم برای نظارت و ارزیابی کیفیت آمارهای تولیدی

۵- هدف کیفی

بهبود کیفیت آمارهای حاصل از طرح‌های آمارگیری از طریق تولید آمارهای قابل اعتماد، تفسیرپذیر و دارای قابلیت مقایسه‌پذیری و انسجام در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی

۶- استراتژی

ارتقای کیفیت آمارهای تولیدی از طریق ارائه‌ی آموزش‌ها و راهکارهای لازم در زمینه‌ی نحوه‌ی ارزیابی و بهبود مداوم کیفیت آمارهای حاصل از طرح‌های آمارگیری به نحوی که منجر به خودکفایی دستگاه‌های اجرایی در زمینه‌ی ارزیابی و بهبود مداوم کیفیت شود.

۷- سیاست‌ها

- ◀ الزام در ارائه‌ی شاخص‌های ارزیابی کیفیت طرح‌های آمارگیری به همراه انتشار نتایج آن‌ها توسط تولیدکنندگان آمار
- ◀ موظف کردن دستگاه‌های اجرایی به تخصیص بخشی از اعتبار طرح‌های تحقیقاتی برای تحلیل و بررسی نتایج طرح‌های آمارگیری توسط استادان دانشگاه‌ها و سایر محققان ذی‌صلاح به عنوان بخشی از کاربران اطلاعات آماری

۸- برنامه‌های اجرایی و اقدامات

- ◀ انجام طرح‌های مطالعاتی به منظور تعیین ضوابط و معیارها و تهیه آیین‌نامه‌ی مربوط به ارتقای کیفیت طرح‌های آمارگیری (کارگروه تحقیقات آمارها)
- ◀ تعیین ضوابط و معیارهای مربوط به نحوه‌ی ارزیابی و بهبود مداوم کیفیت آمارهای حاصل از طرح‌های آمارگیری
- ◀ تهیه آیین‌نامه‌ی اجرایی مربوط به نحوه‌ی ارزیابی و بهبود مداوم کیفیت آمارهای حاصل از طرح‌های آمارگیری
- ◀ برگزاری دوره‌های آموزشی مورد نیاز برای ارتقای کیفیت آمارها توسط مرکز آمار ایران (کارگروه توسعه نیروی انسانی)
- ◀ پیگیری اجرای مفاد آیین‌نامه‌ی نحوه‌ی ارزیابی و بهبود مداوم کیفیت آمارهای حاصل از طرح‌های آمارگیری
- ◀ برنامه‌ریزی برای تأمین نیروی انسانی مورد نیاز در زمینه‌ی ارزیابی و بهبود کیفیت آمارهای حاصل از طرح‌های آمارگیری (کارگروه توسعه‌ی نیروی انسانی)

۹- برآورد اعتبار مورد نیاز برنامه بهبود کیفیت آمارها

(هزار ریال)

سال ۸۸		سال ۸۷		سال ۸۶		سال ۸۵		سال ۸۴		جمع		فعالیت	ردیف
اعتبار	نفر ساعت	اعتبار	نفر ساعت	اعتبار	نفر ساعت	اعتبار	نفر ساعت	اعتبار	نفر ساعت	اعتبار	نفر ساعت		
						۲۴۸۴۰	۵۴۰	۶۴۸۰۰	۱۶۲۰	۸۹۶۴۰	۲۱۶۰	برگزاری دوره‌های آموزشی آشنایی با مدیریت کیفیت آماری	۱
				۹۵۴۰۰	۱۸۰۰	۱۳۸۰۰۰	۳۰۰۰			۲۳۳۴۰۰	۴۸۰۰	برگزاری دوره‌های آموزشی آشنایی با نماگرهای کیفیت در طرح‌های آمارگیری	۲
				۹۵۴۰۰	۱۸۰۰	۱۶۲۸۴۰	۳۵۴۰	-	۱۶۲۰	۳۲۳۰۴۰	۶۹۶۰	جمع	

۱۰- حکم پیشنهادی

به منظور ارتقای کیفیت نتایج حاصل از طرح‌های آمارگیری:
الف) مرکز آمار ایران موظف است حداکثر تا پایان شش ماهه‌ی اول سال دوم برنامه‌ی چهارم توسعه، ضوابط و آیین‌نامه‌ی مربوط به ” نحوه‌ی ارزیابی و بهبود مداوم کیفیت آمارهای حاصل از طرح‌های آمارگیری“ را تهیه نماید تا پس از تصویب شورای عالی آمار به دستگاه‌های اجرایی برای اجرا ابلاغ شود. کلیه دستگاه‌های اجرایی مکلف به رعایت ضوابط و آیین‌نامه‌های مذکور خواهند بود.

منابع

طرح تبیین مفهوم کیفیت و مدیریت کیفیت آماری در تولید آمارهای رسمی، دفتر تعاریف و استانداردهای آماری
اندازه‌گیری و گزارش‌دهی منابع خطا در آمارگیری‌ها، کمیته‌ی فدرال روش‌شناسی آماری
مدیریت کیفیت داده‌های آماری، محمد مرادی

- Statistics Canada Quality Guidelines ,2003, Statistics Canada
- Management of Sample Survey, Federal Committee of Statistical Methodology
- Reporting Source of Error in U.S., Federal Government Survey
- Statistical Policy Working Paper 31

پیوست

معرفی مؤلفه‌های کیفیت

درستی یا قابلیت اعتماد

درستی، یکی از جنبه‌های مهم و مشهود کیفیت است که از سال‌ها پیش مورد توجه آمارشناسان و متخصصان روش‌های آمارگیری قرار داشته است. درستی داده‌ها در واقع تقارب بین مقدار برآورد و مقدار واقعی پارامتر مجهول را نشان می‌دهد. در طرح‌های آمارگیری اختلاف بین برآوردهای بدست آمده و مقادیر واقعی پارامتر، خطا نامیده می‌شود. در اغلب موارد این خطاها قابل اغماض نیستند. خطای کل یک طرح آمارگیری را می‌توان به خطای نمونه‌گیری و خطای غیرنمونه‌گیری تقسیم‌بندی کرد. خطای نمونه‌گیری از به کارگیری داده‌های مربوط به بخشی از واحدهای جامعه‌ی آماری (به عنوان نمونه) برای استنباط در مورد کل جامعه‌ی آماری ناشی می‌شود. خطای غیر نمونه‌گیری، خطایی است که به روش جمع‌آوری اطلاعات اعم از سرشماری یا نمونه‌گیری ارتباطی ندارد و به دلیل اشتباهات یا کمبودهای سیستم، هنگام طراحی، جمع‌آوری و پردازش داده‌ها روی می‌دهد. این خطا را می‌توان به سه گروه عمده‌ی خطاهای مرحله‌ی برنامه‌ریزی و تهیه‌ی طرح، خطاهای مرحله‌ی جمع‌آوری داده‌ها و خطاهای مرحله‌ی استخراج و انتشار نتایج تقسیم‌بندی کرد.

منابع مولد خطای غیر نمونه‌گیری عبارتند از:

- ◀ نامناسب بودن چارچوب مورد استفاده
  - ◀ انتساب مقداری غیرواقعی به عنصری از جامعه که منبع آن می‌تواند ناشی از اشکالات موجود در پرسش‌نامه و راهنمای تکمیل آن، روش جمع‌آوری داده‌ها، آمارگیر و یا پاسخگو باشد.
  - ◀ بی‌پاسخی واحد آماری و بی‌پاسخی اقلام آماری
  - ◀ داده‌آمایی و پردازش داده‌ها
- محاسبه‌ی خطاهای غیرنمونه‌گیری غالباً دشوار و در برخی مواقع غیرممکن است. برای کاهش این خطاها لازم است در مراحل تعریف مفاهیم، جمع‌آوری، پردازش، برآورد و انتشار داده‌ها مراقبت‌های کنترلی لازم انجام گیرد.

مناسبت

یک محصول آماری در صورتی مناسب است که نیازهای کاربران، به ویژه کاربران اصلی آن‌ها تأمین شود. کاربران اصلی، سازمان‌ها و دستگاه‌هایی (اعم از داخلی و بین‌المللی) هستند که از آمار استفاده استراتژیک می‌نمایند، یعنی آمار را برای سیاستگذاری و تصمیم‌گیری به کار می‌برند. مفاهیم آماری که باید در این ارتباط در نظر گرفته شوند، عبارتند از:

- ◀ اندازه‌های آماری از قبیل میانگین، میانه، دهک و ...
- ◀ متغیر یا صفت آماری نظیر درآمد، هزینه و ...
- ◀ واحد نمونه‌گیری مانند کارگاه، بنگاه، خانوار و ...
- ◀ زمان مرجع یا زمان آماری مانند سالانه، ماهانه، فصلی
- ◀ طبقه‌بندی‌های مورد نیاز در زمینه‌ی فعالیت، وضعیت شغلی، رشته‌ی آموزشی، گروه‌های سنی و ...

در دسترس بودن

در دسترس بودن داده‌های آماری به مفهوم فراهم بودن امکان استفاده‌ی آسان کاربران از داده‌های آماری در فرم‌ها و اشکال مختلف مورد نیاز آنان و در صورت لزوم دسترسی به مدارک و اسناد مربوط به اطلاعات فنی آن‌ها است.

به عنوان مثال، تعدد و تنوع در ارائه‌ی داده‌ها مانند نشر چاپی از قبیل کتاب، سالنامه و نشریه‌ی الکترونیکی مانند بانک اطلاعاتی و اینترنت و نیز مشخص کردن نحوه‌ی تماس برای پاسخگویی به سؤالات فنی یا دسترسی به مراجع و مدارک فنی در نشریه‌های چاپی و الکترونیکی، سهولت دسترسی کاربران به داده‌ها را فراهم می‌کنند.

بهنگام بودن

این مؤلفه به دو مفهوم اشاره دارد:

- ۱- فاصله‌ی زمانی از جمع‌آوری داده‌ها تا زمانی که برای اولین بار آمارها در دسترس قرار می‌گیرند.
  - ۲- بهنگام بودن دوره‌ی جمع‌آوری داده‌ها
- ارزیابی بهنگام بودن نتایج آمارگیری‌ها مشکل است زیرا ویژگی‌ها و خصوصیات روش جمع‌آوری داده‌ها بر در دسترس بودن داده‌ها تأثیرگذار است. داده‌های حاصل از آمارگیری‌های جاری باید زودتر از آمارگیری‌های خاص در دسترس قرار گیرند.

انسجام

هنگامی که اطلاعات موردنظر از منابع مختلفی تأمین می‌شود، لازم است بین این اطلاعات، ارتباط منطقی وجود داشته باشد تا آمارهای حاصل، از انسجام لازم برخوردار باشند.

مقایسه پذیری

آمارهای مربوط به یک صفت آماری هنگامی سودمند هستند که بتوان آنها را به طور قابل اعتمادی بین مناطق مختلف در طول زمان مقایسه نمود. ابعاد مقایسه‌پذیری عبارتند از:

- ◀ مقایسه‌پذیری زمانی

◀ مقایسه پذیری مکانی مانند مقایسه پذیری داخلی و بین‌المللی

◀ مقایسه پذیری بین گروه‌های مختلف غیر از نواحی جغرافیایی مانند گروه‌های سنی

یکسان‌سازی تعاریف و مفاهیم مورد استفاده در طرح‌های آمارگیری و استفاده از طبقه‌بندی‌های بین‌المللی، مقایسه‌پذیری را افزایش می‌دهد.

جامعیت

این مؤلفه ارتباط بین آمارهای موجود در زیرگروه‌ها و نیازها و اولویت‌های کاربران نظام آماری کشور را ارزیابی می‌کند که این ارزیابی باید در ارتباط با مؤلفه‌های مناسبت، مقایسه‌پذیری و انسجام انجام گیرد.

به وقت بودن

این مؤلفه به فاصله‌ی زمانی بین زمان پیش‌بینی شده برای انتشار و زمان واقعی انتشار داده‌ها اشاره دارد. از آنجا که از دیدگاه کاربران، ارائه‌ی آمارها در زمان‌های از پیش تعیین شده حائز اهمیت است، بنابراین باید آمارها به موقع انتشار یابند.

کارایی

فعالیت‌های مرتبط با طرح‌ها باید به کاراترین روش انجام شود و به طور مداوم فعالیت‌هایی در زمینه‌ی کاهش بار پاسخگویی صورت پذیرد. شاخص‌های کارایی، چگونگی کاهش هزینه‌ها و میزان بار پاسخگویی را در به دست آوردن نتایج اندازه می‌گیرد.

وضوح

این مؤلفه به میزان قابل فهم بودن آمارها برای کاربران اشاره دارد آن چه که در این جا نقش اساسی را ایفا می‌کند، مستندسازی مدارک و اسناد مربوط به طرح‌های آمارگیری به منظور ارائه‌ی گزارش‌های تحلیلی به کاربران است. از طرف دیگر کاربران باید پاسخ سؤالات خود را درباره‌ی آمارهای منتشر شده، تفسیر آنها، تعاریف و مفاهیم، روش‌ها و ... به دست آورند. این مؤلفه، ارتباط نزدیکی با مؤلفه‌های در دسترس بودن و تفسیرپذیری دارد.

تفسیرپذیری

تفسیرپذیری اطلاعات آماری به میزان دسترسی به فراداده‌ها برای تفسیر و استفاده‌ی مناسب از اطلاعات باز می‌گردد. فراداده به زبان ساده به اطلاعات تکمیلی همراه با داده‌های آماری که درک و فهم آنها را آسان‌تر و واضح‌تر می‌نماید، گفته می‌شود. فراداده‌ها عموماً اطلاعات مربوط به منابع، تعاریف و مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها، روش‌های مورد استفاده در مراحل مختلف تولید آمار و شاخص‌های کیفیت داده‌ها را در بر می‌گیرند.

برنامه آمارهای ثبتی

برنامه آمارهای ثبتی

۱) شناخت وضع گذشته و موجود، تجزیه و تحلیل آن و شناخت تنگناها، موانع، مشکلات و نقاط قوت و ضعف

۱-۱) شناخت وضع گذشته و موجود

۱-۱-۱) روش‌های مورد استفاده

برای طراحی و استقرار نظام آمارهای ثبتی در وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های دولتی در طول سال‌های ۸۲-۱۳۷۳ دو شیوه‌ی تقریباً متفاوت از هم را می‌توان مشاهده کرد. در سال‌های ۱۳۷۳ و ۱۳۷۴ و از سال ۱۳۷۹ تاکنون ساماندهی به شیوه‌ی مبتنی بر اقلام اطلاعاتی (طرح کوتاه مدت) صورت گرفته است. در این روش برخی از مهم‌ترین اقلام اطلاعاتی مورد نیاز برنامه‌های توسعه که در دستگاه‌های مختلف اجرایی تولید می‌شوند و داده‌های آن‌ها با ملاک‌های ثبتی بودن قابل تهیه می‌باشند، شناسایی شده و برای ساماندهی در سال‌های مختلف طبقه‌بندی می‌شوند. سپس دستگاه اجرایی متولی تولید داده‌های هر قلم اطلاعاتی مشخص می‌شود. با مراجعه به دستگاه اجرایی مربوط، روند ثبت و انتقال هر قلم توسط نمودارها و ابزارهای مختلف رسم و مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. در مورد آن دسته از اقلامی که پس از تجزیه و تحلیل مشخص شود برای ثبت و انتقال داده‌های آن‌ها به روش ثبتی نیازمند اصلاحات جزئی و یا اساسی در فرایند تولید قلم می‌باشد، پیشنهادهای بهبود ارائه شده و اقدامات لازم در این خصوص صورت می‌گیرد. با توجه به معایب این روش از جمله این که انجام اصلاحات در مورد یک یا چند قلم در بسیاری از موارد نیازمند ایجاد تغییرات در فعالیت‌ها و یا گردش کارها در دستگاه‌های اجرایی است، این روش توجیه‌پذیر و اقتصادی نیست.

در طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۷۹ شیوه‌ی دیگری برای ساماندهی نظام آمارهای ثبتی مورد استفاده قرار گرفت. در این شیوه که اصطلاحاً به عنوان شیوه‌ی مبتنی بر سیستم‌های اطلاعاتی (بلند مدت) شناخته می‌شود. تمام اقلام اطلاعاتی دستگاه اجرایی، مورد نیاز واحدها و کاربران درون سازمانی و برون سازمانی که داده‌های آن‌ها با ملاک‌های ثبتی بودن قابل تهیه باشند، مدنظر قرار می‌گیرد. بدین منظور عملیات و وظایف هر دستگاه اجرایی به طور کامل مورد بررسی قرار می‌گیرد، نیازهای آماری و اطلاعاتی تمام کاربران اعم از درونی و بیرونی شناسایی و طبقه‌بندی می‌شوند و سیستم‌هایی که وظیفه‌ی تولید آمارهای

ثبتی از اقلام اطلاعاتی هر طبقه را عهده‌دار خواهند شد، تعریف و تعیین می‌شوند. در این روش اصلاحات لازم برای فراهم نمودن امکان تولید آمارهای ثبتی آن دسته از اقلام اطلاعاتی که روند ثبت و انتقال آن نیازمند تصحیح باشد در حد سیستم‌ها و فرایندهای داخلی دستگاه صورت می‌گیرد. این روش نیز در عمل دارای نقاط قوت و ضعف می‌باشد ولی از آن‌جا که این روش در برخی از دستگاه‌های اجرایی به بهره‌برداری رسیده است، می‌توان با توجه به امکانات و هزینه‌های موجود دستگاه‌های اجرایی مختلف این روش را عملیاتی نموده و به نتیجه رساند. شایان ذکر است که از سال ۱۳۷۹ بخش خصوصی مطالعاتی را در خصوص شناخت وظایف و مأموریت‌های دستگاه‌های اجرایی کشور انجام داده است که در مراحل مختلف ساماندهی نظام آمارهای ثبتی دستگاه‌ها قابل استفاده خواهد بود.

۲-۱-۱) شیوه اجرا

ساماندهی نظام آمارهای ثبتی در سال‌های ۱۳۷۳ و ۱۳۷۴ با توجه به تمرکز اعتبارات مربوط در مرکز آمار ایران از طریق عقد قرارداد با یک شرکت مشاور برای ۶ بخش آب و برق، آموزش، بازرگانی، صنعت، تأمین اجتماعی، مؤسسات مالی و بانک‌ها و تحت نظارت کامل مالی و فنی مرکز انجام گرفت. در طی سال‌های

۷۹-۱۳۷۵ با توجه به قرار گرفتن اصلاح ساختار نظام آماری کشور در دستور کار مرکز، اعتبارات لازم در اختیار مرکز آمار قرار گرفت و ساماندهی نظام آمارهای ثبتی در ۱۰ دستگاه از طریق عقد قرارداد با شرکت‌های مشاوره‌ای و تحت نظارت مرکز دنبال شد.

از سال ۱۳۷۹ در روش اجرایی ساماندهی نظام آمارهای ثبتی تغییر حاصل شد به این صورت که در گذشته موافقت‌نامه بین مرکز آمار ایران و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی مبادله می‌شد و اعتبار نیز توسط مرکز به دستگاه اختصاص می‌یافت ولی در روش جدید بر اساس موافقت‌نامه‌ی مبادله شده بین دستگاه و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، اجرای طرح ساماندهی نظام آمارهای ثبتی در دستگاه با نظارت مرکز آمار ایران توسط خود دستگاه یا توسط مشاور یا هر دو انجام گرفت که البته مبادله‌ی موافقت‌نامه و تخصیص اعتبار بر اساس نظر موافق مرکز آمار ایران انجام گرفته است.

۳-۱-۱) دستگاه‌های اجرایی و اقلام آماری ثبتی در طرح ساماندهی

طراحی نظام آمارهای ثبتی در سال‌های ۱۳۷۳ و ۱۳۷۴ در قالب طرح‌های کوتاه‌مدت در وزارتخانه‌های صنایع و معادن، آموزش و پرورش، بازرگانی، بهداشت و درمان، کار و امور اجتماعی، نیرو، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای، سازمان تأمین اجتماعی، کمیته‌ی امداد امام خمینی، گمرک، بیمه و بانک

مرکزی به اجرا گذاشته شد که مستندات مراحل شناخت و بهبود وضعیت موجود آن‌ها به مرکز آمار تحویل شد.

در سال ۱۳۷۵ به دلیل استقبال دستگاه‌های اجرایی از طرح‌های بلندمدت، روش اجرایی مرکز آمار ایران نیز تغییر کرد و ساماندهی نظام آمارهای ثبتی با روش بلندمدت ابتدا در پنج دستگاه: شرکت پست، شرکت مخابرات، سازمان هواپیمایی کشوری، سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور و وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی آغاز و طی سال‌های بعد وزارتخانه‌های بازرگانی، کشاورزی، کار و امور اجتماعی، علوم، تحقیقات و فناوری و جهاد سازندگی نیز به این تعداد اضافه شدند.

در سال ۱۳۷۹ با تصویب مصوبه‌ی شماره‌ی ۴۹۸۷۰ مورخ ۱۳۷۹/۲/۳ در رابطه با ملزم شدن دستگاه‌های اجرایی برای ساماندهی آمارهای ثبتی با هماهنگی مرکز آمار ایران و تشکیل کمیته‌های بخشی و فنی در تمامی دستگاه‌های اجرایی، ساماندهی آمارهای ثبتی در ۲۶ دستگاه اجرایی به صورت رسمی و فراگیر با تصویب ۴۷۱۵ قلم ثبتی مورد نیاز برنامه‌های توسعه در شورای عالی آمار آغاز شد و تاکنون تعداد اقلام مصوب در شورای عالی آمار به ۴۸۳۲ قلم ثبتی در ۳۱ دستگاه اجرایی رسیده است.

از مجموع ۴۸۳۲ قلم مصوب شورای عالی آمار تا پایان سال ۱۳۸۱ در مجموع تعداد ۵۵۲ قلم ثبتی ساماندهی شده است که به ترتیب در سال ۱۳۸۰ از ۴۴۹ قلم مندرج در موافقت‌نامه‌های سال مذکور در مجموع ۱۱۰ قلم و در سال ۱۳۸۱ از ۹۲۲ قلم مندرج در موافقت‌نامه‌های آن سال در مجموع ۴۴۲ قلم ساماندهی شده‌اند.

در سال ۱۳۸۲ نیز از مجموع ۱۱۶۶ قلم مندرج در موافقت‌نامه‌های ۲۹ دستگاه اجرایی مرتبط، مراحل ساماندهی ۸۴۷ قلم آماری به پایان رسیده است. بدین ترتیب در مجموع طی دوره‌ی ۸۲ - ۱۳۸۰ ساماندهی ۲۹ درصد از اقلام آماری مصوب انجام گرفته است.

۴-۱-۱) اعتبارات

در سال ۱۳۷۴ مبلغ ۲۷۸ میلیون ریال در طرح کوتاه‌مدت ساماندهی نظام آمارهای ثبتی در ۶ بخش هزینه شده است. در سال ۱۳۷۵ لغایت ۱۳۷۸ نیز مبلغ ۱۲۹۷ میلیون ریال در طرح بلندمدت ساماندهی نظام آمارهای ثبتی در ۵ دستگاه اجرایی هزینه شده است. در سال ۱۳۷۹ مبلغ ۳۶۰۰ میلیون ریال در موافقت‌نامه‌ی ۸ دستگاه اجرایی منظور شد که از این مبلغ، ۱۵۸۰ میلیون ریال به دستگاه‌ها تخصیص یافت. این بودجه در سال‌های ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۸۲ از محل ردیف بودجه‌ی شماره‌ی ۵۰۳۴۷۱ تأمین شد.

در سال ۱۳۸۰ از مجموع ۹۸۰۰ میلیون ریال اعتبار مصوب ۲۵ دستگاه اجرایی، مبلغ ۱۸۸۵ میلیون ریال توسط ۸ دستگاه اجرایی از خزانه دریافت و مبلغ ۱۷۸۳ میلیون ریال هزینه شده است.

در سال ۱۳۸۱ از مجموع ۹۲۰۰ میلیون ریال اعتبار مصوب ۲۶ دستگاه اجرایی مبلغ ۳۸۵۸ میلیون ریال توسط ۲۲ دستگاه اجرایی از خزانه دریافت و مبلغ ۳۱۲۶ میلیون ریال هزینه شده است.

در سال ۱۳۸۲ از مجموع ۹۸۰۰ میلیون ریال اعتبار مصوب ۲۹ دستگاه اجرایی مبلغ ۶۰۵۰ میلیون ریال توسط ۲۸ دستگاه اجرایی از خزانه دریافت و مبلغ ۵۰۳۲ میلیون ریال هزینه شده است.

در دوره‌ی زمانی ۱۳۷۴ لغایت ۱۳۸۲ جمعاً مبلغ ۱۱۵۱۶ میلیون ریال برای ساماندهی نظام آمارهای ثبتی هزینه شده است.

۱-۲) مشکلات و تنگناها

- ◀ فقدان و یا ضعف تشکیلات واحد آمار و اطلاعات در برخی دستگاه‌های اجرایی
- ◀ کمبود نیروی انسانی مجرب و متخصص در زمینه‌ی ساماندهی نظام آمارهای ثبتی و آشنا به طراحی و ساخت سیستم‌های اطلاعاتی - عملیاتی در مرکز آمار ایران و دستگاه‌های اجرایی
- ◀ تأخیر در مبادله‌ی موافقت‌نامه، عدم تخصیص کامل اعتبار و جذب نشدن کامل اعتبارات در دستگاه‌ها
- ◀ کافی نبودن اعتبارات برای اجرای تمامی مراحل ساماندهی نظام آمارهای ثبتی دستگاه‌ها
- ◀ کمبود شرکت‌های مشاوره‌ای متخصص و دارای صلاحیت در زمینه‌ی طراحی سیستم‌های اطلاعاتی
- ◀ نبود وحدت نظر برای استفاده از یک روش مشخص در ساماندهی نظام آمارهای ثبتی دستگاه‌های اجرایی

۱-۳) نقاط قوت

- ◀ تصویب‌نامه‌ی شماره‌ی ۴۹۸۷۰/ت مورخ ۱۳۷۹/۲/۳ هیئت محترم وزیران در مورد نحوه‌ی همکاری واحدهای دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی با مرکز آمار ایران
- ◀ مصوبه‌ی شورای عالی آمار در خصوص ایجاد واحدهای آمار و اطلاعات در تمامی دستگاه‌های اجرایی
- ◀ ماده‌ی ۸ قانون مرکز آمار ایران در مورد الزام استفاده‌ی دستگاه‌های اجرایی وابسته به دولت از تعاریف و مفاهیم مرکز آمار ایران

- ◀ بخشنامه‌ی مورخ ۱۳۸۱/۷/۲۱ ریاست محترم سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به معاونت‌ها، دفاتر سازمان و مرکز آمار ایران در خصوص رفع موانع و مشکلات مرکز آمار ایران در ساماندهی فعالیت‌های آماری کشور
- ◀ بخشنامه‌ی مورخ ۱۳۸۱/۱۰/۱۶ معاون اول رئیس‌جمهور به تمامی وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی و استانداری‌های سراسر کشور در مورد اجرای دقیق مفاد تصویب‌نامه‌ی شماره‌ی ۴۹۸۷۰/ت مورخ ۱۳۷۹/۲/۳
- ◀ مصوبه‌ی مورخ ۱۳۸۲/۹/۱۲ تصویب شده در یکصد و ششمین جلسه‌ی شورای عالی اداری به تمامی وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی در مورد ساماندهی واحدهای مسئول آمار و اطلاعات دستگاه‌های اجرایی
- ◀ فعالیت‌های صورت گرفته در زمینه‌ی ساماندهی نظام آمارهای ثبتی در دستگاه‌های اجرایی

۱-۴) نقاط ضعف

- ◀ نداشتن شناخت کافی برخی دستگاه‌ها برای استفاده از محمل‌های قانونی موجود در شرح وظایف دستگاه برای پیشبرد فعالیت‌ها
- ◀ نداشتن شناخت کافی برخی دستگاه‌ها برای استفاده از ظرفیت‌های بالقوه امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری موجود
- ◀ اجرا نشدن و یا ضعف در اجرای مصوبات و الزامات قانونی مربوط
- ◀ فقدان مکانیزم‌های لازم برای هزینه کردن اعتبارات مربوط

۲) چشم انداز آینده با ادامه‌ی روند موجود

در صورت ادامه‌ی روند فعلی با توجه به وضعیت اعتبارات تخصیص‌یافته و جذب‌شده در دستگاه‌های اجرایی، پوشش اقلام و روش مورد استفاده، ساماندهی و استقرار کامل نظام آمارهای ثبتی در دستگاه‌های اجرایی میسر نخواهد شد.

۳) چشم انداز آینده در حالت مطلوب

در چشم‌انداز مطلوب، نظام آمارهای ثبتی در دستگاه‌های اجرایی استقرار می‌یابد به نحوی که تأمین نیازهای آماری کشور قابل تولید به روش ثبتی و تغذیه‌ی مستمر پایگاه اطلاعات آماری کشور محقق خواهد شد.

۴) چالش‌های اساسی در راه رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ دانش تخصصی در دستگاه‌های اجرایی و مرکز آمار ایران در زمینه‌ی ساماندهی نظام آمارهای ثبتی
- ◀ تأمین نیروی متخصص مورد نیاز در دستگاه‌های اجرایی
- ◀ ظرفیت‌های فنی و اجرایی تولید آمارهای ثبتی در دستگاه‌های اجرایی
- ◀ هماهنگی استقرار نظام آمارهای ثبتی با رویه‌ها، قوانین، مقررات و تشکیلات سازمانی موجود در دستگاه‌ها

۵) اهداف کیفی

- ◀ گسترش تولید آمار به روش ثبتی
- ◀ بهبود کیفیت آمارهای ثبتی

۶) استراتژی

- ◀ ساماندهی نظام آمارهای ثبتی دستگاه‌های اجرایی از طریق شناخت، طراحی، پیاده‌سازی، مکانیزاسیون و راه‌اندازی سیستم‌های اطلاعاتی - عملیاتی مطلوب

۷) اهداف کمی

- ◀ طراحی، پیاده‌سازی، مکانیزاسیون و راه‌اندازی ۲ سیستم اطلاعاتی عملیاتی در هر دستگاه اجرایی (۳۱ دستگاه) برای ساماندهی حداقل ۶۰ درصد اقلام آمارهای ثبتی مورد نیاز برنامه‌های توسعه

۸) سیاست‌ها

- ◀ رعایت روش‌های فنی مورد تایید مرکز آمار ایران در دستگاه‌های اجرایی

- ◀ نظارت مستمر مرکز آمار ایران بر ساماندهی نظام آمارهای ثبتی مورد نیاز پایگاه اطلاعات آماری کشور در دستگاه‌های اجرایی
- ◀ افزایش نقش کارشناسان دستگاه‌ها در ساماندهی نظام آمارهای ثبتی
- ◀ تقویت زمینه‌های مشارکت بخش خصوصی دارای صلاحیت در زمینه‌ی سیستم‌های اطلاعاتی عملیاتی
- ◀ آموزش کارشناسان دستگاه‌های اجرایی
- ◀ جلب حمایت هر چه بیشتر مدیران دستگاه‌ها در زمینه‌ی استقرار نظام آمارهای ثبتی
- ◀ حمایت و تشویق دستگاه‌های اجرایی برای ساماندهی نظام آمارهای ثبتی
- ◀ اولویت دادن به تأمین نیازهای پایگاه ملی اطلاعات آماری کشور

۹) برنامه‌های اجرایی و اقدامات

- ◀ شناخت وضع موجود، تعیین و اولویت‌بندی سیستم‌های اطلاعاتی - عملیاتی در ۳۱ دستگاه اجرایی
- ◀ طراحی، پیاده‌سازی، مکانیزاسیون و راه‌اندازی ۶۲ سیستم اطلاعاتی - عملیاتی مطلوب (در هر دستگاه اجرایی ۲ سیستم)
- ◀ نظارت بر استقرار نظام آمارهای ثبتی در ۳۱ دستگاه اجرایی
- ◀ آموزش کارشناسان دستگاه‌های اجرایی به میزان ۱۳۵۰۰ نفر ساعت
- ◀ آموزش کارشناسان سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها به میزان ۳۶۰۰ نفر ساعت
- ◀ آموزش کارشناسان مرکز آمار ایران به میزان ۱۵۰۰ نفر ساعت
- ◀ برگزاری گردهمایی‌های توجیهی مشترک دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های مشاوره‌ای دارای صلاحیت در زمینه سیستم‌های اطلاعاتی
- ◀ برگزاری گردهمایی‌های توجیهی و آموزشی مدیران دستگاه‌ها
- ◀ ساماندهی و تأمین داده‌های ثبتی موجود و مورد نیاز تهیه و بهنگام‌سازی چارچوب‌های آماری کشور در دستگاه‌های اجرایی
- ◀ بهنگام‌سازی چارچوب کارگاه‌های کشور

نیروی انسانی مورد نیاز

(نفر)

ردیف	برنامه‌های اجرایی	سال‌های برنامه				
		جمع	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷
۱	شناخت وضع موجود، تعیین و اولویت‌بندی سیستم‌های اطلاعاتی - عملیاتی	۳۱۰	۳۱۰	-	-	-
۲	طراحی وضع مطلوب، پیاده‌سازی و مکانیزاسیون سیستم‌های اطلاعاتی - عملیاتی	۲۴۸۰	-	۶۲۰	۶۲۰	۶۲۰
۳	نظارت بر ساماندهی نظام آمارهای ثبتی	۷۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵
۴	برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارشناسان دستگاه‌های اجرایی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها و مرکز آمار ایران	۱۲۰	۳۰	۳۰	۲۰	۲۰
۵	برگزاری گردهمایی توجیهی با دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های مشاور	۱۵۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰
۶	ساماندهی و تأمین داده‌های ثبتی موجود و موردنیاز تهیه و بهنگام سازی چارچوب‌های آماری کشور در دستگاه‌های اجرایی	۸۳۰	۸۰	۱۰۰	۱۵۰	۲۰۰
۷	بهنگام سازی چارچوب کارگاه‌های کشور	۶۰	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲
	جمع	۴۰۲۵	۴۷۷	۸۰۷	۸۴۷	۸۹۷

پیوست ۳ - موضوع بند الف احکام برنامه آمارهای ثبتی

فهرست دستگاه های اجرایی که تا پایان برنامه حداقل دو سیستم اطلاعاتی عملیاتی در آن ها استقرار خواهد یافت

۱	وزارت آموزش و پرورش
۲	وزارت امور اقتصادی و دارایی
۳	وزارت امور خارجه
۴	وزارت بازرگانی
۵	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۶	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات
۷	وزارت تعاون
۸	وزارت جهاد کشاورزی
۹	وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
۱۰	وزارت راه و ترابری
۱۱	وزارت صنایع و معادن
۱۲	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۱۳	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۱۴	سازمان میراث فرهنگی و گردشگری کشور
۱۵	وزارت کار و امور اجتماعی
۱۶	وزارت کشور
۱۷	وزارت مسکن و شهرسازی
۱۸	وزارت نفت
۱۹	وزارت نیرو
۲۰	سازمان انرژی اتمی
۲۱	سازمان تربیت بدنی
۲۲	سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی
۲۳	سازمان حفاظت محیط زیست
۲۴	بنیاد شهید انقلاب اسلامی
۲۵	وزارت دادگستری
۲۶	کمیته امداد امام خمینی
۲۷	سازمان ثبت احوال کشور
۲۸	نیروی انتظامی
۲۹	وزارت رفاه و تأمین اجتماعی
۳۰	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور
۳۱	مرکز آمار ایران

پیوست ۴ - موضوع تبصره ۱) بند الف احکام برنامه آمارهای ثبتی

برنامه‌های اجرایی و اعتبارات مورد نیاز

دستگاه اجرایی	سال‌های برنامه (هزار ریال)						واحد مجموع سال‌های برنامه	برنامه‌های اجرایی	ردیف
	۸۸	۸۷	۸۶	۸۵	۸۴	جمع			
دستگاه‌های اجرایی پیوست (۳)	-	-	-	-	۹۳۰۰۰۰۰	۹۳۰۰۰۰۰	۳۱ دستگاه اجرایی	شناخت وضع موجود، تعیین و اولویت‌بندی سیستم‌های اطلاعاتی - عملیاتی ^(۱)	۱
دستگاه‌های اجرایی پیوست (۳)	۳۳۱۷۷۰۰۰	۲۷۶۴۸۰۰۰	۲۳۰۴۰۰۰۰	۱۹۲۰۰۰۰۰	-	۱۰۳۰۶۵۰۰۰	۶۲ سیستم اطلاعاتی - عملیاتی (هر دستگاه ۲ سیستم)	طراحی وضع مطلوب، پیاده سازی، مکانیزاسیون و راه‌اندازی سیستم‌های اطلاعاتی - عملیاتی ^(۱)	۲
دستگاه‌های اجرایی پیوست (۳) (به استثناء مرکز آمار ایران)	۲۷۷۳۷۸۵۰	۱۵۷۹۳۹۲۰	۱۰۱۹۵۲۰۰	۶۰۴۸۰۰۰	-	۵۹۷۷۴۹۷۰	۳۰ دستگاه اجرایی	ساماندهی و تأمین داده‌های ثبتی موجود و مورد نیاز تهیه و بهنگام‌سازی چارچوب‌های آماری کشور در دستگاه‌های اجرایی	۳
	۶۰۹۱۴۸۵۰	۴۳۴۴۱۹۲۰	۳۳۲۳۵۲۰۰	۲۵۲۴۸۰۰۰	۹۳۰۰۰۰۰	۱۷۲۱۳۹۹۷۰	جمع		

(۱) اعتبار پیش‌بینی شده به منظور حمایت و تشویق دستگاه‌ها برای ساماندهی تعداد ۲ سیستم اطلاعاتی عملیاتی خود با توجه به اولویت بندی صورت گرفته بوده و از محل ردیف متمرکز تامین می‌شود و اعتبار مورد نیاز برای دیگر سیستم‌ها در بودجه‌ی سنواتی دستگاه‌ها منظور خواهد شد.

پیوست ۵- موضوع تبصره ۱) بند الف احکام برنامه آمارهای ثبتی

برنامه‌های اجرایی و اعتبارات مورد نیاز در سال‌های برنامه

دستگاه اجرایی	سال‌های برنامه (هزار ریال)						واحد مجموع سال‌های برنامه	برنامه‌های اجرایی	ردیف
	۸۸	۸۷	۸۶	۸۵	۸۴	جمع			
مرکز آمار ایران	۱۳۲۶۸۰۰	۱۱۰۵۰۰۰	۹۲۱۶۰۰	۷۶۸۰۰۰	۳۷۲۰۰۰	۴۴۹۳۴۰۰	-	نظارت بر ساماندهی نظام آمارهای ثبتی	۱
- -	۲۲۳۰۰۰	۱۸۶۰۰۰	۲۵۵۰۰۰	۱۶۵۶۰۰	۲۱۰۰۰۰	۱۰۳۹۶۰۰	۱۸۶۰۰ نفر ساعت	برگزاری دوره های آموزشی برای کارشناسان دستگاه‌های اجرایی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ها و مرکز آمار ایران	۲
- -	۴۲۰۰۰	۳۶۰۰۰	۳۰۰۰۰	۲۴۰۰۰	۲۰۰۰۰	۱۵۲۰۰۰	۱۰ دوره	برگزاری گردهمایی توجیهی با دستگاه‌های اجرایی و شرکت های مشاور	۳
- -	۴۵۰۴۰۰۰	۳۷۵۰۰۰۰	۳۱۲۰۰۰۰	۲۶۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰	۱۶۴۷۴۰۰۰	۲۸۰۰۰۰۰ کارگاه	بهنگام‌سازی چارچوب کارگاه‌های کشور	۴
	۶۰۹۵۸۰۰	۵۰۷۷۰۰۰	۴۳۲۶۶۰۰	۳۵۵۷۶۰۰	۳۱۰۲۰۰۰	۲۲۱۵۹۰۰۰		جمع	

احکام

۱- به منظور ساماندهی و استقرار نظام آمارهای ثبتی، و با هدف تأمین نیازهای پایگاه اطلاعات آماری کشور:

الف) دستگاه‌های اجرایی پیوست ۳ مکلفند تا پایان برنامه نسبت به ساماندهی حداقل دو سیستم اطلاعاتی - عملیاتی خود براساس ضوابط پیشنهادی مرکز آمار ایران و تأیید شورای عالی آمار اقدام نمایند.

تبصره ۱) سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است:

- ضمن فراهم نمودن زمینه‌های لازم برای استقرار نظام آمارهای ثبتی، به منظور حمایت و تشویق دستگاه‌ها، اعتبار مورد نیاز برای استقرار دو سیستم اطلاعاتی - عملیاتی دستگاه‌ها و ساماندهی و تأمین داده‌های ثبتی موجود و مورد نیاز تهیه و بهنگام‌سازی چارچوب‌های آماری کشور در دستگاه‌های اجرایی را در یک ردیف متمرکز به شرح پیوست ۴ منظور نموده و براساس تأیید مرکز آمار ایران به دستگاه‌های ذی‌ربط اختصاص دهد.

- اعتبار مورد نیاز را برای ساماندهی آمارهای ثبتی دستگاه‌های اجرایی در بودجه سنواتی مرکز آمار ایران به شرح پیوست ۵ منظور نماید.

تبصره ۲) دستگاه‌های اجرایی مکلفند طرح‌های مربوط به ساماندهی سایر سیستم‌های اطلاعاتی - عملیاتی

مورد نیاز پایگاه اطلاعات آماری کشور را تا پایان مردادماه هر سال به مرکز آمار ایران ارسال کنند. مرکز آمار ایران باید طرح‌های مذکور را پس از بررسی و تأیید به منظور تأمین اعتبار در بودجه سال بعد (ذیل برنامه آمار) به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی ارسال کند.

ب) دستگاه‌های اجرایی موظفند:

- داده‌های ثبتی موجود مورد نیاز پایگاه اطلاعات آماری کشور، بهنگام‌سازی چارچوب کارگاه‌های کشور و سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی را ترجیحاً به صورت برخط (*Online*) در اختیار مرکز آمار ایران قرار دهند. دستورالعمل مربوط به تعداد و عناوین اقلام اطلاعاتی، چگونگی و زمان‌بندی ارسال داده‌های ثبتی حداکثر تا پایان سال اول برنامه، توسط مرکز آمار ایران تهیه و ابلاغ خواهد شد.

برنامه تحقیقات آماری

برنامه‌ی تحقیقات آماری

شناخت وضع گذشته و موجود، نقاط قوت و ضعف

انجام پژوهش در آمار رسمی با هدف افزایش دقت و سرعت در طراحی، اجرا، و انتشار نتایج طرح‌های آماری، همواره مورد توجه دستگاه‌های تولید کننده‌ی آمار رسمی ۱۵، به ویژه مرکز آمار ایران بوده است. این تحقیقات اغلب توسط دفاتر مرکز آمار، به ویژه دفاتر تهیه کننده‌ی طرح‌های آماری انجام می‌شده است. سایر دستگاه‌های اجرایی که به نحوی در امر تولید آمار رسمی درگیر بودند، سهم بسیار ناچیزی از این تحقیقات را به خود اختصاص می‌دادند. ارتباط بین مرکز آمار ایران، به عنوان مهمترین دستگاه تولید کننده‌ی آمار رسمی و مراکز پژوهشی و دانشگاهی بسیار محدود بوده است. پژوهش‌های آماری در دانشگاه‌ها صرفاً به تحقیقات بنیادی در این زمینه محدود شده و تنها معدودی از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آمار در زمینه‌ی موضوع‌های مرتبط با آمار رسمی بوده است. در سال ۱۳۷۸، پژوهشکده‌ی آمار به منظور پاسخگویی به بخشی از نیازهای پژوهشی در زمینه‌ی آمار تأسیس شد. برقراری ارتباط با سایر سازمان‌ها به منظور ایجاد امکانات پژوهشی یکی از وظایف پژوهشکده می‌باشد. در این راستا پژوهشکده‌ی آمار با حمایت از تک‌پروژه‌ها و جلب مشارکت اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها در انجام طرح‌های پژوهشی، زمینه‌هایی را برای برقراری این ارتباط فراهم نموده است.

جداول ۱ تا ۳ پیوست بخشی از اطلاعات مربوط به طرح‌های پژوهشی انجام شده در کشور در زمینه‌ی آمار رسمی، طی سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۲، را در بر دارد.

از حدود ۱۳۰ طرح پژوهشی که طی این سال‌ها انجام شده است ۷۲ درصد توسط مرکز آمار ایران، ۱۷ درصد توسط پژوهشکده‌ی آمار و ۱۱ درصد توسط سایر دستگاه‌های اجرایی انجام شده است. ۸۲ درصد این طرح‌ها پس از سال ۱۳۷۹ انجام شده است.

طی این سال‌ها حدود ۱۳ میلیارد ریال صرف انجام پژوهش‌های آماری شده است که ۶۳ درصد آن توسط مرکز آمار ایران، ۲۷ درصد توسط پژوهشکده‌ی آمار و ۱۰ درصد توسط سایر دستگاه‌ها هزینه شده است. از این مبلغ حدود ۵/۸ میلیارد ریال (۴۴ درصد) مربوط به سال ۱۳۸۲ می‌باشد.

---

(۱) اطلاعات عددی که توسط حکومت به منظور استفاده در امور مدیریتی، سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و اطلاع رسانی در مورد وضعیت عمومی کشور جمع‌آوری و منتشر می‌شود (تعریف ارائه شده از طرف بخش آمار سازمان ملل متحد).

۱۱۲۶ نفر طی سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۲ در اجرای طرح‌های پژوهشی همکاری داشته‌اند که ۷۸ درصد آنان در طرح‌های مرکز آمار ایران، ۹ درصد پژوهشکده‌ی آمار و ۱۳ درصد در طرح‌های سایر دستگاه‌های اجرایی همکاری داشته‌اند.

نقاط قوت

- ◀ تأسیس پژوهشکده‌ی آمار در سال ۱۳۷۸
- ◀ برگزاری ۷ کنفرانس آمار
- ◀ برگزاری ۲ همایش جداول داده - ستانده
- ◀ تشکیل انجمن آمار ایران در سال ۱۳۷۱

نقاط ضعف

- ◀ نبود سازوکار مناسب برای شناسایی نیازهای پژوهشی مراکز تولیدکننده آمار رسمی
- ◀ نبود سازوکار مناسب برای استفاده از نتایج پژوهش‌های انجام شده در تولید آمار رسمی
- ◀ کم توجهی مراکز دانشگاهی به پژوهش در زمینه‌ی آمار رسمی

چشم‌انداز آینده در صورت ادامه‌ی وضع موجود

بررسی وضع گذشته و موجود نشان می‌دهد پژوهش‌های انجام شده تنها پاسخگوی بخش اندکی از نیازهای تولید آمار رسمی در کشور بوده است و به غیر از مرکز آمار ایران و پژوهشکده‌ی آمار سایر دستگاه‌های اجرایی تولیدکننده‌ی آمار رسمی، تقریباً هیچ سهمی در انجام پژوهش‌های مرتبط، ندارند. در صورت ادامه وضع موجود، نیازها به درستی شناسایی نمی‌شوند، از نتایج تحقیقات به درستی استفاده نمی‌شود و امکان موازی‌کاری در انجام پژوهش در آمار رسمی وجود دارد.

چشم‌انداز مطلوب

دستاوردهای پژوهش در آمار رسمی در کشور، قابل طرح در سطح جهان می‌باشند. لذا این پژوهش‌ها علمی، بدیع، پاسخگو به نیازها و پرسش‌های مراکز تولیدکننده‌ی آمار رسمی بوده و دارای دستاوردهای قابل اعتماد و به‌روز هستند.

مشکلات اساسی در رسیدن به چشم‌انداز مطلوب

- ۱- فقدان نظام پژوهش در آمار رسمی
- ۲- کمبود پژوهشگر
- ۳- کمبود منابع مالی
- ۴- نبود امکان دسترسی به بانک‌های اطلاعاتی مربوط به پژوهش‌های آماری
- ۵- فقدان ارتباط مناسب بین دستگاه‌های تولیدکننده آمار رسمی، دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی

اهداف کیفی

- ۱- ارتقای کیفی پژوهش‌های آماری
  - ۱-۱- بدیع بودن پژوهش‌ها
  - ۲-۱- کاربردپذیری دستاوردها
  - ۳-۱- قابل اعتماد بودن دستاوردها
- ۲- افزایش بهره‌وری نظام پژوهش‌های آماری
  - ۱-۲- بهینه بودن زمان انجام پژوهش
  - ۲-۲- بهینه بودن بودجه‌ی انجام پژوهش

استراتژی

- افزایش منابع مالی و توسعه‌ی منابع انسانی و تشکیلات، حول محورهای:
- ۱- افزایش دقت، صحت و سرعت، انطباق با نیازهای کاربران و کاهش هزینه‌ی سرشماری‌ها، نمونه‌گیری‌ها، آمارگیری‌های ثبتي
  - ۲- بهبود اطلاع‌رسانی
  - ۳- تولید آمارهای رسمی
  - ۴- تحلیل آمارهای تولید شده

سیاست‌ها

- ۱- انجام پژوهش‌های آماری مرتبط با نیازها مطابق برنامه
- ۲- اتکا به نظام داوری علمی
- ۳- اطلاع‌رسانی به‌هنگام از پژوهش‌های انجام شده در داخل و خارج کشور
- ۴- تشویق چاپ نتایج پژوهش‌ها در مجله‌های علمی معتبر
- ۵- بهبود نظام انگیزشی به منظور جلب مشارکت پژوهشگران در پژوهش‌های آماری
- ۶- افزایش منابع مالی
- ۷- توسعه‌ی منابع انسانی متخصص در امر پژوهش‌های آماری
- ۸- شفاف‌سازی بودجه‌ی پژوهش‌های آماری و استفاده‌ی بهینه از آن‌ها
- ۹- ارتباط سازمان یافته بین مراکز تولیدکننده‌ی آمار رسمی، دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی
- ۱۰- استفاده از آخرین فناوری‌ها و دستاوردهای علمی در رشته‌های مرتبط با آمار رسمی
- ۱۱- ایجاد شرایط لازم به منظور افزایش کارایی فرایند پژوهش

اقدامات

- ۱- تشکیل بانک اطلاعاتی پژوهش‌های آماری انجام شده در داخل کشور
- ۲- برقراری ارتباط با بانک اطلاعاتی جامع از پژوهش‌های آماری انجام شده در خارج کشور
- ۳- حمایت از ارائه‌ی مقاله‌های علمی در نشریات تخصصی ملی و بین‌المللی و هدایت و حمایت از پایان‌نامه‌های آماری در راستای نیازهای پژوهشی آماری
- ۴- حمایت از شرکت در کنفرانس‌ها و کارگاه‌های آموزشی در داخل و خارج کشور، به منظور آگاهی از آخرین فناوری‌ها و دستاوردهای علمی در رشته‌های مرتبط با آمار رسمی

جدول ۱- تعداد پژوهش‌های آماری: ۸۲ - ۱۳۷۰

سال	۱۳۷۹ و بیش از آن	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	نام سازمان
	۲۰	۶	۳۶	۳۱	مرکز آمار ایران
	۴	۶	۵	۷	پژوهشکده‌ی آمار
		۲			مؤسسه‌ی عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی - وابسته به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
	---	---	۶	---	مدیریت آمار و اطلاعات نظام اداری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
	---	---	۲	۲	وزارت صنایع و معادن
	---	۱	---	---	وزارت نیرو
	---	۱	---	۱	کمیته‌ی امداد امام خمینی - معاونت برنامه‌ریزی و امور مجلس

جدول ۲- هزینه‌های مربوط به انجام طرح‌های پژوهشی: ۸۲ - ۱۳۷۰

(میلیون ریال)

سال	۱۳۸۱ و بیش از آن	۱۳۸۲	نام سازمان
	۴۲۵۰	۳۹۸۴	مرکز آمار ایران
	۲۲۴۶	۱۳۳۳	پژوهشکده‌ی آمار
			مؤسسه‌ی عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی - وابسته به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور*
			مدیریت آمار و اطلاعات نظام اداری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور**
	۴۲۰	۴۸۰	وزارت صنایع و معادن
	۳۸۰	---	وزارت نیرو
	۳۰	۵۰	کمیته‌ی امداد امام خمینی - معاونت برنامه‌ریزی و امور مجلس

* چون همکاران طرح‌های مذکور از اعضای مرکز آموزش مدیریت دولتی بوده‌اند، اعتبار خاصی برای پرداخت به آنها در نظر گرفته نشده بود.

** منابع مالی این طرح‌ها از منابع مالی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در قالب حق‌التحقیق تأمین شده است.

جدول ۳- تعداد افراد درگیر در اجرای طرح‌های پژوهشی: ۸۲ - ۱۳۷۰

(نفر)

سال	۱۳۸۱ و بیش از آن	۱۳۸۲	نام سازمان
	۶۰۹	۲۷۲	مرکز آمار ایران
	۶۷	۳۲	پژوهشکده‌ی آمار
		۱۲	مؤسسه‌ی عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی - وابسته به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
	۳۷ + مشاوران	---	مدیریت آمار و اطلاعات نظام اداری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
	۱۷	۲۰	وزارت صنایع و معادن*
	مشاور	---	وزارت نیرو
	۲۰	۴۰	کمیته‌ی امداد امام خمینی - معاونت برنامه‌ریزی و امور مجلس

* از چهار طرح مربوطه، دو طرح توسط مشاور انجام شده است

احکام

- الف)** سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است اعتبار مورد نیاز برنامه‌های تحقیقات آماری را به شرح پیوست ۶ و ۷ تأمین و در بودجه‌ی سنواتی دستگاه‌های اجرایی منظور کند.
- ب)** دستگاه‌های اجرایی موظفند طرح‌های پژوهشی مورد نیاز خود را که در بند "الف" نیامده است تا پایان مردادماه هر سال (به استثنای طرح‌های پژوهشی سال ۸۴) به مرکز آمار ایران ارسال کنند. مرکز آمار ایران باید طرح‌های مذکور را پس از تأیید شورای عالی آمار، به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ارسال کند، سازمان مذکور موظف است اعتبار مربوط را در بودجه‌ی سال بعد دستگاه‌های اجرایی منظور نماید.
- ج)** پژوهشکده‌ی آمار مکلف است در طی برنامه‌ی چهارم توسعه، اقدامات لازم برای تقویت و حمایت پژوهشگران آمار در دستگاه‌های اجرایی را به شرح پیوست ۷ انجام دهد.

پیوست ۷ (موضوع بند الف احکام برنامه تحقیقات آماری)

هزار ریال

ردیف	شرح	جمع	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	دستگاه اجرایی
۱	تشکیل بانک اطلاعاتی پژوهش های آماری انجام شده در داخل	۱,۹۰۰,۰۰۰	۱,۵۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	پژوهشکدهی آمار
۲	برقراری ارتباط با بانک اطلاعاتی جامع از پژوهش های آماری در خارج کشور	۳,۷۲۰,۸۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۶۰۰,۰۰۰	۷۲۰,۰۰۰	۸۶۴,۰۰۰	۱,۰۳۶,۸۰۰	پژوهشکدهی آمار
۳	برگزاری و مشارکت در سمینارها، کنفرانس ها و کارگاه های آماری	۷۴۴,۱۶۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۱۴۴,۰۰۰	۱۷۲,۸۰۰	۲۰۷,۳۶۰	پژوهشکدهی آمار
۴	حمایت از ارائه مقاله های علمی در نشریات تخصصی ملی و بین المللی	۱,۱۱۶,۲۴۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۸۰,۰۰۰	۲۱۶,۰۰۰	۲۵۹,۲۰۰	۳۱۱,۰۴۰	پژوهشکدهی آمار
۵	حمایت از پایان نامه های آماری در راستای نیازهای پژوهشی آماری	۱,۴۸۸,۳۲۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۴۰,۰۰۰	۲۸۸,۰۰۰	۳۴۵,۶۰۰	۴۱۴,۷۲۰	پژوهشکدهی آمار
۶	حمایت از شرکت در کنفرانس ها و کارگاه های آموزشی به منظور آگاهی از آخرین فناوری ها و دستاوردهای مرتبط با آمار رسمی و پرورش پژوهشگر آمار	۷۴۴,۱۶۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۱۴۴,۰۰۰	۱۷۲,۸۰۰	۲۰۷,۳۶۰	پژوهشکدهی آمار
۷	حمایت از انجمن ها و تشکل های علمی آماری	۱,۴۸۸,۳۲۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۴۰,۰۰۰	۲۸۸,۰۰۰	۳۴۵,۶۰۰	۴۱۴,۷۲۰	پژوهشکدهی آمار
	جمع	۱۱,۲۰۲,۰۰۰	۲,۷۵۰,۰۰۰	۱,۶۰۰,۰۰۰	۱,۹۲۰,۰۰۰	۲,۳۰۴,۰۰۰	۲,۷۶۴,۸۰۰	

برنامه
توسعه فناوری اطلاعات و پایگاه
اطلاعات آماری کشور

برنامه توسعه‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات و پایگاه اطلاعات آماری کشور

شناخت وضع گذشته و موجود

وضع گذشته و موجود به کارگیری فناوری اطلاعات در مرکز آمار ایران را می‌توان در ۶ زمینه‌ی زیر مورد بررسی قرار داد:

۱) بستر سخت افزاری و شبکه‌ی ارتباطات

در قانون تاسیس مرکز در سال ۱۳۴۴ و در ماده‌ی ۲ بند ۴ مطلبی تحت عنوان زیر آورده شده بود: ” استخراج کلیه‌ی اطلاعات آماری دستگاه‌های دولتی که به وسیله‌ی ماشین‌های الکترونیکی انجام می‌شود، (به استثنای بانک مرکزی و شرکت نفت) جزء وظایف مرکز آمار ایران محسوب می‌شود.“ از طرف دیگر مرکز آمار ایران به همراه شرکت نفت و بانک مرکزی مشترکاً مجوز خرید و یا استفاده از کامپیوتر را به سایر دستگاهها صادر می‌کردند.

مرکز آمار ایران در سال ۱۳۵۴ به بزرگترین مرکز *ICT* در کشور تبدیل شده بود و پیشرفته‌ترین بسته‌های نرم‌افزاری روز به همراه آخرین فناوری رایانه‌ای در مرکز نصب و راه‌اندازی شده بود. ولی بعدها مرکز آمار ایران از جایگاه اصلی خود افول کرد به طوری که در سال ۱۳۵۸-۱۳۵۷ رایانه‌های موجود جمع‌آوری شد و برای اجرای استخراج طرح‌های آماری به سایر دستگاه‌های اجرایی مراجعه می‌کرد. تا این که مجدداً در سال ۱۳۶۴ سایت رایانه‌ای مرکز احیا شد.

در طی سال‌های مراجعه به دستگاه‌های اجرایی (تامین اجتماعی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، شرکت داده‌پردازی و ...) لطمات زیادی به منابع داده‌ای مرکز وارد شد. در سال‌های بعد هزینه‌ی زیادی برای جبران آن‌ها به مرکز و نظام تولید آمار تحمیل شد که نشانه‌ی بی‌توجهی به استفاده از آمار در کشور بود.

مرکز آمار تا سال ۱۳۷۱ از رایانه‌ی بزرگ استفاده می‌کرد ولی با شروع استخراج غیرمتمرکز در سرشماری کشاورزی ۱۳۷۲ به مرور به سمت استفاده از رایانه‌های شخصی و شبکه‌های مبتنی بر آن‌ها گرایش یافت و به تدریج شبکه‌ی محلی^۱ گسترش یافت ولی ساخت یافته^۲ نبود.

^۱ . Local Area Network

^۲ . Structured Cabling System

اولین رایانه‌ی کوچک مرکز آمار در سال ۱۳۶۶ و از نوع *DM5* بود و بعد از آن هر سال تعدادی رایانه خریداری و بنا به نیاز در مرکز توزیع می شد. در سال ۱۳۷۰ تعداد ۶۰ دستگاه و بعد از آن هر سال تعدادی دستگاه خریداری شد. آمار رایانه‌های مرکز از سال ۱۳۷۶ به بعد به ترتیب به صورت ذیل می باشد:

در سال ۱۳۷۶ تعداد ۲۴۹ دستگاه، سال ۱۳۷۷ تعداد ۳۳۱ دستگاه، سال ۱۳۷۸ تعداد ۲۵۷ دستگاه (با حذف رایانه‌های با پردازنده ۲۸۶ و ۳۸۶)، سال ۱۳۷۹ تعداد ۳۰۰ دستگاه، سال ۱۳۸۰ تعداد ۴۵۰ دستگاه، سال ۱۳۸۱ تعداد ۳۸۱ دستگاه، سال ۱۳۸۲ تعداد ۵۴۸ دستگاه و سال ۱۳۸۳ تعداد ۵۷۸ دستگاه.

در حال حاضر زیرساخت سخت‌افزاری مرکز از نظر کمی در سطح مناسبی قرار دارد و اکثر کارشناسان بخش‌های مختلف مرکز از حداقل یک ایستگاه کاری^۳ ثابت برخوردار هستند. از نظر کیفی نیز بخش عمده‌ای از سخت‌افزار موجود در سطح مناسبی قرار دارد و فقط بخشی از ایستگاه‌های کاری به ارتقا یا تعویض نیاز دارند. خوشبختانه در سال‌های اخیر تجهیزات پردازش اطلاعات رشد مناسبی در مرکز داشته است. از نظر استفاده از بعضی تجهیزات خاص و پیشرفته در طرح‌های آماری، کمبود اساسی در مرکز وجود دارد که دلیل اصلی این امر عدم استفاده و توسعه‌ی سیستم‌های کاربردی مبتنی بر تجهیزات خاص در مرکز آمار است.

شبکه‌ی محلی مرکز آمار ایران در سال ۱۳۷۲ به منظور ذخیره‌ی اطلاعات در دیسک‌های کارگزار^۱ راه‌اندازی شد. در سال ۱۳۷۳ ساختار شبکه با کمک تجهیزات کابل نوری و سخت افزار *3COM* با یک هاب^۲ اصلی مستقر در سایت و *FMS* های فرعی در طبقات با سرعت *10Mbps* و با همبندی^۳ *Bus* و به صورت خروجی *Coax* در ایستگاه کاری بود. در سال ۱۳۸۰ در ساختار شبکه مطالعه و بازنگری شد و شبکه‌ای با ویژگی سه لایه برای امکان ایجاد تغییرات لازم در هر لایه با امکان سرویس و نگهداری ساده، مدیریت پذیری، امکان امنیت در سطح قابل اطمینان، عدم تاثیر اشکال یک ایستگاه کاری در کارایی کل شبکه، سرعت انتقال *100Mbps* برای ایستگاه کاری و *1000Mbps* برای کارگزارها ایجاد شد.

امکان استفاده از شبکه‌ی اینترنت در مرکز آمار ایران نیز از نیمه‌ی دوم سال ۱۳۷۶ با سرعت *32K* از طریق شرکت مخابرات دیتا فراهم آمد و تا نیمه‌ی سال ۱۳۷۹ ادامه یافت. پس از آن مرکز آمار به شبکه‌ی اختصاصی دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی پیوست و از طریق خط تلفن

---

¹ . Server

² . HUB

³ . Topology

استیجاری^۴ این ارتباط با سرعت 64k به شبکه‌ی اینترنت برقرار شد. سرعت ارتباط به ترتیب در سال‌های ۱۳۸۰، ۱۳۸۱ و ۱۳۸۳ به 128k، 512k، 1024k (1Mbps) ارتقا یافت.

خدمات پست الکترونیکی مرکز آمار در سال ۱۳۷۷ با استفاده از فضای سرویس‌دهنده‌ی پست الکترونیکی شرکت خدمات انفورماتیک با اختصاص ۲/۵ مگابایت و برای حداکثر ۱۰ کاربر شروع شد. پس از برقراری ارتباط با سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی و ثبت نام دامنه‌ی اختصاصی *sci.org.ir* توسط مرکز تحقیقات فیزیک نظری در سال ۱۳۸۰ سرویس‌دهنده‌ی پست الکترونیکی و سایت اطلاع‌رسانی مرکز آمار ایران برقرار شد. در ابتدا تمامی مدیران و معاونین آمار مراکز استان‌ها و به تدریج کارشناسانی که مکاتبات بین‌المللی داشتند از این خدمت استفاده می‌کردند. در حال حاضر کاربران سرور پست الکترونیکی ۱۸۰ نفر می‌باشند که روز به روز در حال افزایش است.

ارتباط مرکز آمار ایران با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها از طریق خطوط تلفن از سال ۱۳۷۳ شروع شد این ارتباط به دلیل سرعت پایین خطوط و نرم افزارهای موجود تغییر یافت و با راه اندازی کارگزار انتقال فایل‌ها^۵ در سال ۱۳۸۱ از طریق اینترنت برقرار شد.

به منظور فراهم آمدن ارتباط شبکه‌ای بین مرکز آمار و دستگاه‌های اجرایی، شبکه‌ی دولت در سال ۱۳۷۸ توسط بخش فناوری اطلاعات نهاد ریاست جمهوری ایجاد شد و مرکز آمار ایران نیز با ایجاد وب سایت اختصاصی در شبکه‌ی اینترنت به حضور در شبکه‌ی اکسترانت^۶ نهاد اقدام نمود.

شبکه‌ی ساخت یافته‌ی محلی مرکز آمار ایران از وضعیت مناسب و قابل قبولی برخوردار است و پاسخگوی نیازهای کاربران در سال‌های آتی هم می‌باشد اما در برخی ارتباطات گسترده با استان‌ها و دستگاه‌های اجرایی، مشکلات جدی وجود دارد که البته بخش عمده‌ای از آن به ضعف زیرساخت‌های ارتباطی در کشور مربوط می‌شود.

با وجود این نیاز به بررسی و ایجاد راه حل‌های ارتباطی گسترده با دیدگاه‌های واقع بینانه و اقتصادی و امنیتی در مرکز وجود دارد. در حال حاضر ارتباطات گسترده مرکز در بستر اینترنت انجام می‌پذیرد که مشکلات امنیتی و همچنین سرعت پایین انتقال داده در این بستر به چشم می‌خورد.

۲) نقشه‌های آماری

تمامی فعالیت‌های مربوط به امور نقشه‌های آماری اعم از تهیه، تولید، بهنگام‌سازی آرشیو، ارائه‌ی خدمات و حوزه‌بندی در گذشته به صورت متمرکز و با شیوه‌های سنتی انجام می‌شد و در حال حاضر به صورت

^۴ . Leased Line

^۵ . FTP Server (File Transfer protocol = FTP)

^۶ . Extranet

غیرمترکز و با تاکید بر شیوه‌های مکانیزه و استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS^۱) انجام می‌شود.

در گذشته نقشه‌ی رقومی وجود نداشته ولی در حال حاضر بخش اعظم نقشه‌های آماری به صورت رقومی^۲ می‌باشد. تعداد نقشه‌های آماری با توجه به توسعه مناطق شهری و برخی آبادی‌های بزرگ با افزایش چشمگیر توأم می‌باشد به طوری که تعداد نقشه‌های آماری از ۹۰۰۰ برگ به ۱۳۰۰۰ برگ نقشه افزایش یافته و لزوم استفاده از سیستم بایگانی مکانیزه و بازیابی نقشه‌های در مقاطع زمانی خاص را بیش از پیش ضروری ساخته است که در حال حاضر فاقد آن هستیم.

۳) استخراج طرح‌های آماری

در گذشته تمامی مراحل اجرای استخراج طرح‌های آماری شامل داده‌آمایی، وریف، و انواع ادیت‌ها منحصراً متمرکز انجام می‌شد ولی از سال ۱۳۷۲ در سرشماری‌ها به صورت ۱۰٪ در مراکز استانها و در طرح‌های نمونه‌ای به صورت توأم انجام می‌شود. استخراج جداول آماری در گذشته و حال منحصراً در مرکز آمار ایران انجام می‌شود.

طراحی سیستم استخراج منحصراً در مرکز و تولید نرم‌افزارهای آن عموماً متمرکز و در پاره‌ای موارد با همکاری بخش خصوصی صورت می‌گیرد.

وظیفه‌ی داده‌آمایی و وریف اطلاعات طرح‌های آماری از سال ۱۳۷۳ به بخش خصوصی واگذار شد ولی در حال حاضر به دلیل توجه بیشتر به امر محرمانگی اطلاعات آماری مجدداً سایت داده‌آمایی در مرکز احیا شده و توسط بخش خصوصی و با نظارت مستقیم مرکز آمار انجام می‌شود. از آنجا که تمرکز داده‌آمایی مشکلاتی را در آینده فراهم خواهد آورد باید تمهیداتی به منظور حفظ محرمانگی در

---

^۱ . Geographic Information System

۲. مزایای رقومی سازی نقشه‌های آماری

۱- امکان ذخیره‌سازی اطلاعات به صورت الکترونیک و کاهش حجم بایگانی نقشه‌ها

۲- دسترسی سریع و آسان به اطلاعات مندرج در نقشه‌ها

۳- امکان لایه‌بندی و مدیریت داده‌های مکانی موجود در نقشه

۴- تسریع در امر بهنگام‌سازی و عملیات کارتوگرافی نقشه‌ها

۵- عدم وابستگی به مقیاس نقشه و امکان چاپ نقشه‌ها در مقیاس‌های مورد نیاز

۶- تسریع در امر حوزه‌بندی نقشه‌های آماری

۷- امکان برقراری ارتباط بین داده‌های مکانی موجود در نقشه‌های آماری و بانک اطلاعات آماری و ارائه‌ی خدمات اطلاع‌رسانی یکپارچه

۸- فراهم کردن زمینه‌ی مناسب برای ایجاد پایگاه اطلاعات جغرافیایی آماری

پرسشنامه‌های آماری در نظر گرفته شود تا امکان بهره‌برداری از توان بخش خصوصی فراهم آید. از طرفی پیش‌بینی استفاده از سیستم‌های جایگزین داده‌آمایی بیش از پیش ضروری می‌باشد.

۴) نرم افزارهای کاربردی و سیستم‌های اطلاعاتی

در گذشته تهیه نرم‌افزارهای کاربردی عموماً توسط مرکز آمار انجام می‌گرفت. در حال حاضر بخش عمده‌ای از این نرم‌افزارها بخصوص در مورد ایجاد پایگاه‌ها، سیستم‌های کاربردی و پشتیبانی با همکاری بخش خصوصی تهیه می‌شود.

سیستم‌های عامل و بسته‌های نرم‌افزاری عموماً به صورت کپی و یا آزمایشی با زمان استفاده‌ی محدود^۱ تهیه می‌شود. که به دلیل قیمت بالای نسخه‌های اصلی، امکان تهیه‌ی آنها وجود ندارد و این موضوع صدمات و وقفه‌های فراوانی در انجام امور برای کارکنان و مدیران شبکه بوجود آورده است و از طرفی امکان اعمال مدیریت و امنیت در شبکه را نیز محدود کرده است.

نرم افزارهای موجود مرکز به دو دسته نرم‌افزارهای آماری و غیر آماری قابل تقسیم‌بندی هستند. عمده‌ترین نرم‌افزار غیر آماری موجود در مرکز، سیستم جامع اتوماسیون اداری و سیستم کتابخانه است. سیستم اتوماسیون اداری دربرگیرنده‌ی کارکردهای پشتیبانی مرکز است. طرح جامع اتوماسیون اداری پس از مطالعات اولیه طی سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۱، از سال ۱۳۸۲ و با همکاری بخش خصوصی آغاز شده است و انتظار می‌رود تا پایان سال ۱۳۸۳، تعداد ۲۲ سیستم به صورت عملیاتی در مرکز آمار راه اندازی شود، بخش اعظم این سیستم‌ها در حال حاضر مورد بهره‌برداری قرار گرفته است و از سال ۱۳۸۴ بخش سیستم اطلاعات مدیریت (MIS) آن نیز مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

خوشبختانه در به‌کارگیری سیستم‌های نرم‌افزاری برای تولید اطلاعات آماری از طریق اجرای طرح‌های آمارگیری در مرکز آمار ایران تجربیات زیادی موجود بوده و سابقه‌ی به‌کارگیری این سیستم‌ها طولانی است. با توجه به افزایش اجرای طرح‌های آماری در سال‌های اخیر، تولید نرم‌افزارهای مربوطه نیز از افزایش محسوسی برخوردار بوده است به طوری که از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۳ تولید نرم‌افزار بین ۳۰ تا ۸۵ نرم‌افزار متغیر بوده است. با وجود این، سیستم‌های مذکور از جامعیت و یکپارچگی کامل برخوردار نیستند. از نظر فناوری و زیرساخت‌های مورد استفاده در ساخت سیستم‌های موجود یکنواختی و استراتژی معینی وجود ندارد و برخی از سیستم‌ها از فناوری روز استفاده نمی‌کنند. این مسئله نشان‌دهنده‌ی لزوم بازنگری جدی و طراحی معماری مناسب سیستم‌های اطلاعاتی آماری یکپارچه در مرکز آمار و استان‌ها و سایر دستگاه‌های اجرایی است. یکی دیگر از مشکلات سیستم‌های موجود مرکز

^۱ . Trial

آمار، عدم تاکید بر کنترل سطوح دسترسی و ایجاد لایه‌های امنیتی مناسب در سیستم‌های نرم‌افزاری مرکز است. فقدان استراتژی معین پشتیبانی و بازایی منابع اطلاعاتی این سیستم‌ها نیز برخی مواقع موجب از دست رفتن داده و اشکال در پشتیبانی منابع داده‌ای می‌شود.

۵) اطلاع‌رسانی و پایگاه اطلاعات آماری کشور

اطلاع‌رسانی تا سال ۱۳۷۲ فقط به صورت ارائه‌ی گزارش‌های کاغذی به متقاضیان بود که از سال ۱۳۷۴ تا سال ۱۳۷۹ نشریات مرکز با استفاده از سیستم^۱ BBS و ارتباط راه دور با کامپیوترهای بزرگ به کاربران اطلاعات آماری عرضه می‌شد.

نظام تولید آمار کشور در حال حاضر فاقد پایگاه اطلاعات آماری کشور می‌باشد، ولی به منظور آماده‌سازی زیرساخت‌های اطلاعاتی این پایگاه، مرکز آمار به استناد بخشنامه‌ی سال ۱۳۷۹ هیئت وزیران نسبت به آماده‌سازی اطلاعات آماری موجود و تغذیه‌ی آنها در پایگاه اطلاعات خام و پایگاه نشریات آماری اقدام نموده است. در حال حاضر ۲۶۰۰ عنوان نشریه که مجموعاً حاوی ۱۷۲۰۰۰ جدول آماری می‌باشد در پایگاه نشریات قرار گرفته است. تعداد طرح‌های آماری که در پایگاه داده‌ها تغذیه شده است ۱۰۰ طرح آماری می‌باشد.

در همین رابطه پایگاه اطلاعات جغرافیایی نیز در حال شکل‌گیری است.

تعداد عناوین نشریات آماری در سال ۱۳۸۲ بیش از ۵ برابر عناوین نشریات در سال ۱۳۷۰ است و نسخ چاپی آن نیز در حال حاضر بیش از ۷ برابر سال ۱۳۷۰ می‌باشد، این افزایش به دلیل عدم توسعه‌ی منابع انسانی و نبود سیستم جامع مدیریت امور انتشاراتی فشار زیادی را بر نیروی انسانی مرکز وارد می‌سازد. (۱۳۱) عنوان نشریه با تیراژ ۶۴۰۰۰ جلد در سال ۱۳۸۲ چاپ شده است.)

تعداد کتابهای فارسی و لاتین موجود در کتابخانه به ترتیب ۱۴۰۰۰ و ۶۰۰۰ جلد می‌باشد و متوسط تعداد مراجعات روزانه به کتابخانه ۶۵ نفر است. مراجعه به وب‌سایت مرکز و پایگاه اطلاعات نشریات به ترتیب روزانه ۲۵۰ و ۱۲۰ مراجعه است. و تعداد مراجعان به واحد اطلاع‌رسانی روزانه ۴۸ نفر می‌باشد.

مدیریت امور کاربران آمار (فروش نشریات، مخزن نشریات، نظرسنجی و ارزیابی آن و ...) هنوز مکانیزه نشده است که مهم‌ترین دلیل آن، عدم تأمین اعتبارات و کمبود نیروی انسانی می‌باشد. عدم امکان ارزیابی نیاز کاربران و نبود سیستم‌های نظرسنجی در گذشته و حال و عدم اطلاع‌رسانی آماری با استفاده از فراداده، عدم اطلاع‌رسانی سریع و بموقع؛ رضایتمندی مطلوب کاربران را به همراه نداشته است.

---

1. Bulletin Board System

۶) طرح جامع ارتقاء فناوری اطلاعات در مرکز آمار

مرکز آمار بسته به نیاز و امکانات مالی محدود، نسبت به استفاده از فناوری روز، اقدام کرده است این موضوع هرچند فوایدی را به همراه داشته ولی به دلیل عدم وجود یکپارچگی و ارتباط این اقدامات با یکدیگر نتوانسته به اهداف خود دست یابد. از این رو به منظور ایجاد یکپارچگی و ارتباط سیستم‌ها با یکدیگر و استفاده از فناوری روز مرکز آمار طرح جامع ارتقای فناوری اطلاعات را در سال ۱۳۸۲ و با استفاده از همکاری مالی شورای عالی اطلاع‌رسانی به اجرا گذاشت. طرح جامع با استفاده از روش‌های علمی روز و استفاده از مطالعات تطبیقی جامع، مراحل شناخت، تجزیه و تحلیل را به اتمام رسانده و در حال حاضر مراحل نهایی تدوین را طی می‌کند، که امید است نتایج آن با انجام پروژه‌های مشخص در طول سال‌های برنامه مورد بهره‌برداری قرار گیرد. تدوین طرح جامع سیستم‌های اطلاعاتی و فناوری اطلاعات و برنامه‌ریزی مناسب استقرار آن، در این پروژه با رعایت اصول و ویژگی‌های زیر مد نظر بوده است:

- ◀ توجه به نظام تولید آمار کشور و بهبود آن از طریق قابلیت‌های فناوری اطلاعات
- ◀ به کارگیری تجربیات مراکز آماری کشورهای پیشرو در این زمینه
- ◀ قابلیت پیاده‌سازی و علمی بودن اجرای طرح
- ◀ توجه به طرح‌ها و پروژه‌های در دست اجرا و اهداف و استراتژی‌های کلان مرکز آمار ایران

دستگاه‌های اجرایی

دستگاه‌های اجرایی به دلیل دامنه‌ی وسیع و گسترده‌ی فعالیت‌های خاص در زمینه‌های بین‌المللی، ملی و استانی سابقه‌ی نسبتاً مناسبی در استفاده از کامپیوتر دارند.

در سال‌های اخیر دولت برای تحقق دولت الکترونیک حمایت‌های زیادی را از دستگاه‌های اجرایی برای استفاده‌ی هرچه بیشتر از فناوری اطلاعات به عمل آورده است و دستگاه‌ها با بهره‌گیری از اعتبارات طرح تکفای گام‌های خوبی را برای مکانیزاسیون امور خود صرف کرده‌اند.

بررسی وضعیت دستگاه‌هایی مثل وزارت نیرو، بانک مرکزی، وزارت راه، آموزش و پرورش، جهاد کشاورزی، وزارت کشور، وزارت بهداشت و درمان و ... در زمینه‌ی اطلاع‌رسانی و استفاده از فناوری اطلاعات نشان می‌دهد گام‌های موثر و قابل توجهی برداشته شده است.

وزارت آموزش و پرورش با توجه به بکارگیری سیستم‌های ساده و کارا در همه‌ی مدارس شهری و روستایی در کشور اطلاعات دیجیتالی بسیار دقیقی از وضعیت دموگرافی دانش‌آموزان در پایگاه

اطلاعات استانی و ملی در اختیار دارد. (مرکز آمار به منظور بررسی نتایج سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۷۵ و مقایسه با آمارهای ثبتی آموزش و پرورش از این پایگاه استفاده کرد.)

وزارت بازرگانی در حال ایجاد بزرگترین پایگاه اطلاعاتی است که در تجارت الکترونیک مورد بهره برداری قرار خواهد گرفت.

نیروی انتظامی و وزارت دادگستری نیز به ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی خوبی پرداخته‌اند، نیروی انتظامی با بهره‌گیری از اطلاعات پایگاه‌های اطلاعاتی خود در سریع‌ترین زمان به اطلاعات مورد نیاز دست می‌یابد.

ثبت احوال کشور با استفاده از سایت کامپیوتری عظیم خود ایجاد پایگاه جمعیتی کشور را در دست انجام دارد. در سال‌های آینده با پوشش کامل افراد کشور و اعمال بهنگام سازی آن، پایگاه جمعیتی ارزشمندی ایجاد خواهد شد.

بانک‌های اطلاعاتی دارو، اطلاعات بهداشتی و درمانی در وزارت بهداشت و درمان راه اندازی شده است.

وزارت راه، وزارت نیرو، هواپیمایی کشوری، راه آهن، ... نیز به امر اطلاع‌رسانی و ارائه‌ی سرویس‌های خدماتی به مردم گام‌های موثری برداشته‌اند و بسیاری موارد دیگر ...

مهم‌ترین مرجع تامین کننده‌ی اعتبارات فناوری اطلاعات سال‌های ۱۳۸۱، ۱۳۸۲، ۱۳۸۳ برای دستگاه‌های اجرایی شورای عالی اطلاع‌رسانی کشور بوده که در چارچوب طرح تکفا مبلغی در حدود یکصد میلیارد تومان هر ساله اختصاص داده است. در سال ۱۳۸۳، مبلغ ۲۵ میلیارد تومان از اعتبارات تکفا به طور متمرکز و ۷۵ میلیارد تومان در غالب ۷ طرح خواهد بود، که علاوه بر این، اعتبارات جاری کل دستگاه‌های کشور مانند سال ۱۳۸۲، مبالغی است که در اختیار روسای دستگاهها است که می‌توانند ۲٪ آن را در قلمرو فعالیت های ICT هزینه نمایند.

اعتبارات سال ۱۳۸۲ بیشتر صرف مطالعات اولیه و طرح‌های جامع شده و به عمق کار توجه شده است و در سال ۱۳۸۳ و سال‌های بعد به پروژه‌های اجرایی توجه بیشتری خواهد شد و برنامه‌ها بلندمدت‌تر خواهند بود.

در سال‌های ۱۳۸۳ به بعد، دستگاه‌های اجرایی طبق برنامه‌های طرح تکفا به عرضه‌ی اطلاعات در جامعه خواهند پرداخت و به امر توسعه‌ی آموزش‌های ICT نیروی انسانی نیز توجه خاصی مبذول خواهند کرد.

طبق آمار و اطلاعاتی که توسط دبیرخانه‌ی شورای عالی اطلاع‌رسانی منتشر شده در طول سال‌های اجرای برنامه تکفا ۱۰۰۰ وب سایت ایجاد شده است که از ۴۰۰ وب سایت مورد بررسی قرار گرفته، ۷۰٪ فعال و مورد قبول بوده است.

به نظر می‌رسد چنانچه مرکز آمار ایران در خصوص تامین اعتبارات برای ساماندهی آمارهای ثبتی با شورای عالی اطلاع‌رسانی وارد مذاکره شود مطمئناً در تحقق تولید آمار به روش‌های ثبتی و مکانیزه، نزدیک‌تر خواهد شد، همان‌گونه که در حال حاضر اجرای پروژه‌های حاصل از طرح جامع ارتقای فناوری مرکز آمار که باعث توسعه فناوری اطلاعات در مرکز و در نهایت نظام تولید آمار خواهد بود به شورای عالی اطلاع‌رسانی ارجاع شده است.

اعتبارات دریافت شده‌ی مرکز آمار در سال ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲ جمعاً ۳۵۰ میلیون تومان بوده است، که عمدتاً صرف تهیه‌ی طرح جامع، نظام ملی اطلاعات (NIC) و اتوماسیون اداری شده است.

ساختار سازمانی و نیروی انسانی

یکی از عوامل موثر در توسعه‌ی ICT مرکز آمار ایران و اثر بخشی آن در توسعه‌ی ICT در نظام تولید آمار وجود نیروی انسانی متخصص و باتجربه است که متأسفانه در طی سال‌های گذشته با وجود اعلام این کمبودها اقدام قابل قبولی صورت نگرفته است. هر چند مرکز آمار ایران برای حل این مشکل به استفاده از توان بخش خصوصی اقدام نموده ولی به لحاظ نیاز به نظارت و کارفرمایی پروژه‌های فنی این مشکل نمود بیشتری پیدا کرده است.

فناوری اطلاعات و ارتباطات به دلیل توسعه‌ی روزافزون، ابعاد گسترده‌ای یافته است و تخصص‌های جدیدی را به همراه آورده است، به طوری که هرچند رهاوردهای آن، کارها را برای کاربر نهایی^۱ سهل و آسان کرده است ولی در بخش ایجاد و توسعه‌ی زیر ساخت‌ها، ساخت سیستم‌های اطلاعاتی، اطلاع‌رسانی، امنیت و نگهداری بسیار فنی‌تر شده است.

از این رو لازم و ضروریست ضمن توجه به تجدید ساختار حوزه‌ی فعالیت‌های ICT در تشکیلات سازمانی نسبت به جذب و نگهداری گرایش‌های مختلف ICT در مرکز آمار ایران توجه شود و از دولت خواسته شود در این زمینه اقدامات قانونی را انجام دهد.

در دستگاه‌های اجرایی نیز به لحاظ توجه دستگاه‌ها به سیاست‌های دولت الکترونیک که از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی به دستگاه‌ها ابلاغ شده است، فعالیت‌هایی برای جذب نیروی انسانی پیش‌بینی شده که به دلایل مختلف از سوی دولت مورد حمایت قرار نگرفته است و توصیه‌های دولت به

---

^۱ . End User

دستگاهها به منظور ارجاع کار به بخش خصوصی و عدم توجه به کارفرمایی و نظارت و نگهداری آنها مشکلاتی را بوجود آورده است.

در زمینه تولید آمار و اطلاع‌رسانی، ضروریست در تشکیلات آماری دستگاهها به جذب و نگهداری نیروی انسانی مورد نیاز توجه لازم صورت گیرد.

روند تغییر نیازهای نیروی انسانی در تخصص‌های مختلف متناسب با روند توسعه فناوری است ولی متأسفانه طبقه‌بندی مشاغل در دستگاه‌های دولتی در زمینه فناوری اطلاعات مورد بازنگری قرار نگرفته است.

متأسفانه در چند سال اخیر به دلیل آگاهی کم مسئولین، این فکر که به دلیل سهل‌تر شدن امور توسط کامپیوتر و ایجاد بسته‌های نرم‌افزاری متنوع نیازی به جذب نیروی انسانی و توسعه‌ی تشکیلات حوزه‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات نیست، مشکلاتی در راه توسعه‌ی آن در نظام دولتی را به همراه داشت ولی امروز با بررسی‌های به عمل آمده روشن شده است که نظام دولتی در بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات نیازمند افرادیست که باید یا دانش تولید کنند و یا قادر باشند دانش را به نحو مطلوب به کار بگیرند.

آموزش

در بخش نیروی انسانی به اهمیت جذب و نگهداری نیروی انسانی پرداخته شد، اما یکی از زمینه‌های لازم به منظور بهره‌برداری موثر از نیروی انسانی بحث آموزش است که بخصوص در زمینه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات به لحاظ تغییر در سخت‌افزار و نرم‌افزار از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است.

همه‌گیر شدن رایانه در فعالیت‌های روزمره، تقاضا و نیازهای جدیدی را نیز بوجود می‌آورد که بخصوص در امر اطلاع‌رسانی آماری وظیفه‌ی مرکز آمار را نسبت به جامعه سنگین‌تر می‌کند. مدیریت فناوری اطلاعات به منظور ایجاد یکپارچگی در مدیریت داده‌ها که هر روز بیشتر و متنوع‌تر می‌شوند. نیازمند استفاده از متدولوژی علمی در زمینه‌ی معماری و مهندسی اطلاعات است لذا تربیت و آموزش مدیران *ICT* و به روز نگهداشتن کارشناسان بخش *ICT* در یک برنامه‌ی جامع آموزشی مبتنی بر مطالعات تطبیقی ضروریست.

آموزش‌گیرندگان طیف وسیع و گسترده‌ای دارند که در برنامه‌ریزی جامع آموزش *ICT* باید به آن توجه شود.

طی سال‌های ۱۳۵۳ تا ۱۳۶۰ آموزش‌های کامپیوتر با توجه به وجود مراکز دولتی (در سازمان برنامه و بودجه) و نیمه دولتی (شرکت داده‌پردازی و *IBM* سابق) برنامه‌ریزی شده و مطلوب بود ولی بعدها تا سال ۱۳۷۹ بشدت از کمیت و کیفیت آنها کاسته شد. استفاده از فرصت‌های آموزشی در داخل و خارج از

کشور از سال ۱۳۸۰ برای کارکنان معاونت اطلاع‌رسانی و فرابری داده‌ها رونق بیشتری یافت که به دلیل عدم برنامه‌ریزی‌های قبلی در مواردی متناسب با خواسته‌ها و نیازهای دفاتر معاونت نبوده است.

نقاط ضعف

- ۱- پایین بودن سطح دانش و فرهنگ به کارگیری *ICT* در فعالیتهای آماری
- ۲- محدودیت به کارگیری نیروی انسانی خبره و متخصص *ICT*
- ۳- کم توجهی به فعالیتهای تحقیق و توسعه (*R&D*) در زمینه‌ی فعالیتهای *ICT*
- ۴- فقدان برنامه‌ریزی معین جهت استانداردسازی و یکپارچه سازی فعالیتهای *ICT* در نظام تولید آمار کشور
- ۵- نبود رویه‌های مناسب ارزیابی و تعامل با پیمانکاران *ICT*
- ۶- عدم دسترسی به نرم‌افزارهای پایه‌ای معتبر
- ۷- کم‌باوری مدیران ارشد مرکز آمار از دستاوردهای مثبت اجرای طرح جامع ارتقای فناوری اطلاعات در نظام تولید آمار کشور
- ۸- عدم توجه به انجام طرح جامع فناوری اطلاعات در دستگاه‌های اجرایی به منظور ایجاد یکپارچگی در مکانیزاسیون فعالیتهای جاری
- ۹- عدم دسترسی به خطوط پرسرعت مخابراتی

نقاط قوت

- ۱- برخورداری از کارکنان جوان، با انگیزه و علاقمند به فعالیتهای *ICT* در کشور
- ۲- اجرای پروژه‌های بنیادی به جای رفع نیازهای مقطعی
- ۳- حمایت نسبی مدیریت از فعالیتهای *ICT*
- ۴- وجود تجارب به کارگیری برخی از فناوری‌های مختلف در زمینه‌ی تولید آمار در کشور
- ۵- در اختیار داشتن ضوابط مناسب جهت تقویت و اعمال نظارت بر دستگاه‌های اجرایی
- ۶- توجه و تاکید دولت به مکانیزه کردن امور اجرایی دستگاه‌های اجرایی و استفاده از فناوری اطلاعات (طرح تکفا)
- ۷- مصوبه‌ی دولت در تاریخ ۱۳۷۹/۱/۲۸ مبنی بر ایجاد پایگاه اطلاعات آماری کشور

تصویر چشم انداز آینده در صورت ادامه‌ی وضع موجود

گرچه گسترش روزافزون ICT در جهان، مرکز آمار ایران را به توسعه‌ی فعالیت‌های مرتبط با فرایندهای تولید و اطلاع‌رسانی آماری سوق خواهد داد، اما این توسعه به دلیل محدودیت‌ها در استفاده از نیروی انسانی کارآمد و متخصص و تخصیص اعتبارات مورد نیاز بشدت دچار وقفه خواهد شد و سرمایه‌گذاری‌هایی که در سال ۱۳۸۲ برای انجام طرح جامع ارتقای فناوری اطلاعات صورت گرفته به دلیل وقفه در اجرای برنامه‌های پیش‌بینی شده به هدر خواهد رفت. به همین دلیل رشد سریع فناوری اطلاعات با ادامه‌ی روند گذشته نیز هیچ سازگاری ندارد.

پیامدهای حاصل را می‌توان به شرح ذیل خلاصه کرد:

۱- سرعت افزایش تعداد کاربران آمار، به دلیل عدم استفاده از سیستم جامع اطلاع‌رسانی آماری، عدم مدیریت موثر کاربران آماری و عدم نیازسنجی و نظرسنجی مستمر آن‌ها، مناسب نخواهد بود و ارائه‌ی خدمات ارزان‌تر، سریع‌تر و متنوع‌تر عملی نخواهد شد.

۲- سرعت و دقت در امر پردازش اطلاعات آماری پیشرفت مناسبی نخواهد داشت.

۳- ایجاد پایگاه اطلاعات آماری کشور و به تبع آن پایگاه اطلاعات آماری در دستگاه‌های اجرایی همچنان باوقفه مواجه خواهد شد.

۴- اطلاعات مکانی مربوط به نقشه‌ها که برای مرکز آمار کاربرد زیادی خواهند داشت و دستیابی به یک پایگاه استاندارد و ملی داده‌ی مکانی که بستر اصلی تهیه نقشه‌های مورد نیاز خواهد بود، میسر نخواهد شد.

۵- اعمال مدیریت و نظارت موثر به دلیل عدم به کارگیری سیستم‌های یکپارچه و منسجم مبتنی بر فناوری روز عملی نخواهد شد.

۶- در نهایت رضایتمندی مناسب طیف وسیع کاربران اطلاعات آماری فراهم نشده و به تبع آن ارتقای فرهنگ آماری با همه‌ی تبلیغات ممکن، رضایت بخش نخواهد بود.

تصویر چشم انداز مطلوب

چشم‌انداز نظام آماری در زمینه‌ی ICT تحقق یک نظام آماری دیجیتالی تولید و عرضه‌ی اطلاعات آماری در کشور است. در راستای این هدف مرکز آمار ایران می‌باید به یک سازمان پیشرو در زمینه‌ی کاربرد و توسعه‌ی ICT در فعالیتهای آماری کشور تبدیل شود.

در چشم‌انداز مطلوب برنامه‌ریزی‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و سیاستگذاری‌ها در کشور بر مبنای استفاده از پایگاه اطلاعات آماری کشور است که به لحاظ توجه به اطلاع‌رسانی جامع، رضایت کامل کاربران را به همراه خواهد داشت.

محورهای کاربرد *ICT* در چشم‌انداز آینده عبارت است از:

۱) فراهم آوردن یک محیط کاری الکترونیکی پیوسته و یکپارچه

هدف نهایی در این محور از کاربرد *ICT* این است که:

هریک از عوامل نظام آماری و واحدهای تابعه، در هر جا و هر زمان و با استفاده از هر یک از رسانه‌های دیجیتال بتواند وظایف کاری خود را انجام دهند.

زیرساخت و کاربردهای *ICT* باید امکان اتصال کارکنان نظام آماری به منابع اطلاعاتی و امکان ارتباط با یکدیگر را فراهم آورد.

۲) حضور در فضای مجازی

منظور از حضور در فضای مجازی، حضور در شبکه‌های اختصاصی یا عمومی به هم پیوسته با هدف اطلاع‌رسانی، کسب اطلاع و ارائه خدمات می‌باشد.

بارزترین محمل این فضا، شبکه‌ی جهانی اینترنت است که از ارتباط شبکه‌های اطلاع‌رسانی بسیاری در سراسر جهان تشکیل شده است و امروز کارکردهای فراتر از اطلاع‌رسانی را انجام می‌دهد.

۳) به‌کارگیری *ICT* در انجام وظایف سازمانی

هدف از بیان این محور از کاربرد *ICT* این است که بخش اعظم از وظایف سازمانی و عملیات روزمره‌ی سازمان بدون یاری جستن از زیرساخت‌ها و کاربردهای *ICT* قابل انجام نباشد. هرچند صورت‌بندی این هدف منفی است اما معنایی که از آن مستفاد می‌شود، مثبت است. در واقع تحقق این هدف به معنای رسوخ و نفوذ کاربردهای *ICT* در همه عناصر و ارکان سازمان می‌باشد.

۴) ارائه خدمات سریع‌تر، ارزان‌تر و متنوع‌تر به جامعه

هدف از بیان این محور آن است که همه‌ی خدمات قابل ارائه‌ی مرکز آمار ایران به جامعه در سریع‌ترین زمان ممکن، با کمترین هزینه‌ی تمام شده، و با متنوع‌ترین اشکال ممکن ارائه شود.

در صورت تحقق این هدف، می‌توان کاربرد فناوری اطلاعات را موجد ارزش افزوده در عملیات

کاری سازمان دانست.

تعیین چالش‌ها و مشکلات اساسی در رسیدن به چشم انداز مطلوب

- ۱- جذب و حفظ نیروی انسانی کارآمد و متخصص در نظام آماری
- ۲- نهادینه‌سازی، سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در حوزه‌ی فناوری اطلاعات در نظام تولید آمار کشور
- ۳- ایجاد و یا تقویت واحد آمار در دستگاه‌های اجرایی از نظر نیروی انسانی و تجهیزات در زمینه‌ی *ICT*
- ۴- استانداردسازی سیستم‌های تولید و اطلاع‌رسانی آماری و شبکه‌های ارتباطی در نظام تولید آمار کشور
- ۵- اجرای طرح جامع فناوری اطلاعات در تمامی دستگاه‌های اجرایی به منظور مکانیزاسیون تولید آمار به روش ثبتی
- ۶- نظارت کمی و فنی فعالیت‌ها در روند تولید و اطلاع‌رسانی در نظام تولید آمار
- ۷- تعیین ضوابط و ویژگی‌های پیمانکاران *ICT* در فعالیت‌های آماری با همکاری شورای عالی آمار، شورای عالی انفورماتیک و سایر مراجع ذی‌صلاح و همچنین بسترسازی مناسب در جهت تقویت و ثبات پیمانکاران.
- ۸- حفظ محرمانگی اطلاعات فردی و امنیت اطلاعات آماری در نظام تولید آمار کشور
- ۹- سهولت دسترسی به شبکه‌های عمومی و اختصاصی

اهداف کیفی

- ۱- ارتقای سطح بهره‌وری با بهره‌برداری بیشتر از کاربردهای *ICT* در فعالیت‌های آماری
- ۲- ارتقای سطح کیفی داده‌ها در فرایند تولید و اطلاع‌رسانی آماری
- ۳- حفظ محرمانگی اطلاعات فردی و امنیت اطلاعات
- ۴- اطلاع‌رسانی جامع آماری به صورت ارزان‌تر، سریع‌تر و متنوع‌تر با جلب رضایت کاربران آمار
- ۵- ارائه‌ی خدمات پیوسته، پایدار و قابل اطمینان

اهداف کمی

- ۱- افزایش پهنای باند شبکه‌های ارتباطی بین مرکز، دستگاه‌های اجرایی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها و اینترنت به حداقل 4 Mbps

- ۲- افزایش سرعت در تهیه، جمع آوری، بهنگام سازی، انتقال، بازیابی و پردازش اطلاعات آماری
- ۳- افزایش زمان سرویس دهی به کاربران آمار به صورت هفت روز هفته و ۲۴ ساعت در شبانه روز
- ۴- کاهش مراجعات حضوری متقاضیان اطلاعات آماری به مرکز آمار ایران
- ۵- افزایش تعداد نیروهای متخصص و کارآمد متناسب با وظایف محوله
- ۶- استاندارد شدن تمامی سیستم‌های نرم افزاری در نظام تولید آمار کشور
- ۷- افزایش دوره‌های کارآمد آموزشی به ۲۲ عنوان دوره آموزشی
- ۸- افزایش تعداد کتاب‌ها و نشریات مرتبط با موضوعات آماری با روند ۲۰٪ رشد تا پایان برنامه

استراتژی

- ۱- اشتراک منابع اطلاعاتی بین مرکز آمار و دستگاه‌های اجرایی
- ۲- ایجاد و توسعه پایگاه اطلاعات آماری کشور
- ۳- ایجاد و توسعه سیستم جامع اطلاع‌رسانی مطلوب با مدیریت موثر خدمات و منابع اطلاعاتی
- ۴- برقراری امنیت در شبکه و پایگاه داده‌ها و حفظ محرمانگی داده‌ها
- ۵- به کارگیری موثر ICT در انجام وظایف سازمانی تولیدکنندگان آمار
- ۶- ایجاد یک محیط کاری پیوسته و یکپارچه
- ۷- توسعه شبکه‌های مرکز آمار و دستگاه‌های اجرایی
- ۸- ایجاد درگاه^{۱۶} ملی آمار
- ۹- جذب و نگهداری نیروهای متخصص
- ۱۰- ارتقای سطح دانش نیروی انسانی
- ۱۱- استفاده از داده‌های مکانی بهنگام

سیاست‌ها

- ۱- اطلاع‌رسانی آماری در کشور توسط مرکز آمار ایران
- ۲- حفاظت فیزیکی از منابع اطلاعاتی به عنوان سرمایه‌های کشور
- ۳- به کارگیری سیستم‌های کارآمد در جهت حفظ محرمانگی اطلاعات فردی و امنیت اطلاعات

¹⁶. Portal

- ۴- استانداردسازی و ایجاد یکپارچگی در فرایند تولید، ذخیره‌سازی، بهنگام‌سازی و مدیریت منابع داده‌ها، انتشار و اطلاع‌رسانی
- ۵- استفاده از بسترهای ارتباطی مناسب
- ۶- استفاده‌ی بهینه از بخش خصوصی در ارائه‌ی خدمات و ساخت سیستم‌های اطلاعاتی
- ۷- استفاده از آدرس‌های جغرافیایی یکسان در فرایند تهیه و تولید اطلاعات آماری در کشور
- ۸- کاهش هزینه‌های مربوط به فرایند جمع‌آوری و استخراج و اطلاع‌رسانی
- ۹- حمایت و تشویق دستگاه‌های اجرایی به انجام طرح جامع فناوری اطلاعات
- ۱۰- همکاری موثر در پروژه‌ی زیرساخت ملی داده‌های مکانی (NSDI^۱)
- ۱۱- تشویق در انجام پژوهش و مطالعه در رابطه با کاربرد ICT در فعالیت‌های آماری
- ۱۲- به‌کارگیری روش‌های مناسب برای جذب و نگهداری نیروی متخصص و کارآمد

برنامه‌ها و اقدامات اجرایی

یکی از اهداف اصلی مرکز آمار ایران، اطلاع‌رسانی جامع آماری در کشور و به تبع آن مهم‌ترین استراتژی ایجاد پایگاه اطلاعات آماری کشور است. موارد فوق در احکام مرکز آمار ایران نیز مستتر می‌باشد. ایجاد پایگاه اطلاعات آماری کشور وقتی کارایی لازم را خواهد داشت که اطلاعات مورد نیاز پایگاه به موقع و باکیفیت بالا آماده و در پایگاه قرار گیرد. این امر زمانی تحقق می‌یابد که فرایندهای تولید آمار که قابلیت الگوریتم‌پذیری دارند به نرم‌افزارهای عملیاتی استاندارد تبدیل شوند و سیستمی بر آن نظارت داشته باشد. در خصوص اطلاع‌رسانی جامع نیز به نظر می‌رسد، تنها ارائه‌ی اطلاعات آماری در پایگاه کافی نیست و ضروریست به اطلاع‌رسانی سایر اسناد و مدارک مرتبط با آمار به منظور آگاهی کامل‌تر کاربران پرداخته شود.

۲- زیرساخت ملی داده مکانی (*National Spatial Data Infrastructure*) مجموعه‌ای از سیاست‌ها، استانداردها، شبکه‌های دسترسی، فناوری‌ها، داده‌های مکانی، سازمان‌ها و نیروهای انسانی می‌باشد که امور مختلف تولید و جمع‌آوری، دسترسی و استفاده‌ی بهینه از داده‌های مکانی در سطح ملی را تسهیل و هماهنگ می‌سازد

الف) برنامه‌های اجرایی

۱) طراحی و تامین نرم افزارهای پایه

- ◀ ایجاد یک موتور گردش کار^۱ (Workflow Engine)
- ◀ تامین بستر نرم افزاری (سیستم عامل، ابزارهای تولید، مدیریت پایگاه داده)
- ◀ ایجاد لایه‌های امنیت سیستم‌های کاربردی
- ◀ تدوین استانداردهای نرم افزاری

۲) طراحی و تامین زیرساخت شبکه

- ◀ توسعه‌ی شبکه‌ی اینترنت و اینترنت مرکز آمار ایران
- ◀ ایجاد امکانات نرم افزاری و سخت افزاری جهت نصب و راه‌اندازی لایه‌ی امنیت داده‌ها

۳) سیستم استاندارد طراحی و استخراج طرح‌های آماری

۳-۱) سیستم تهیه‌ی طرح‌های آماری

این سیستم یک نظام استاندارد تعریف و طراحی سرشماری‌ها و طرح‌های نمونه‌گیری در سطح نظام تولید آمار و تمامی دستگاه‌های اجرایی ایجاد می‌کند. ماجولهای اصلی این سیستم، تعریف طرح‌های موضوعی، طراحی طرح‌های فنی، طراحی پرسشنامه، مولد کد جهت فرمهای سرشماری اینترنتی یا PDA^۲ یا کاغذ و سایر روشها است.

- ◀ طراحی طرح‌های آماری
- ◀ طراحی طرح‌های فنی
- ◀ موتور مولد کدهای داده آمایی، ادیت و استخراج نتایج

۳-۲) سیستم استخراج طرح‌های آماری

این سیستم به عنوان یک سیستم استاندارد در همه‌ی دستگاه‌های اجرایی کشور قابل استفاده می‌باشد و به‌کارگیری آن گام بزرگی در جهت تولید آمارهای استاندارد، یکنواخت و سازگار است. ماجولهای اصلی این سیستم شامل روش‌های مختلف داده‌آمایی، کنترل کمی و کیفی، پردازش داده‌ها، تدوین و استخراج نتایج طرح‌های آماری و ارسال به پایگاه اطلاعات آماری کشور است.

۱- مدیریت جریان کار، نگرشی است برای ایجاد زیر ساخت و تفکیک آن از نرم افزارهای کاربردی برای بهینه کردن فرایندهای کاری از طریق توزیع اتوماتیک کارها به شیوه‌ی صحیح با تامین مستندات و داده‌های مورد نیاز کارکنان و پی‌گیری تمام جنبه‌های اجرایی فرایندها.

2. Personal Digital Assistant

- ◀ جمع آوری به کمک مصاحبه و تکمیل پرسشنامه (PAPI) ۳
- ◀ جمع آوری به کمک کامپیوتر (CAPI) ۴
- ◀ داده آمایی به کمک (ICR) ۵
- ◀ داده آمایی به کمک OMR ۶
- ◀ تصحیح و کدگذاری (CAC, Imputation) ۷
- ◀ پردازش و استخراج نتایج
- ◀ پروتکل^۸ تبادل داده‌ی استاندارد

۴) سیستم نقشه و مدیریت داده‌های مکانی

آدرس‌های آماری و داده‌های مکانی یکی از مهم‌ترین داده‌های پایه‌ای مورد نیاز جهت تولید آمار اطمینان از پوشش کامل جغرافیایی، یکپارچه‌سازی داده‌های آماری و تحلیل مکانی اطلاعات آماری است. ماجول‌های اصلی این سیستم شامل به کارگیری و تبدیل نقشه‌های پایه‌ی جغرافیایی به نقشه‌های آماری، استاندارد سازی داده‌های مکانی و آدرس‌های آماری در کشور، بروز آوری و کنترل تغییرات نقشه‌های آماری، تهیه نقشه‌های خاص آمار مورد نیاز دستگاه‌های اجرایی و سایر مراکز علمی و صنعتی کشور است.

- ◀ به کارگیری نقشه‌های پایه‌ی جغرافیایی
- ◀ تهیه نقشه‌های آماری
- ◀ استاندارد سازی داده‌های مکانی براساس پایگاه داده مکانی ملی
- ◀ حوزه بندی و دسته بندی داده‌های مکانی برای اجرای سرشماری‌ها
- ◀ اطلاع‌رسانی داده‌های مکانی مورد مراجعه در سرشماری‌ها و طرح‌های آماری
- ◀ بروز آوری نقشه‌های آماری

۵) سیستم برنامه‌ریزی، نظارت و ارزیابی

شناسایی، جمع آوری و تحلیل نیازهای آماری جامعه و دولت و تبدیل آن به ارقام آماری و تعیین روش تولید آن‌ها و تعیین دستگاه اجرایی تامین‌کننده، در قالب یک برنامه‌ی تامین و تولید آمار در کشور تدوین

---

3. Paper and Pen Interviewing

4. Computer Assisted Personal Interviewing

5. Intelligent Character Reader

6. Optical Mark Reader

7. Computer Aided Coding

8. Protocol در ارتباط دیجیتالی، پروتکل مجموعه‌ای از قواعد است که نقل و انتقال منظم اطلاعات بین دو وسیله و یا بیشتر را تضمین می‌نماید.

می‌شود و این برنامه مبنای تدوین برنامه‌ی عملیاتی مرکز آمار ایران و دستگاه‌های اجرایی است. بخش بعدی این سیستم اجرای نظام کنترل کمی و کیفی فعالیت‌های آماری در نظام تولید آمار کشور است.

- ◀ برنامه‌ریزی راهبردی
- ◀ برنامه‌ی تامین و تولید
- ◀ برنامه‌ریزی عملیاتی
- ◀ کنترل کیفیت
- ◀ ارزیابی
- ◀ کنترل برنامه عملیاتی

۶) سیستم مدیریت دانش، مستندات و پژوهش‌های آماری

این سیستم حاوی کلیه‌ی طبقه‌بندی‌های بین‌المللی و ملی، استانداردهای آماری، قوانین و مقررات مرتبط با آمار، مستندات فنی طرح‌های آماری، نقشه‌ها، کتابخانه‌ی دیجیتالی و تمامی منابع علمی و پژوهش‌های آماری است.

- ◀ آموزش الکترونیکی (E- Learning)
- ◀ کتابخانه دیجیتال
- ◀ مدیریت مستندات فنی
- ◀ مدیریت قواعد و مقررات آماری
- ◀ بانک اطلاعات استانداردها و طبقه‌بندی‌های آماری ملی و بین‌المللی

۷) مدیریت پایگاه ملی اطلاعات و داده‌های آماری (انبار داده‌ی ملی اطلاعات آماری)

این سیستم طی یک پروتکل تبادل اطلاعات استاندارد، اطلاعات آماری نتایج طرح‌ها و سرشماری‌های مرکز آمار ایران و تمامی دستگاه‌ها و همچنین اقلام آماری ثبتی دستگاه‌های اجرایی را جمع‌آوری و بعد از طی مراحل کدگذاری، طبقه‌بندی، استانداردسازی و کنترل صحت و اعتبار، به پایگاه اطلاعات آماری کشور منتقل می‌کند. استانداردسازی، مرتبط‌سازی، یکپارچه‌سازی، مجتمع‌سازی و ایجاد قابلیت تحلیل و داده‌کاوی اطلاعات آماری در کشور به منظور حمایت از مراجع برنامه‌ریز و تصمیم‌گیر از مهم‌ترین اهداف این طرح است.

- ◀ پروتکل استاندارد تبادل داده و اطلاعات آماری
- ◀ مدیریت توزیع و انتقال اطلاعات آماری
- ◀ کنترل، یکسان‌سازی و یکپارچه‌سازی اطلاعات آماری
- ◀ مدیریت انبار داده (Data Warehousing)

- ۸) راه‌اندازی پرتال ملی آمار

این سیستم به عنوان درگاه دریافت خدمات و اطلاعات آماری در نظام آماری کشور شامل اخبار و اطلاعات، دسترسی به اطلاعات آماری، نظرسنجی و بازخوردها، مستندات فنی و سوابق آماری، استانداردها، قوانین و دستورالعمل‌های آماری در سطح کشور است.

۹) نظام جامع اطلاع‌رسانی آماری و مدیریت ارتباط با مصرف‌کنندگان

یکی از دلایل اساسی عدم به کارگیری و استفاده‌ی گسترده از اطلاعات آماری در سطح جامعه و مراجع برنامه‌ریز و سیاستگذار کشور، عدم ارائه‌ی مناسب اطلاعات آماری و تسهیلات مناسب تحلیل و داده‌کاوی در اطلاعات آماری است. این سیستم ابزار مناسبی برای دسترسی به اطلاعات پایگاه اطلاعات آماری کشور با رعایت کنترل دسترسی‌ها و امنیت اطلاعات آماری ارائه می‌کند و علاوه بر آن، تمام بخش‌های یک سیستم جامع CRM^۱ را نیز در بر دارد. از مهم‌ترین ماجول‌های این سیستم می‌توان به تدوین ارقام آماری انتشاراتی، تولید نشر الکترونیکی، تولید نشریه‌های کاغذی، اطلاع‌رسانی گویا، مدیریت تماس با مصرف‌کنندگان، نظرسنجی و مدیریت بازخورد، اطلاع‌رسانی مبتنی بر GIS اشاره نمود.

- ◀ آماده‌سازی اطلاعات ایستا و دوره‌ای جهت نشر
- ◀ نشر الکترونیکی پویا با امکان تولید لوح فشرده
- ◀ نشر اطلاعات آماری مبتنی بر Web
- ◀ نشر اطلاعات آماری گویا
- ◀ نشر اطلاعات آماری مبتنی بر نقشه و داده‌های مکانی (GIS)
- ◀ سیستم پرس و جوی پویا در پایگاه ملی اطلاعاتی آماری
- ◀ مدیریت بازخوردها و نظرسنجی‌ها
- ◀ پشتیبانی و مشاوره مصرف‌کنندگان اطلاعات آماری
- ◀ مدیریت کانال تماس با مصرف‌کنندگان (Channel Management)

^۱ . Customer Relationship Management

۱۰) سیستم تحلیل اطلاعات آماری

اطلاعات آماری به ویژه داده‌های آماری در سطح ملی شامل طیف بسیار گسترده و متنوعی از موضوعات، دوره‌های زمانی و موقعیت‌های مکانی است. همین امر بسیاری از برنامه‌ریزان و مدیران را در بهره‌برداری مناسب از داده‌ها و اطلاعات موجود در پایگاه اطلاعات آماری کشور دچار مشکل می‌کند. این سیستم از مجموعه‌ای تکنیک‌های تحلیل آماری و داده‌کاوی (*Data Mining*) به منظور تحلیل و ایجاد اطلاعات قابل استفاده در جهت تصمیم‌سازی استفاده می‌کند. از نتایج اساسی این سیستم پایگاه شاخص‌های آماری، سری‌های زمانی و تحلیل‌های مورد نیاز مراجع و سازمان‌های برنامه‌ریز و سیاستگذار کشور است.

◀ تحلیل سری‌های زمانی

◀ تدوین شاخص‌های آماری

◀ داده‌کاوی و تحلیل‌های آماری خاص (*Data Mining*)

۱۱) توسعه‌ی دانش ICT مرتبط با برنامه‌ی توسعه‌ی فناوری اطلاعات و ایجاد پایگاه

اطلاعات آماری

◀ برگزاری دوره‌های آموزشی بلندمدت و کوتاه‌مدت در زمینه سخت‌افزار، نرم‌افزار برای همه‌ی مدیران، کارشناسان و کارمندان

◀ آموزش کاربران جهت استفاده‌ی بهینه از سخت‌افزارها و سیستم‌های کاربردی

◀ برگزاری همایش‌ها به منظور گسترش فرهنگ انفورماتیک و آشنایی با ابزارها و فناوری‌های جدید

◀ برگزاری حداقل پنج سمینار و کارگاه آموزشی در ارتباط با کاربردهای ICT در نظام تولید آمار

۱۲) مدیریت حساب‌های اقتصادی

این پروژه برای تهیه و تولید حساب‌های اقتصادی به صورت یکپارچه طراحی شده است. و شامل جمع‌آوری اطلاعات و تبدیل آن به حساب ملی، تست صحت اطلاعات به صورت دسته‌بندی شده و درختی است که باعث تسریع در تهیه‌ی حساب‌های ملی و همچنین تضمین کیفیت این اطلاعات است. به دلیل این که تهیه‌ی حساب‌های ملی به صورت گروهی انجام می‌شود یکی از خصوصیات بارز این سیستم امکان ایجاد کار گروهی بر روی داده‌های مشترک می‌باشد.

◀ آزمون صحت داده‌ها

◀ تهیه‌ی حساب‌های ملی

۱۳) مدیریت فناوری و منابع اطلاعات

هدف از تهیه این سیستم کاربردی فناوری ایجاد یک مخزن ساخت یافته و منظم از مولفه‌های معماری فناوری سازمان، کنترل تغییرات آن‌ها، برآورد میزان مطابقت آن با نیازمندی‌های سازمان، تسهیل ارائه‌ی سرویس‌های پشتیبانی به کاربران، شناسایی نقاط قوت و ضعف فناوری مرکز و پرهیز از دوباره‌کاری احتمالی است.

- ◀ تهیه و تامین نرم‌افزار
- ◀ پشتیبانی نرم‌افزاری
- ◀ پشتیبانی نرم‌افزاری دستگاه‌های تولیدکننده‌ی آمار
- ◀ تهیه و تامین سخت‌افزار
- ◀ پشتیبانی سخت‌افزاری
- ◀ تهیه و تامین زیرساخت ارتباط و شبکه
- ◀ کارکرد پشتیبانی زیرساخت ارتباطی و شبکه

۱۴) سیستم مدیریت منابع انسانی

هدف از ایجاد و راه‌اندازی سیستم کاربردی مدیریت منابع انسانی، مدیریت بهینه‌ی منابع انسانی و ایجاد نظم و ساختار در برنامه‌ی منابع انسانی، جذب، بهسازی و نگهداشت آن‌ها در نظام آماری است.

۱۵) ایجاد، تغذیه و توسعه پایگاه اطلاعات آماری بخش

هدف استقرار مجموعه برنامه‌های اجرایی، در راستای تشکیل پایگاه اطلاعات آماری در دستگاه‌های اجرایی می‌باشد. این اقدامات شامل نصب، آموزش و عملیاتی کردن سیستم‌های استاندارد تولید و ارائه‌ی اطلاعات آماری است.

ب) اقدامات اجرایی

ردیف	عنوان	دستگاه‌های تهیه کننده	سال تهیه
۱	تدوین الزامات قانونی برای همکاری دستگاه‌های اجرایی	سازمان مدیریت و برنامه ریزی - مرکز آمار ایران	۱۳۸۴
۲	طراحی تفاهم‌نامه تبادل داده با دستگاه‌های اجرایی که در آن تعهدات دستگاه‌های اجرایی و مرکز آمار ایران در مورد کمیت، کیفیت و امنیت تبادل داده روشن شده باشد.	مرکز آمار ایران - سازمان مدیریت و برنامه ریزی	۱۳۸۴
۳	تدوین استانداردهای مورد نیاز در زمینه‌ی ایجاد پایگاه، اطلاع‌رسانی آماری، انتشارات و ساختار تبادل داده مبتنی بر استانداردهای بین‌المللی و ملی	مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های اجرایی	۱۳۸۴
۴	تدوین مبانی مناسب پیوند، مجتمع‌سازی و پردازش داده‌های آماری	مرکز آمار ایران	۱۳۸۴
۵	تدوین و ارائه‌ی استانداردها و متدلوژی‌ها در ارتباط با تهیه و توسعه سیستم‌ها و نرم‌افزارهای کاربردی آماری نحوه نظارت، کنترل، تضمین کیفیت آن‌ها و دریافت مستندات و الزام پیمانکاران به رعایت آن‌ها.	مرکز آمار ایران - شورای عالی انفورماتیک	۱۳۸۴
۶	طبقه‌بندی، رتبه‌بندی پیمانکاران خصوصی در زمینه‌ی انجام فعالیت‌های آماری، آشنا ساختن آنها با نظام آماری و معرفی به دستگاه‌های اجرایی	مرکز آمار ایران - شورای عالی انفورماتیک	۱۳۸۴
۷	تهیه و تدوین راه‌کارهای مورد نیاز برای حفظ محرمانگی و امنیت داده‌ها و اطلاعات آماری به منظور استفاده در تهیه‌ی سیستم‌ها و نرم‌افزارهای کاربردی در نظام آماری کشور	مرکز آمار ایران	۱۳۸۴
۸	انجام اقدامات ضروری به منظور جذب و نگهداری متخصصان IT	سازمان مدیریت و برنامه ریزی	۱۳۸۴
۹	تهیه و تدوین سیاست‌ها به منظور طبقه‌بندی اطلاعات در پایگاه اطلاعات آماری (برای اطلاع‌رسانی، تهیه سری‌های زمانی، تهیه شاخص‌های آماری و کنترل کیفیت اطلاعات)	مرکز آمار ایران	۱۳۸۴
۱۰	برنامه‌ریزی به منظور ارتباط برخط ^۱ با کتابخانه‌های آماری جهان	مرکز آمار ایران	۱۳۸۴
۱۱	تدوین نظام برنامه‌ریزی راهبردی مرکز	مرکز آمار ایران	۱۳۸۴
۱۲	تدوین نظام مدیریت و ممیزی فرایندهای کاری مرکز	مرکز آمار ایران	۱۳۸۴
۱۳	تدوین نظام نظارت بر اطلاع‌رسانی آمارهای رسمی در کشور	مرکز آمار ایران	۱۳۸۴
۱۴	تدوین نظام ارائه‌ی خدمات و تحلیل آماری	مرکز آمار ایران	۱۳۸۴

^۱ . Online

نیروی انسانی

الف) نیروی انسانی مورد نیاز مرکز آمار ایران در زمان اجرای پروژه ها به تفکیک سال

واحد: نفر

ردیف	نوع تخصص	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸
۱	مدیر پروژه (کارشناس متخصص فرایری داده‌ها)	۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
۲	کارشناس GIS	۱	۱	۱	۱	۱
۳	کارشناس نقشه	۳	۳	۳	۳	۳
۴	کارشناس اطلاع‌رسانی	۵	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
۵	کارشناس آمار	۵	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
۶	تحلیل گر سیستم	۱۰	۱۴	۱۲	۷	۳
۷	کارشناس پایگاه داده	۲	۵	۵	۵	۲
۸	کارشناس مدیریت و امنیت شبکه	۷	۸	۸	۸	۸
۹	کارشناس جمع‌آوری اطلاعات	۲	۲	۲	۲	۲
۱۰	کارشناس انتشارات	۲	۲	۲	۲	۲
۱۱	کارشناس مستند سازی	۱	۱	۱	۱	۱
۱۲	کارشناس کتابداری	۱	۱	۱	۱	۱
۱۳	کارشناس سخت افزار	۲	۲	۲	۲	۲
۱۴	کارشناس استانداردهای آماری	۱	۱	۱	۱	۱
	جمع	۵۰	۷۰	۶۸	۶۳	۵۶

ب) نیروی انسانی مورد نیاز در دستگاه‌های اجرایی

ردیف	نوع تخصص	نفر
۱	تحلیل گر سیستم: به ازای هر دو طرح آماری واگذار شده	۱
۲	برنامه نویس: به ازای هر طرح آماری واگذار شده	۲
۳	کارشناس اطلاع‌رسانی آماری	۲
۴	کارشناس پایگاه داده	۲
۵	کارشناس امور انتشاراتی	۲
۶	کارشناس مدیریت و امنیت شبکه	۱
۷	مستندسازی سیستم‌ها	۱
	جمع	۱۱

جدول زمان بندی تخصیص بودجه برای سیستم‌های پیش بینی شده در طول برنامه‌ی ۵ ساله چهارم

هزار ریال

دستگاه اجرایی	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	جمع	عنوان	ردیف
مرکز آمار ایران					۶,۸۰۰,۰۰۰	۶,۸۰۰,۰۰۰	طراحی و تامین نرم افزارهای پایه	۱
//					۹۶۸۰,۰۰۰	۹۶۸۰,۰۰۰	طراحی و تامین زیرساخت شبکه و سخت افزار	۲
//				۱,۳۵۹,۰۰۰	۵۸۳,۰۰۰	۱,۹۴۲,۰۰۰	سیستم استاندارد طراحی و استخراج طرح های آماری	۳
//				۱,۳۲۸,۰۰۰	۳۳۲,۰۰۰	۱,۶۶۰,۰۰۰	مدیریت داده‌های مکانی مورد نیاز فعالیت های آماری	۴
//				۱,۴۰۷,۰۰۰	۱,۴۰۷,۰۰۰	۲,۸۱۴,۰۰۰	سیستم برنامه ریزی ، نظارت و ارزیابی	۵
//				۱,۶۶۶,۰۰۰	۲۹۴,۰۰۰	۱,۹۶۰,۰۰۰	سیستم مدیریت دانش، مستندات و پژوهش‌های آماری	۶
//			۶۷۸,۰۰۰	۲,۷۰۹,۰۰۰		۳,۳۸۷,۰۰۰	مدیریت پایگاه ملی اطلاعات و داده‌ها آماری	۷
//					۷۰۰,۰۰۰	۷۰۰,۰۰۰	راه اندازی پرتال ملی آمار	۸
//			۲,۲۷۹,۰۰۰	۲,۲۷۹,۰۰۰		۴,۵۵۸,۰۰۰	نظام جامع اطلاع‌رسانی آماری و مدیریت ارتباط با مصرف کنندگان	۹
//			۲,۵۳۳,۰۰۰	۴۴۷,۰۰۰		۲,۹۸۰,۰۰۰	سیستم تحلیل اطلاعات آماری	۱۰
//	۲۷۲,۲۵۰	۲۷۲,۲۵۰	۲۷۲,۲۵۰	۲۷۲,۲۵۰		۱,۰۸۹,۰۰۰	توسعه‌ی دانش ICT مرتبط با برنامه‌ی توسعه‌ی فناوری اطلاعات و ایجاد پایگاه اطلاعات آماری	۱۱
//			۱,۳۴۸,۰۰۰			۱,۳۴۸,۰۰۰	مدیریت حساب‌های اقتصادی	۱۲
//			۱,۹۲۵,۰۰۰	۲۱۴,۰۰۰		۲,۱۳۹,۰۰۰	مدیریت فناوری و منابع اطلاعات	۱۳
//	۶۲۸,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۷۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۳,۳۲۸,۰۰۰	سیستم مدیریت منابع انسانی	۱۴
دستگاه‌های اجرایی	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۸,۰۰۰,۰۰۰	۴۶,۰۰۰,۰۰۰	۳۴,۰۰۰,۰۰۰	۲۲,۰۰۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	ایجاد، تغذیه و توسعه‌ی پایگاه اطلاعات آماری بخش	۱۵
	۲۰,۹۰۰,۲۵۰	۲۸,۷۷۲,۲۵۰	۵۶,۰۳۵,۲۵۰	۴۶,۳۸۱,۲۵۰	۴۲,۲۹۶,۰۰۰	۱۹۴,۳۸۵,۰۰۰	جمع	

* اعتبارهای پیشنهادی به قیمت‌های جاری سال ۱۳۸۳ بر مبنای مطالعه طرح جامع فناوری اطلاعات مرکز آمار ایران ارائه شده است.

احکام کارگروه توسعه‌ی فناوری اطلاعات و پایگاه اطلاعات آماری کشور

به منظور تسریع، تسهیل و ایجاد یکپارچگی در فرایندهای تولید، انباشت و اطلاع‌رسانی آمارهای رسمی برای استفاده در برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و تصمیم‌گیری:

الف) مرکز آمار ایران موظف است:

- از طریق نیازسنجی مستمر آماری کاربران و سنجش مداوم میزان بهره‌مندی و رضایت‌مندی آنان از خدمات آماری ارائه شده، نسبت به اطلاع‌رسانی جامع و مؤثر متناسب با شیوه‌های نوین اطلاع‌رسانی در گستره‌ی جهانی؛ به شرح پیوست اقدام نماید.

- با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات نسبت به طراحی و ایجاد پایگاه اطلاعات آماری کشور^{۱۸}، تغذیه و به‌روزرسانی اطلاعات آماری مورد نیاز پایگاه به شرح پیوست اقدام نماید.

تبصره ۱) تمامی دستگاه‌های اجرایی مکلف هستند اطلاعات و آمار رسمی مورد نیاز پایگاه اطلاعات آماری کشور را طبق برنامه و استانداردهایی که مرکز آمار ایران در سال اول برنامه تدوین و به تصویب شورای عالی آمار خواهد رساند، آماده نمایند.

تبصره ۲) دستگاه‌های اجرایی موظفند در ایجاد یا توسعه‌ی پایگاه اطلاعات آماری بخش و اطلاع‌رسانی از آن، استانداردهای مورد اشاره در تبصره‌ی ۱ را رعایت نمایند.

تبصره ۳) وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است به منظور ایجاد پایگاه‌های اطلاعات آماری و اطلاع‌رسانی جامع و مؤثر، نسبت به ایجاد بستر ارتباطی مطمئن، با سرعت مناسب و امنیت بالا اقدام نماید.

ب) سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است اعتبارات مورد نیاز بند الف را در بودجه‌ی سالانه‌ی مرکز آمار ایران و سایر دستگاه‌های اجرایی منظور نماید.

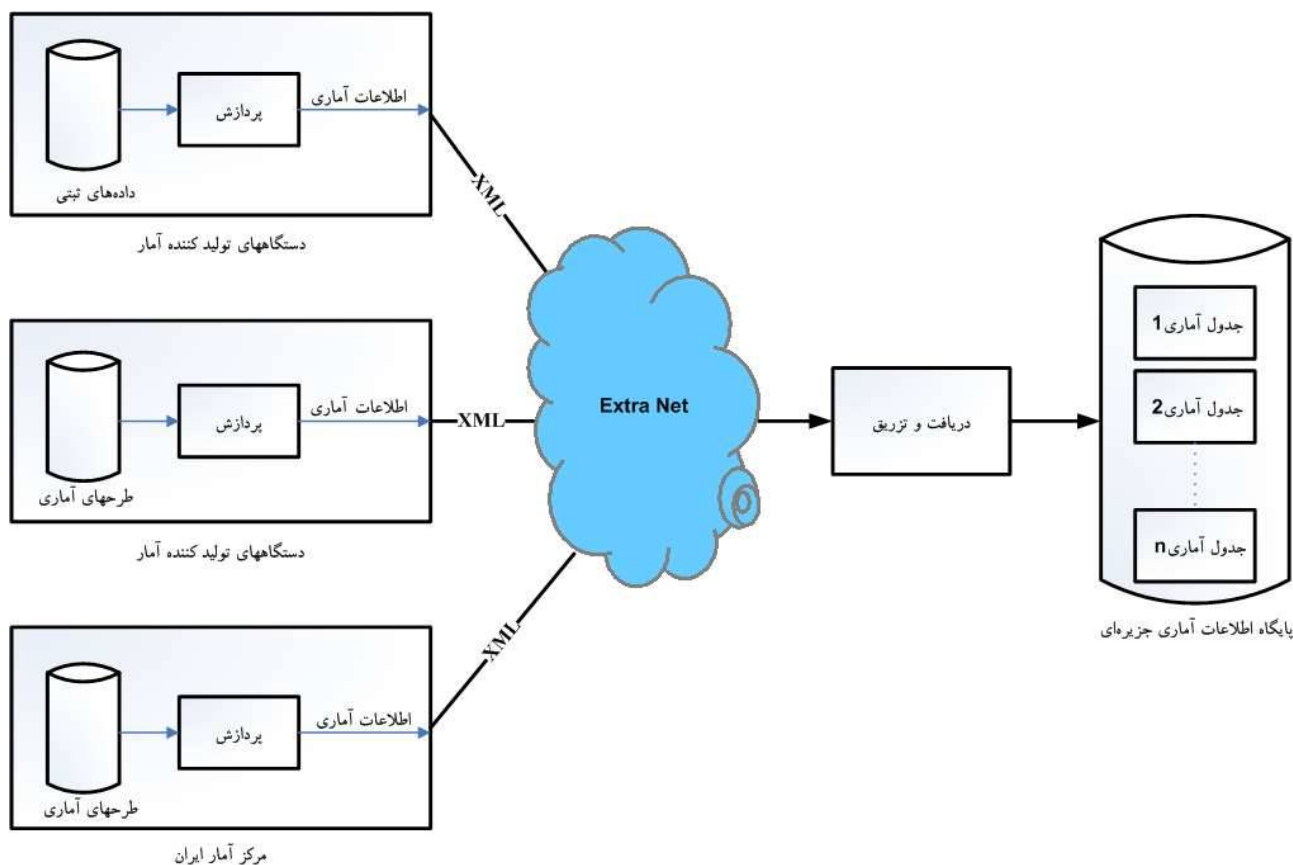

۳- پایگاه اطلاعات آماری کشور، محیط انباشت داده‌ها و اطلاعات آماری مورد نیاز ارائه‌ی آمارهای رسمی و فراداده‌های مرتبط با آن است که در مرکز آمار ایران مستقر می‌باشد. در این پایگاه داده‌ها و اطلاعات آماری با بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات و از طریق ارتباط با پایگاه‌های اطلاعات آماری دستگاه‌های اجرایی گردآوری، یکپارچه‌سازی، تجمیع و انباشت شده و به صورت آمارهای رسمی با شیوه‌های نوین اطلاع‌رسانی در گستره‌ی جهانی، به عموم کاربران عرضه می‌شود.

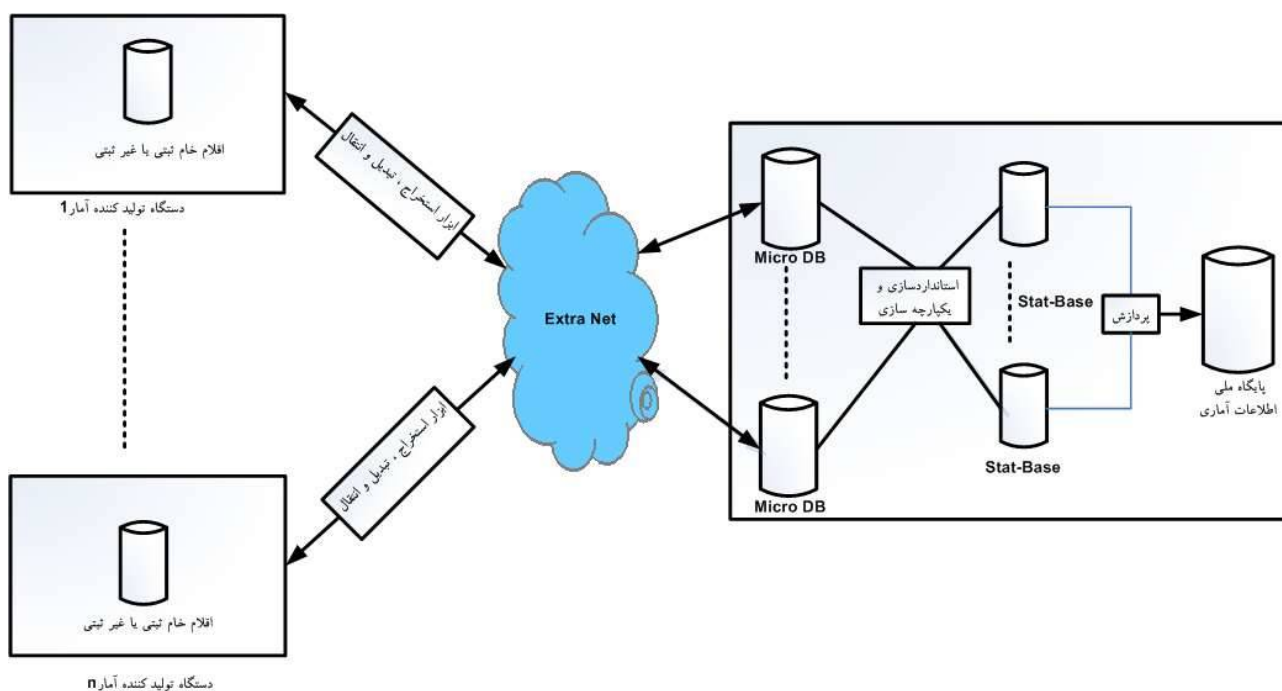
ساماندهی پایگاه اطلاعات آماری کشور

به لحاظ روشن شدن موضوع پایگاه اطلاعات آماری کشور ذکر مواردی به شرح ذیل ضروری به نظر می‌رسد:

امروزه در امر تولید آمار، دو شیوهی جزیره‌ای و مجتمع مطرح است. در روش جزیره‌ای یک طرح آماری اجرا و بعد از طی مراحل جمع‌آوری و پردازش، اطلاعات آماری تولید می‌شود و یا داده‌های ثبتی از یک منبع جمع‌آوری و پردازش شده و به اطلاعات آماری تبدیل می‌شوند، در هر حال این اطلاعات آماری هیچ‌گونه ارتباط و جامعیت ساختاری با یکدیگر ندارند و به صورت جزیره‌ای و مستقل قابل بهره‌برداری هستند. براساس این روش برای شکل‌دهی به پایگاه اطلاعات آماری کشور، کافی است آمارهای ثبتی تولید شده در دستگاه‌های اجرایی بعد از طی مراحل کنترل کیفیت، جمع‌آوری شده و در پایگاه اطلاعات آماری کشور تزریق شود. بدیهی است اقلام آماری موجود در این پایگاه قابلیت یکپارچه‌سازی و تحلیل و تولید آمارهای جامع را ندارند. این در حالی است که بسیاری از نیازهای آماری از طریق پیوند داده‌های آماری حاصل از منابع ثبتی و غیرثبتی مختلف قابل پاسخگویی هستند.

در روش تولید آمار به صورت مجتمع، داده‌های آماری از منابع ثبتي و غير ثبتي جمع آوري و داده‌هاي حاصل با روش‌هاي مختلف، پيوند داده مي‌شوند. بديهي است اطلاعات آماري حاصل از اين فرايند، داراي حداقل ناسازگاري، جامعيت مناسب و پوشش موضوعي كامل هستند. فرايند مذکور در شكل گيري پايگاه اطلاعات آماري کشور به عنوان يک روش نوين در بسياري از مراکز آماري پياده سازي شده است و در بسياري از کشورها نيز در حال پياده سازي مي باشد.

مرور کلي وضعیت فعلي

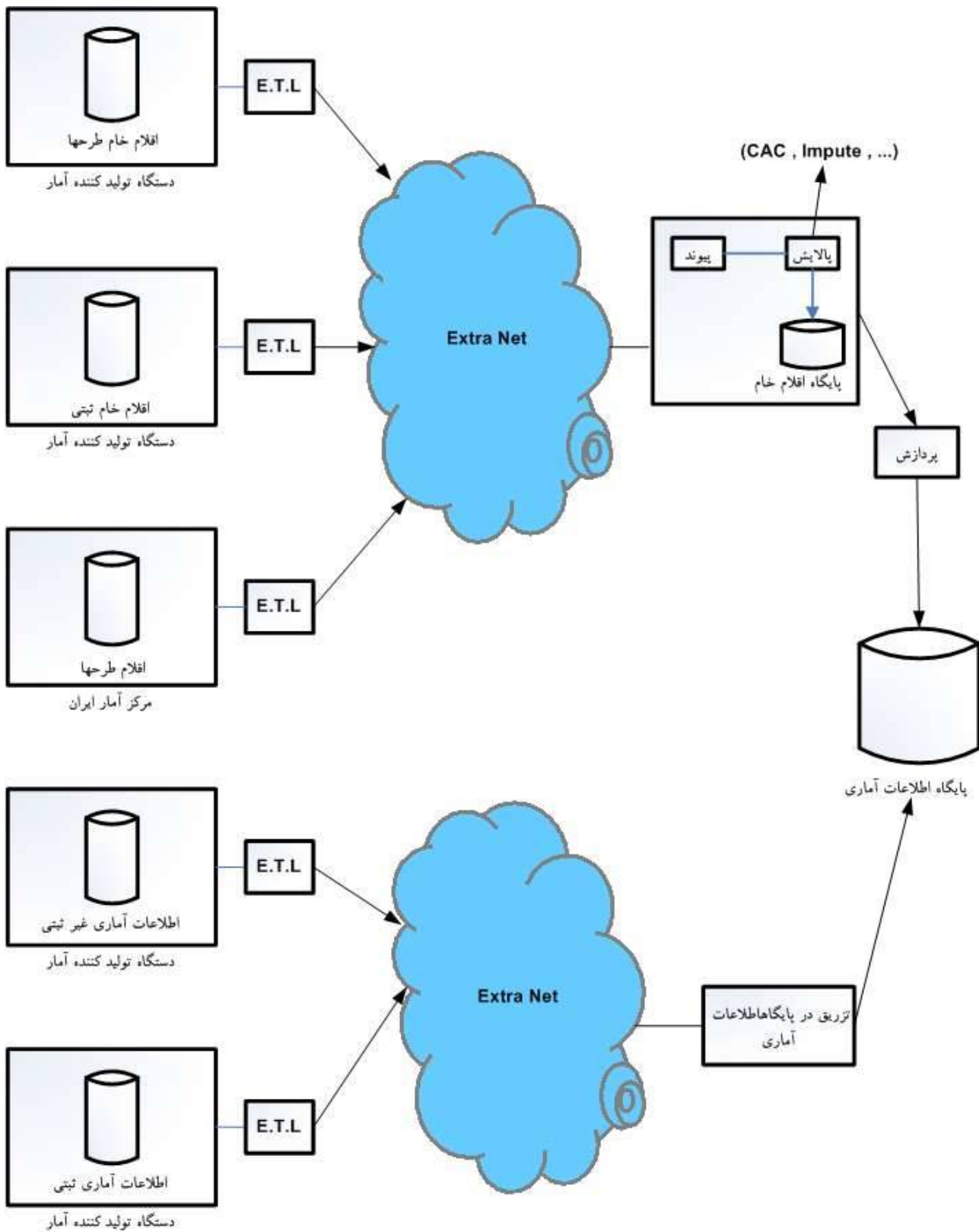
بررسی وضع موجود تولید آمار در مرکز آمار ایران و نظام آماری کشور موید تولید اطلاعات آماری به صورت جزیره‌ای و پراکنده است. هر منبع داده‌ای ثبتي یا غير ثبتي براساس يک طرح موضوعي مستقل و یا يک طرح ساماندهي اقلام آماري ثبتي مورد پردازش قرار گرفته و اطلاعات آماري پراکنده و غير قابل پيوند ايجاد مي‌شود. از طرف ديگر اطلاعات آماري توليد شده در نظام آماري به صورت پراکنده در دستگاه‌هاي اجرايي و مرکز آمار ایران در قالب پايگاه‌هاي اطلاعات آماري توزيع شده، غير همگن و غير استاندارد ذخيره سازي مي‌شوند.

با توجه به شرايط فوق گذر از وضعیت موجود و ايجاد پايگاه اطلاعات آماري يکپارچه، استاندارد و متمرکز حاصل از منابع داده‌اي پيوند داده شده، فرايندي مرحله‌اي و زمان بر خواهد بود. لذا در ارائه هر راه حل برای ايجاد پايگاه اطلاعات آماري می باید وضعیت موجود در نظام آماري کشور را نيز مورد توجه جدی قرار داد.

راه حل پیشنهادی

معماری پیشنهادی برای ساماندهی پایگاه اطلاعات آماری کشور، تلفیق پایگاه اطلاعات جزیره‌ای و مجتمع است. در ابتدا بخش اعظم اطلاعات آماری موجود در این پایگاه از منابع مستقل و غیریکپارچه تامین می‌شود. با گسترش دسترسی به منابع داده‌ای خام ثبتی و غیرثبتی نظام آماری، این نسبت تغییر پیدا کرده و عمده‌ی جداول و اطلاعات آماری ذخیره شده در این پایگاه براساس منابع داده‌ای سازگار و مرتبط تولید می‌شوند. لذا سیستم پایگاه اطلاعات آماری می‌باید قابلیت دریافت اطلاعات آماری و پردازش منابع داده‌ای خام یکپارچه را به صورت توأم فراهم آورد. در شکل صفحه‌ی بعد، شمای کلی سیستم پایگاه اطلاعات آماری با ویژگی‌های فوق نشان داده شده است:

ابزار استخراج، تبدیل و بارگذاری: (ETL: Extract, Transform, Load)

فرایندهای عملیاتی پایگاه اطلاعات آماری شامل استخراج، انتقال، جامعیت، خالص‌سازی و تبدیل داده‌ها می‌باشد. برای تسهیل، مدیریت و بهینه‌سازی این اعمال، ابزاری بنام *ETL (Extract- Transform- Load)* مورد نیاز است. شکل زیر تمامی فرایندهای *ETL* را نشان می‌دهد.

در ابتدا داده‌های مناسب در طرف مبدا شناسایی و استخراج شده، سپس داده‌ها به *Data Staging Area (DSA)* ها بسط داده می‌شوند. *DSA* ها وظیفه‌ی بومی و یکپارچه‌سازی اطلاعات جمع شده از منابع مختلف به یک قالب عمومی براساس قوانین پایگاه داده و قوانین پیوند ارقام آماری را بر عهده دارند. در نهایت، داده‌ها به پایگاه اطلاعات آماری بسط و انتقال داده می‌شوند.

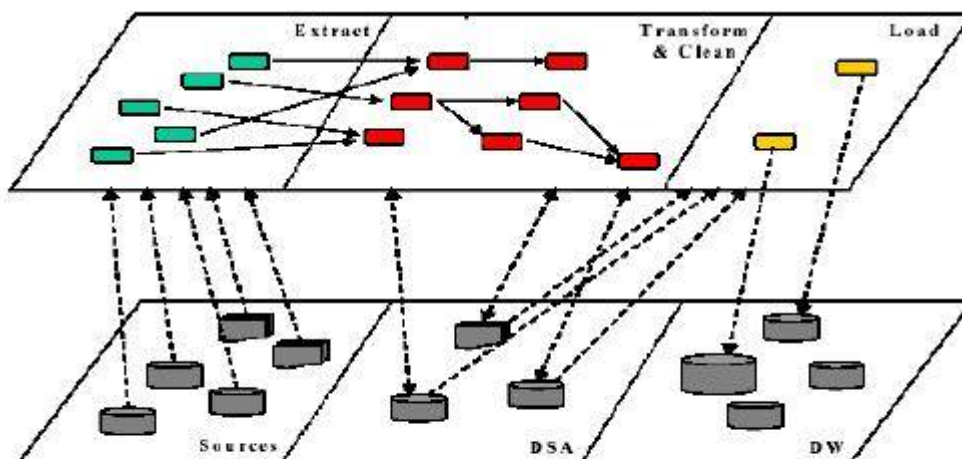
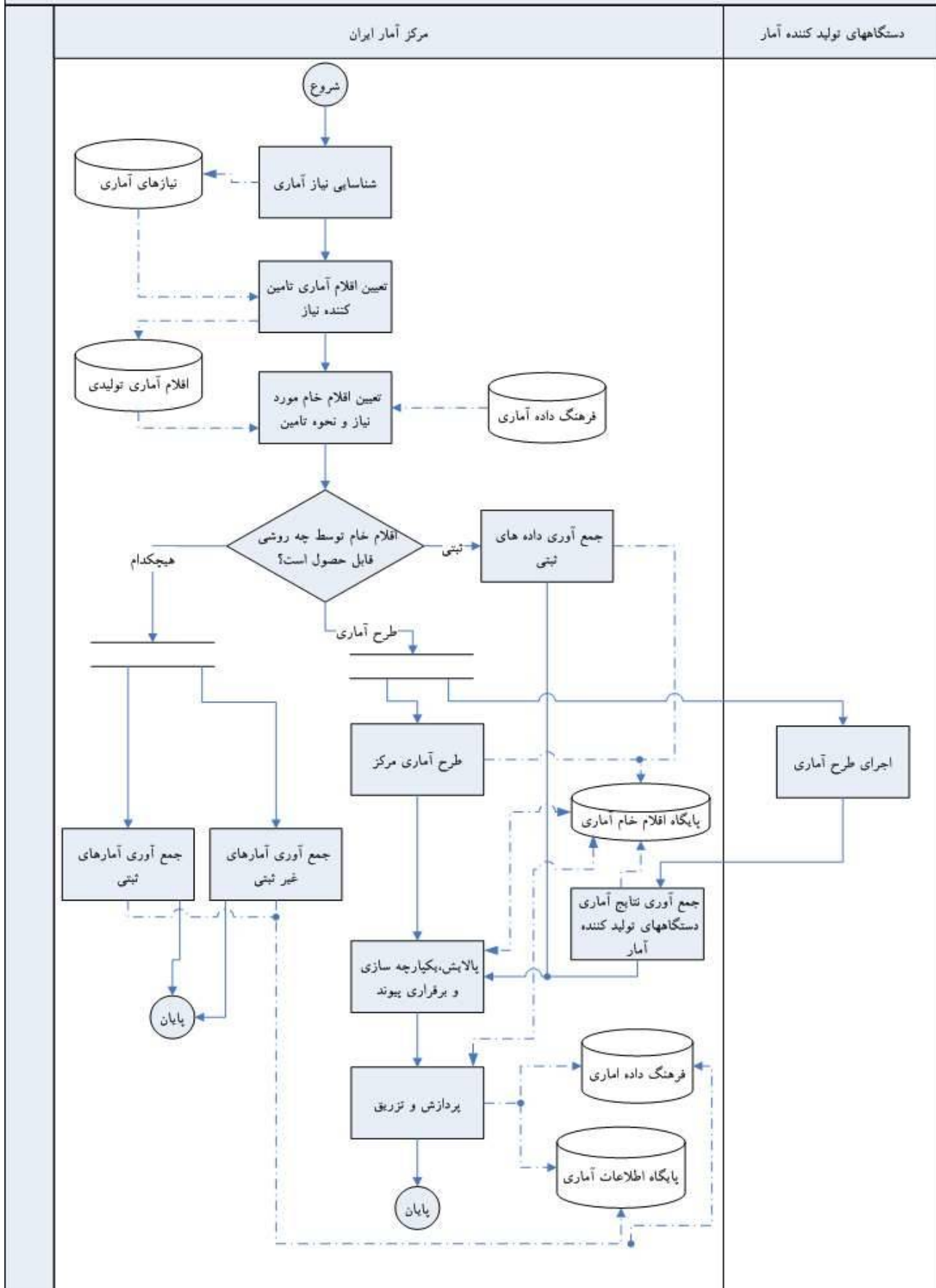

Figure 1.1 The environment of ETL processes

الزامات ایجاد پایگاه اطلاعات آماری:

براساس نمودار (صفحه قبل)، ایجاد و به روزرسانی مستمر پایگاه اطلاعات آماری مستلزم تعامل مناسب دستگاه‌های اجرایی و مرکز آمار ایران در نظام آماری کشور می‌باشد. در زیر به برخی الزامات اساسی اجرای مناسب فرایند فوق و تشکیل پایگاه اطلاعات آماری مجتمع پرداخته می‌شود.

الف) الزامات حقوقی:

با توجه به فرهنگ پایین ارتباطات بین سازمانی در کشور و پیچیدگی برقراری این تعاملات، تعریف شفاف شرایط قانونی و حقوقی با تضمین مناسب قابلیت اجرایی این شرایط اهمیت بسیار بالایی دارد:

- ◀ تدوین الزامات قانونی برای هماهنگی سازی و همکاری دستگاه‌های تولید کننده‌ی آمار
- ◀ طراحی تفاهم نامه‌های تبادل داده با دستگاه‌های تولید کننده‌ی آمار که تعهدات طرفین (دستگاه‌های تولید کننده‌ی آمار و مرکز آمار ایران) در مورد کمیت، کیفیت و امنیت و ... تبادل داده روشن شده است.

◀ طراحی

ب) الزامات اجرایی:

- ◀ فعال سازی دستگاه‌های اجرایی از طریق معرفی نماینده و عامل اجرایی مرتبط با فعالیت‌های دستگاه‌های اجرایی.
- ◀ تشکیل یا فعال سازی کمیته‌ها و شوراهای بخشی برای هماهنگی‌ها و تدوین رویه‌های اجرایی بین سازمانی مناسب.
- ◀ سازماندهی مناسب مرکز آمار شامل بازنگری ساختار تشکیلاتی، تعریف وظایف و مسئولیت‌های مرتبط با پایگاه اطلاعات آماری.

ج) الزامات فنی:

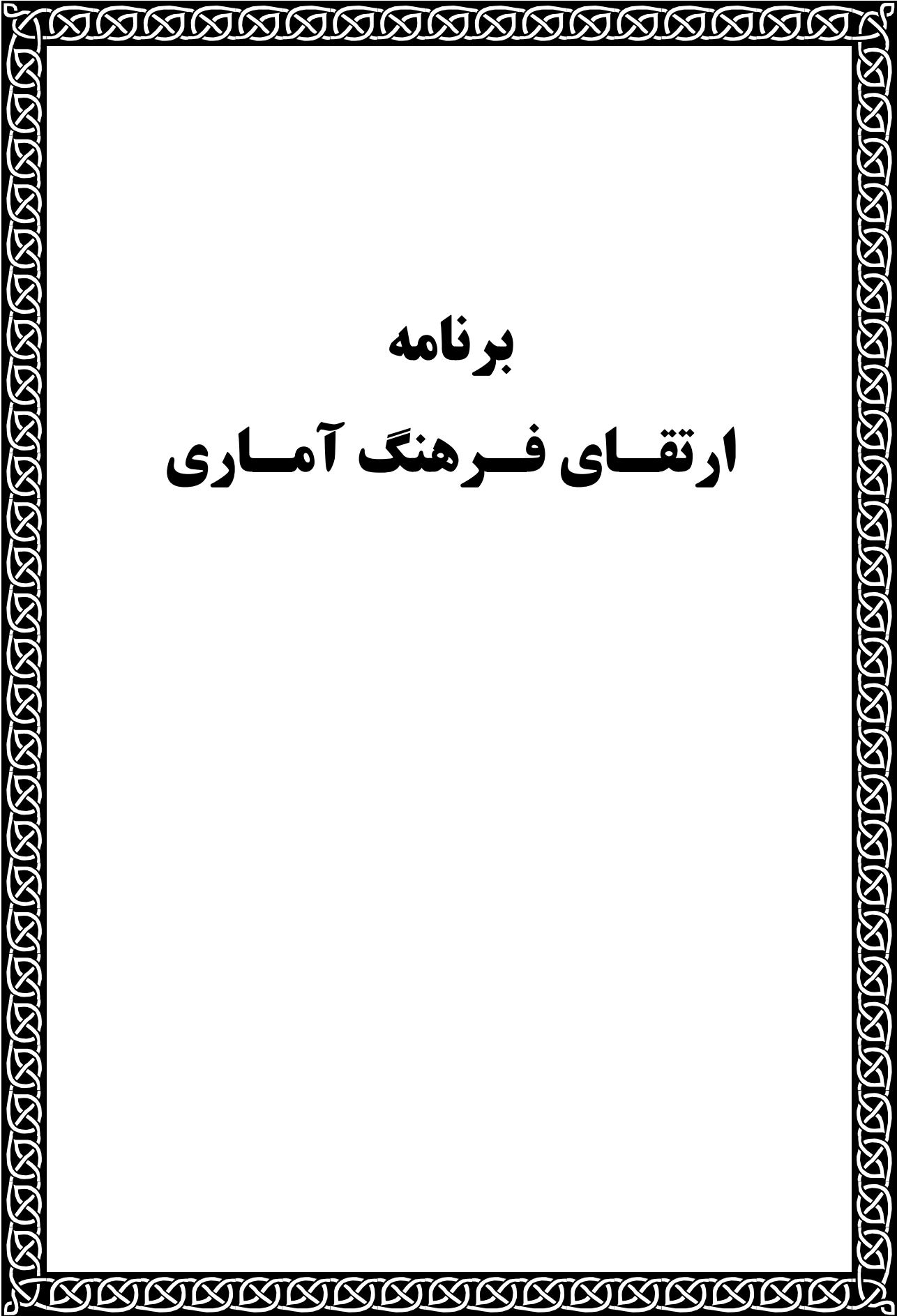
- ◀ تدوین الگوی تبادل داده براساس استانداردهای بین‌المللی و ملی:
- ایجاد الگوی استاندارد تبادل داده و اطلاعات بین دستگاه‌های اجرایی و مرکز آمار ایران شامل طراحی منطقی یک ساختمان داده‌ی عمومی و استاندارد و تدوین قالب فنی و پروتکل‌های تبادل داده‌ها و اطلاعات آماری است. پیروی از استانداردهای بین‌المللی و به ویژه استانداردهای ملی و پروتکل‌ها و ساختارهای تبادل اطلاعات از جهت هماهنگی با نظام ملی اطلاعات کشور، برخورداری از منابع علمی و ابزارهای فنی استاندارد و ارتقای قابلیت اعتماد این تبادلات در جامعه از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است.

- ◀ تدوین الگوریتم‌های مناسب پیوند داده‌ها جمع‌آوری شده از منابع مختلف ثبتی و غیر ثبتی و ایجاد

سیستم‌های *Record linkage*

- ◀ تدوین کامل تعاریف، مفاهیم و ایجاد بانک مناسب تعاریف و طبقه‌بندی‌های آماری

- ◀ ایجاد سیستم مناسب کدگذاری داده‌های جمع‌آوری شده برای پردازش و تزریق در پایگاه اطلاعات آماری.
- ◀ ایجاد رویه‌های مناسب پالایش و تخصیص (*Imputation*)
- ◀ ایجاد سیستم کاربردی جامع پایگاه اطلاعات آماری به شکل یک سیستم *I.O.S*
- ◀ ایجاد زیرساخت سخت‌افزاری، قابلیت انتقال، پردازش و ذخیره‌سازی مناسب برای پایگاه داده‌های بزرگ.

برنامه ارتقای فرهنگ آماری

برنامه ارتقای فرهنگ آماری

الف - تبیین وضع موجود

۱) ضعف‌ها، مشکلات و تنگناها

فرهنگ آماری، مجموعه‌ی نگرش و باور عمومی از آمار، چگونگی تولید، نشر، دستیابی و به‌کارگیری آمار در جامعه است.

پاسخ‌گویان، کاربران، سیاستگذاران و تولیدکنندگان، گروه‌های موثر در فرهنگ آماری جامعه محسوب می‌شوند. هرچند چهار گروه مذکور بدون فصل مشترک نمی‌باشند اما تفکیک آن‌ها به لحاظ تشخیص آثار متفاوت در شناخت ضعف‌ها و نارسایی‌های وضعیت موجود فرهنگ آماری کشور قابل اهمیت است. براساس تجارب و نظرهای کارشناسی^{۱۹} ضعف‌ها و مشکلات فرهنگ آماری هر یک از گروه‌های نامبرده و سایر ضعف‌ها و مشکلات فرهنگ آماری در زیر خلاصه شده است.

۱-۱) پاسخ‌گویان

۱-۱-۱) به دلیل ضعف در اطلاع‌دهی به طور ساده و قابل فهم به پاسخ‌گویان، نسبت به اهمیت، اهداف، مفاهیم، و کاربردهای طرح‌های آماری و نتایج آن، آگاهی لازم را ندارند.

۱-۱-۲) پاسخ‌گویان به دلیل مشاهده نکردن روشن و واضح آثار و نتایج آمارگیری در زندگی فردی و اجتماعی و به کارگیری کمتر آمارها در تصمیم‌گیری‌ها، اعتقاد لازم را نسبت به آمارهای منتشره ندارند.

۱-۱-۳) پاسخ‌گویان به دلیل تردید در محرمانه ماندن و نگرانی نسبت به واکنش دستگاه‌های اطلاعاتی، قضایی و مالیاتی در قبال اطلاعات داده شده و همچنین تردید در واقعی بودن آمارها و مشاهده‌ی اطلاعات متفاوت از یک موضوع یگانه، نسبت به آمارهای منتشره اعتماد کمی دارند.

۱-۱-۴) پاسخ‌گویان به دلایلی همچون مشاهده نکردن روشن ضمانت اجرایی در قبال عدم ارائه‌ی اطلاعات، مشاهده نکردن حاصل همکاری خود به طور روشن، توقع بهبود آنی در وضعیت فردی

۱- این نظرها مبتنی است بر نظرسنجی از کارشناسان دست‌اندرکار تولید آمار، استفاده‌کنندگان و سیاستگذاران و یادداشت‌برداری از نظرهای مکتوب شده‌ایی که تاکنون در مورد نظام آماری بیان شده است.

و اجتماعی پس از آمارگیری، کمبود آمارهای قابل فهم عمومی و دارای جاذبه برای عموم، احساس تاثیر نداشتن فعالیت‌های آماری در حوزه‌های تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی، آگاهی نیافتن نسبت به نتایج آمارگیری‌ها و چگونگی آثار آنها در جامعه، مراجعه‌ی مکرر به آنها برای اطلاع‌گیری در طرح‌های مشابه از طرف سازمان‌های متفاوت، زمان نامناسب مراجعه‌ی آمارگیران و مهارت ناکافی آنان در برقراری ارتباط با پاسخ‌گویان و پرسش‌های مطول، نسبت به همکاری و مشارکت و ارائه‌ی اطلاعات، انگیزه‌ی لازم را ندارند.

۲-۱) کاربران

۱-۲-۱) کاربران به دلیل نبود شیوه‌های آموزشی و تبلیغی مناسب و نبود ارتباط مستمر با مراکز تولید آمار؛ نسبت به تعاریف، مفاهیم، روش‌های جمع‌آوری و چگونگی تولید و استفاده از آمارهای منتشر شده، آگاهی کامل ندارند.

۲-۲-۱) کاربران به دلیل تلقی دسترسی نداشتن آسان و یکسان به آمارها؛ ناکافی تلقی کردن آمارهای موجود؛ وجود آمارهای متناقض در موضوعی واحد از مراجع مختلف، تصور به‌هنگام نبودن نتایج طرح‌های آماری؛ آشنا نبودن با مشکلات و نارسایی‌ها و امکانات در فرایند تولید آمار؛ نبود همکاری نظام‌مند بین کاربران و تولیدکنندگان؛ تعبیر و تفسیر و اظهارنظرهای غیرصحیح از آمارهای منتشره؛ نسبت به آمارهای منتشره اعتماد لازم را ندارند.

۳-۲-۱) به دلیل رواج استفاده از آمارهای غیررسمی و غیرمعتبر، ارجح دانستن منافع فردی به منافع جمعی، استفاده از آمار برای توجیه عملکرد و تخریب رقیبان و استفاده‌ی گزینشی و منطبق با منافع فردی، کاربران به‌طور صحیح از آمار استفاده نمی‌کنند.

۳-۱) سیاستگذاران

۱-۳-۱) با توجه به این که عنوان می‌شود در جامعه تصمیم‌گیری‌ها و تدوین سیاست‌ها کمتر با پشتوانه آمارهای صحیح انجام می‌شود؛ از مشاوران آماری در تصمیم‌گیری‌ها کمتر استفاده می‌شود؛ از غیرمنتظره بودن نتایج طرح‌های آماری نگرانی وجود دارد؛ به نیازهای آماری برنامه‌های توسعه توجه لازم نمی‌شود؛ سیاستگذاران اعتقاد جدی به آمار و اطلاعات، ندارند.

۲-۳-۱) سیاستگذاران به دلیل مشاهده‌ی چندگانگی در آمارهای ارائه شده از یک موضوع یکسان؛ تردید در بی‌طرفی آمارهای منتشرشده؛ تلقی دسترسی نداشتن به آمار و اطلاعات صحیح و به‌هنگام؛ نسبت به آمارهای منتشره اعتماد کامل ندارند.

۴-۱) تولیدکنندگان

۱-۴-۱) آگاهی تولیدکنندگان از تقاضاها و نیازهای آماری کشور به دلیل عدم نیازسنجی مستمر کامل نیست. چگونگی استفاده از آمارهای عرضه شده در جامعه پی گیری نمی شود. به آمارگیران آموزش های لازم پرسشگری و ارتباط مناسب با پاسخ گویان داده نمی شود.

۲-۴-۱) تولیدکنندگان به دلیل برخورد نامناسب با نظام آماری کشور، ایده آل سازی از نتایج طرح های آماری برای رسیدن به نتیجه دلخواه در جامعه، ناهماهنگی و فعالیت های موازی در آمارهای تولیدی، نبود حمایت و ضمانت قانونی، نبود منزلت شغلی مناسب، و ناطمینانی نسبت به عواقب پس از انتشار نتایج طرح های آماری، از انگیزه های لازم برخوردار نیستند.

۵-۱) معلمان و مدرسان

معلمان مدارس و مدرسان دانشگاه ها از عوامل مؤثر در فرهنگ عمومی همچنین فرهنگ آماری تلقی می شوند که آموزش و نحوه مناسب ارائه ی دروس آماری و آشنایی با آمارهای رسمی همچنین کیفیت کتاب های درسی، از عوامل مهم و مؤثر در فرهنگ آماری محسوب خواهد شد و فرهنگ آماری نیز تحت تأثیر ضعف های این فعالیت هاست.

۶-۱) شاخص ها

شناخت وضعیت و سنجش فرهنگ آماری جامعه منوط به داشتن شاخص های مرتبط و مناسب برای ارزیابی برنامه ها و عملکرد فعالیت ها در این خصوص است. نبود شاخص های مناسب یکی از نقایص در ارزیابی فرهنگ آماری به شمار می رود.

۲) نقاط قوت

- ◀ وجود تجربه ی چهاردهه کارشناسی و دریافت بازخورد از جامعه در طرح ها و فعالیت های مختلف آماری
- ◀ گسترش فناوری های ارتباطی که موجب افزایش روزافزون تعامل بین تولیدکنندگان و کاربران خواهد شد.
- ◀ احساس نیاز روزافزون به استفاده از آمار دقیق و صحیح در تصمیم گیری های جامعه
- ◀ وجود انجمن آمار ایران و برگزاری هفت کنفرانس آمار
- ◀ گسترش ارتباط مراکز آماری با دانشگاه ها

ب - پیامد ادامہی روند وضعیت موجود

ادامہی روند ضعف‌ها و نارسایی‌های بیان شده موجب می‌شود: بی‌رغبتی در مشارکت و همکاری پاسخ‌گویان سیر صعودی یابد، اجرای طرح‌های آماری سخت‌تر و کندتر شود و خطاهای غیرنمونه‌ای و هزینه‌ی طرح‌های آماری رو به فزونی رود. استفاده از آمار در جهت وسیله‌ای برای توجیه مقاصد و عملکرد، گسترده شود. باور عمومی نسبت به آمارسازی گسترش یافته؛ کاهش اعتبار آمارهای رسمی شتاب گیرد. منزلت و حیثیت مشاغل آماری و در تعاقب آن کارایی و خلاقیت کارشناسان آماری به طور روزافزون روبه کاهش رود. و در نهایت صحت و به‌هنگام بودن نتایج آماری بیش از گذشته تحت تاثیر چنین متغیرهایی قرار گرفته و به دنبال خود نظام تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی را تحت تاثیر منفی قرار دهد.

پ - چشم‌انداز مطلوب

در چشم‌انداز مطلوب، جامعه‌ای دارای فرهنگ آماری است که: عموم اعضای جامعه از آگاهی بایسته نسبت به اهمیت فعالیت‌های آماری برخوردار خواهند بود و به آمارهای منتشره اعتماد دارند. عموم مراجع اطلاع‌گیری برای ارائه‌ی اطلاعات آماری همکاری مناسب خواهند داشت. سیاستگذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌ها در جامعه بدون اتکا به آمارهای صحیح انجام نخواهد شد. اطلاعات آماری در بی‌طرفی کامل منتشر خواهد شد. آمار مورد نیاز جامعه در حد کافی وجود خواهد داشت. مشاغل آماری و رشته‌ی آمار در جامعه از جایگاهی شایسته برخوردار خواهد بود. از آمار به‌عنوان وسیله‌ای برای توجیه غیرواقعی عملکردها و مقاصد استفاده نخواهد شد.

ت - چالش‌ها و مشکلات اساسی در رسیدن به چشم‌انداز مطلوب

- ◀ نبود شاخص‌های ارزیابی برای سنجش وضعیت فرهنگ آماری
- ◀ کم‌اعتمادی نسبت به فعالیت‌ها و نتایج طرح‌های آماری در پاسخ‌گویان و کاربران و سیاستگذاران
- ◀ نبود آگاهی لازم نسبت به اهمیت، اهداف، مفاهیم، و کاربردهای طرح‌های آماری و نتایج آن، در پاسخ‌گویان و علاوه بر آن نسبت به روش‌های جمع‌آوری و چگونگی تولید و استفاده از آمارهای منتشره در کاربران
- ◀ نبود انگیزه‌ی لازم برای همکاری و ارائه‌ی اطلاعات در پاسخ‌گویان
- ◀ ضعف در نظام آموزشی و ناهماهنگی بین مراکز آماری و آموزشی

ث - اهداف کیفی

- ۱- افزایش درک، و باور عمومی از آمار برای فراهم آوردن زمینه‌های مناسب تحقق تولید آمارهای دقیق، صحیح، کافی و به‌هنگام در جامعه
- ۲- افزایش اعتماد نسبت به نتایج و اطلاعات آماری در جامعه
- ۳- افزایش آگاهی نسبت به اهمیت، مفاهیم، نتایج طرح‌ها و اطلاعات آماری و اهمیت علم آمار در جامعه
- ۴- افزایش انگیزه در پاسخ‌گویان برای همکاری و مشارکت مناسب‌تر، و در سیاستگذاران برای توجه جدی به آمار و به‌کارگیری آن در تصمیم‌گیری‌ها
- ۵- فراهم آوردن زمینه‌های فرهنگی برای بازداري استفاده‌ی ناصحیح از آمار در جامعه

ج - راهبرد

راهبرد ارتقای فرهنگ آماری بر دو محور تصحیح و تثبیت استوار خواهد بود که از مجرای آموزش و تبلیغ تحقق خواهد یافت: تصحیح، دلالت بر زدودن نگرش و باورهای غیرهمسو با اهداف می‌باشد. و تثبیت، ناظر بر ایجاد باورها، رفتارها و فعالیت‌های مورد لزوم و همسو برای تحقق اهداف است.

ج - سیاست‌ها

۱) افزایش آگاهی

- ◀ فراهم آوردن زمینه‌های آموزش عمومی برای شناخت اهمیت، مفاهیم و نتایج طرح‌های آماری
- ◀ فراهم آوردن سهولت فهم مطالب آماری برای افکار عمومی در جامعه
- ◀ فراهم کردن زمینه‌های احساس نیاز به آمار و سودمندی آن برای عموم به زبانی ساده و منطبق با نیاز گروه‌های مختلف اجتماعی
- ◀ به‌کارگیری شیوه‌های ارتباطی و تبلیغاتی مؤثر و همکاری مستمر با رسانه‌ها در جهت درک مفاهیم و موضوعات آماری
- ◀ به تصویر کشیدن صعوبت، معضلات و مشکلات فرایند اجرای آمارگیری در قالبی دلنشین و جذاب برای افکار عمومی

- ◀ فراهم آوردن زمینه‌های استفاده‌ی گسترده از آمار رسمی برای تشخیص مشکلات و تصمیم‌گیری در جامعه
- ◀ آموزش عمومی کاربران نسبت به چگونگی روش‌های تولید و ایجاد شناخت، نسبت به نتایج و استفاده‌ی صحیح از آن‌ها

۲) افزایش اعتماد

- ◀ طی شدن فرایند تولید و انتشار آمارهای رسمی براساس اصل بی‌طرفی و بدون دخالت سیاسی
- ◀ تلاش در جهت ایجاد هماهنگی بین مراکز تصمیم‌گیری در فعالیتهای آماری
- ◀ تلاش در جهت از بین بردن فعالیت‌های تکراری در تولید آمار
- ◀ اجرای کامل مصوبات قانونی و وضع قوانین مورد لزوم در جهت کسب اعتماد عمومی
- ◀ اطلاع‌رسانی مناسب نسبت به قوانین و مقررات وضع شده مؤثر در اعتماد عمومی جامعه
- ◀ در دسترس قرار گرفتن آمارهای رسمی منتشرشده به‌طور یکسان و آسان در جامعه
- ◀ فراهم آوردن زمینه‌های بازداري از تعبیر و تفسیر و تحلیل‌های اشتباه نسبت به آمارهای رسمی در جامعه
- ◀ اطلاع‌رسانی از نحوه‌ی جمع‌آوری، پردازش، ذخیره‌سازی و انتشار آمارهای رسمی به‌صورت روشن و مشخص به جامعه
- ◀ ایجاد سازوکار مناسب برای ارتباط مؤثر آمارگیران با پاسخ‌گویان
- ◀ ایجاد سازوکار مناسب برای ارتباط مؤثر و مستمر تولیدکنندگان و کاربران
- ◀ تأمین تقاضاها و رفع کمبودهای آمارهای رسمی و ارائه‌ی آمار کافی به جامعه

۳) افزایش انگیزه

- ◀ به‌کارگیری سازوکار مؤثر در ایجاد رغبت برای پاسخ‌گویی نسبت به پرسش‌های آماری در جامعه
- ◀ ارائه‌ی نتایج آماری در جامعه به‌گونه‌ای که عموم مردم بتوانند نتایج همکاری و پاسخ‌های خود را با مأموران آمارگیر احساس کنند.
- ◀ ایجاد جایگاه شایسته و شأن مناسب برای فعالیت‌ها و مشاغل آماری در افکار عمومی
- ◀ ایجاد تعلق نسبت به مفاهیم و موضوعات آماری در کودکان و نوجوانان
- ◀ فراهم آوردن شرایط لازم در استفاده از مشاوران آماری در تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی

۴) استفاده‌ی صحیح

- ◀ فراهم آوردن زمینه‌های عدم پذیرش آمارهای استناد نشده به منبع موثق در جامعه
- ◀ فراهم آوردن زمینه‌های الزام گزارش‌های رسمی به ارایه آمارهای صحیح و مستند در جامعه

۵) سنجش فرهنگ آماری

- ◀ طراحی نظام ارزیابی مناسب و تدوین شاخص‌های مرتبط برای سنجش وضعیت فرهنگ آماری جامعه

2- برنامه‌های اجرایی

۱) احکام

- ۱-۱) مرکز آمار ایران مکلف است هر دو سال، یک‌بار وضعیت فرهنگ آماری را به سنجش درآورده و نتیجه را پس از تأیید شورای عالی آمار برای بررسی و تصمیم‌گیری‌های مقتضی به هیئت دولت گزارش نماید.
  - ۲-۱) صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران مکلف است در طول برنامه با همکاری مرکز آمار ایران به‌طور مستمر اقدام به تولید و پخش برنامه در جهت ارتقای فرهنگ آماری جامعه نماید.
  - ۳-۱) وزارت آموزش و پرورش مکلف است به‌منظور تقویت استعداد سنجش، و اندازه‌گیری علمی کمیت‌ها و واقعیت‌ها، مطالب مناسب آماری را به‌صورت جذاب با همکاری مرکز آمار ایران و دستگاه‌های مرتبط تهیه و در برنامه‌ی آموزشی و کتاب‌های درسی سطوح مختلف تحصیلی، تا پایان برنامه درج نماید.
  - ۴-۱) وزارت آموزش و پرورش مکلف است با همکاری مرکز آمار ایران و دستگاه‌های مرتبط از سال دوم برنامه نسبت به طراحی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی حین خدمت برای معلمان آمار اقدام نماید.
  - ۵-۱) وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است با همکاری مرکز آمار ایران نسبت به تهیه برنامه‌های مناسب برای ارتقای فرهنگ آماری از سال اول برنامه اقدام نماید.
- تبصره:** آیین‌نامه‌ی اجرایی بندهای ب، ج، د و هـ که شامل چگونگی همکاری وزارت آموزش و پرورش، صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و مرکز آمار

ایران است، از طرف سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور پیشنهاد می‌شود و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

۶-۱) تمامی دستگاه‌های اجرایی مکلفند در تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های خود، به آمارهای رسمی تأیید شده استناد نمایند. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور بر حسن اجرای این بند نظارت خواهد داشت. دستورالعمل نظارتی مربوط تا پایان سال اول برنامه توسط سازمان مزبور تهیه و ابلاغ می‌شود.

۷-۱) سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی موظف است جهت تحقق راه‌کارهای اجرایی ارتقای فرهنگ آماری به شرح پیوست، اعتبار مربوط را در اختیار دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط قرار دهد.

۸-۱) دستگاه‌های اجرایی موظفند در ارتباط با فعالیت‌های آماری خود در جهت ارتقای فرهنگ آماری جامعه، برنامه‌هایی را با همکاری مرکز آمار ایران تهیه و اجرا نمایند.

۲) اقدام‌ها

برای فراهم آوردن زمینه‌های رفع مشکلات و نارسایی‌های وضع موجود فرهنگ آماری و نیازهای

تفوق اهداف و مصوبه‌های مطرح شده، اقدام‌های زیر در طول برنامه انجام خواهد شد.

۱-۲) اعلام برنامه‌ی بزرگداشت و تجلیل شایسته‌ی دست اندرکاران مؤثر در فعالیت‌های آماری و روش‌های غنا بخشی به روز آمار و برنامه‌ریزی تا خردادماه هر سال و اجرای آن در اول آبان‌ماه توسط مرکز آمار ایران با مشارکت دانشگاه‌ها و سایر مراکز آماری

۲-۲) تهیه و فراهم آوردن مطالب آماری مناسب برای پخش در صدا و سیما و فعالیت‌های تبلیغی با مشارکت دانشگاه‌ها و سایر مراکز آماری

۳-۲) پخش ۱۰۰۰ ساعت برنامه برای عموم با محتوای آماری و با محوریت افزایش آگاهی در طی سال‌های برنامه از صدا و سیما (به‌طور متوسط ۳۰ دقیقه در روز در سه شبکه)

۴-۲) تولید و پخش ۴۵۰ ساعت برنامه‌های مناسب کودک و نوجوان با محتوای آماری در طی سال‌های برنامه از صدا و سیما (به‌طور متوسط ۱۵ دقیقه در روز)

۵-۲) تولید و پخش برنامه‌ی تبلیغی به مدت ۱۲۰ ساعت در طول سال‌های برنامه از صدا و سیما (به‌طور متوسط حدود ۴ دقیقه از سه شبکه در روز)

۶-۲) تهیه و فراهم آوردن مطالب آماری مناسب برای درج در جراید کثیرالانتشار

۷-۲) اقدام به درج مطالب آماری مناسب حداقل به میزان ۵۰۰ صفحه در جراید کثیرالانتشار در طول سال‌های برنامه

- ۸-۲) مرکز آمار ایران با همکاری وزارت آموزش و پرورش و دستگاه‌های مرتبط به برگزاری مسابقات تحت عنوان فرهنگ آماری پرداخته و به دانش‌آموزان برتر در انشاء نویسی، نقاشی، شعر و... در روز آمار و برنامه‌ریزی هدیه‌ی مناسبی اهدا نماید
- ۹-۲) تالیف ۱۰ کتاب غیردرسی با محتوای آماری و متناسب با ذوق و علاقه‌ی سطوح سنی ۱۲ الی ۱۵ ساله در طی برنامه (به شمارگان ده هزار نسخه برای هر کتاب)
- ۱۰-۲) برگزاری ۲۰۰ کارگاه آموزشی با محتوای آمارهای کاربردی و رسمی برای معلمان آمار دبیرستان‌ها توسط استادان دانشگاه و کارشناسان مراکز آماری
- ۱۱-۲) اجرای هر دو سال، یک‌بار همایش فرهنگ آماری در کشور توسط مرکز آمار ایران و دستگاه‌های مرتبط (از سال سوم برنامه)
- ۱۲-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های مرتبط سازوکار مناسب برای ارائه‌ی آمارهای جذاب برای عموم و به زبان ساده و منطبق با نیاز گروه‌های مختلف اجتماعی را فراهم نماید.
- ۱۳-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های مرتبط، اطلاعات مفید آماری را به صورت ساده و جذاب و قابل فهم برای خانوارهای کشور تهیه نماید و توسط پست ارسال دارد.
- ۱۴-۲) مرکز آمار ایران و دستگاه‌های مرتبط سازوکار ارتباط دائم با نهادهای مردمی برای ارائه‌ی آمارهای عمومی و پرجاذبه در استان‌ها و شهرستان‌ها را فراهم آورد.
- ۱۵-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط سازوکار نصب تابلوهای حاوی خلاصه‌ی اطلاعات آماری مهم استان‌ها و شهرستان‌های مربوط به آن را، در جایگاه مناسب برای مشاهده‌ی عموم فراهم آورد.
- ۱۶-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های مرتبط به بررسی و تشخیص مخاطبین آماری گروه‌های مختلف جامعه بپردازد، تا پس از مخاطب‌شناسی، متناسب با نیاز گروه‌های مختلف، اقدام به تعیین شیوه‌ی آموزشی و تبلیغی مناسب هر گروه در جامعه نماید.
- ۱۷-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های مرتبط، علل بی‌اعتمادی به آمار رسمی و شیوه‌های اقبال عمومی به آن را بررسی و روش‌های اجرایی و عملیاتی کردن آن را تا سال دوم برنامه ارائه نمایند.
- ۱۸-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های مرتبط، راهکارهای افزایش موقعیت و منزلت و حیثیت اجتماعی مشاغل آماری را در جامعه بررسی و روش‌های عملیاتی نمودن آن را تا سال دوم برنامه ارائه نماید.
- ۱۹-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های مرتبط، شاخص‌های مناسب ارزیابی فرهنگ آماری را طراحی و تدوین کرده و تا پایان سال دوم برنامه ارائه نماید.

- ۲۰-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های مربوطه موضوعات مرتبط و مورد نیاز ارتقای فرهنگ آماری را در قالب پایان نامه به دانشگاه‌ها پیشنهاد و پس از تصویب حمایت نماید.
- ۲۱-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های مرتبط، روش‌های علمی پرسشگری و مصاحبه برای اخذ اطلاعات آماری را برای نهادینه کردن و آموزش در نظام آماری، تا سال دوم برنامه تدوین و ارائه نماید.
- ۲۲-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های مرتبط در مورد چگونگی اشاعه و گسترش این باور در افکار عمومی که پاسخ‌گویی به اطلاعات آماری به عنوان یک تعهد ملی است، طرح‌های تحقیقاتی لازم و مناسب را اجرا نماید.
- ۲۳-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های مرتبط برای دستیابی به راه‌حل‌های مناسب ایجاد انگیزه در پاسخ‌گویان برای همکاری با آمارگیران در ارائه‌ی اطلاعات صحیح، طرح‌های تحقیقاتی لازم و مناسب را از سال اول برنامه اجرا نماید.
- ۲۴-۲) مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه‌های مرتبط شیوه‌های مناسب تبلیغی برای همکاری پاسخ‌گویان نسبت به فعالیت‌های آماری در هر استان را بررسی و راه‌کارهای عملیاتی آن را تا سال دوم برنامه ارائه دهد.
- ۲۵-۲) فراهم آوردن و تدوین مطالب مناسب در آمارهای کاربردی و رسمی برای ارائه به کارگاه‌های آموزشی توسط دانشگاه‌ها و مراکز آماری

اعتبارات مورد نیاز (موضوع بند ۱-۷ احکام برنامه ارتقای فرهنگ آماری)

ردیف	اعتبارات پیش بینی شده برای فعالیت های ارتقای فرهنگ آماری	واحد (جمع سال ها)	اعتباردرسال های برنامه (هزارریال)					دستگاه اجرایی
			جمع	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	
۱	تعیین و تدوین شاخص های ارزیابی فرهنگ آماری	۲۰۰۰ ساعت	۹۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰	۰	۰	۰	مرکز آمار ایران
۲	ارزیابی وضعیت فرهنگ آماری براساس محاسبه شاخص های تعیین شده	—	۶۰۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	۰	۳۵۰,۰۰۰	۰	مرکز آمار ایران
۳	برسی و مطالعه درعلل بی اعتمادی و بی انگیزگی نسبت به فعالیت های آماری و روش های افزایش اعتماد وانگیزه در پاسخ گویان و کاربران	۵۰۰۰ ساعت	۲۲۵,۰۰۰	۱۲۵,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۰	۰	مرکز آمار ایران
۴	همایش دو سالانه فرهنگ آماری	—	۱,۸۴۰,۰۰۰	۰	۰	۸۰۰,۰۰۰	۱,۰۴۰,۰۰۰	مرکز آمار ایران
۵	حمایت از پایان نامه های مرتبط با ارتقای فرهنگ آماری	۳۰ پایان نامه	۸۰۹,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۱۳۸,۰۰۰	۱۵۹,۰۰۰	۱۸۲,۰۰۰	مرکز آمار ایران
۶	تالیف و انتشار کتب غیر درسی با محتوای آماری و متناسب با ذوق و علاقه سطوح سنی ۱۲ الی ۱۵ سال (شمارگان ده هزار نسخه)	۱۰ عنوان	۴۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	مرکز آمار ایران
۷	تهیه مطالب مناسب آماری برای فراهم آوردن ۵۰۰ صفحه (روزنامه ای) جهت درج درجراید عمومی	۴۰۰۰ ساعت	۲,۴۳۰,۰۰۰	۳۶۰,۰۰۰	۴۱۰,۰۰۰	۴۸۰,۰۰۰	۵۵۰,۰۰۰	مرکز آمار ایران
۸	روز آمار و برنامه ریزی	—	۳,۳۷۱,۱۸۰	۵۰۰,۰۰۰	۵۷۵,۰۰۰	۶۶۱,۲۵۰	۷۶۰,۴۳۰	مرکز آمار ایران
۹	برگزاری مسابقات دانش آموزی با محتوای فرهنگ آماری	—	۱,۳۴۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۳۰,۰۰۰	۲۶۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	مرکز آمار ایران
۱۰	ارسال اطلاعات مفید آماری را به صورت ساده و با جاذبه و قابل فهم برای خانوارهای کشور توسط پست خانوار	۴ میلیون خانوار	۲۱,۰۰۰,۰۰۰	۴۲۰,۰۰۰	۴۲۰,۰۰۰	۴۲۰,۰۰۰	۴۲۰,۰۰۰	مرکز آمار ایران
۱۱	نصب تابلوهای حاوی خلاصه اطلاعات یا تبلیغات آماری	۳۰۰ عدد	۸,۹۲۹,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۱۴۴,۰۰۰	۱۷۲,۸۰۰	۲۰۷,۳۰۰	مرکز آمار ایران
۱۲	تهیه مطالب آماری دارای جاذبه عمومی برای پخش در صدا و سیما و فعالیت های تبلیغی	۱۰۰۰۰ ساعت	۶۰۶,۵۰۰	۹۰,۰۰۰	۱۰۳,۵۰۰	۱۱۹,۰۰۰	۱۳۷,۰۰۰	مرکز آمار ایران
۱۳	تولید و پخش ۱۴۵۰ ساعت برنامه برای عموم و کودکان و نوجوانان با محتوای آماری و ۱۲۰ ساعت تبلیغات از صدا و سیما	۱۵۷۰ ساعت	۶۱,۷۹۰,۰۰۰	۹۴۲,۰۰۰	۱,۰۴۹,۰۰۰	۱,۲۰۶,۰۰۰	۱,۳۸۷,۰۰۰	صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
۱۴	برگزاری ۲۰۰ کارگاه آموزشی برای معلمان	۴۸۰۰ ساعت	۶۰۰,۰۰۰	۰	۱۲۰,۰۰۰	۱۴۰,۰۰۰	۱۶۰,۰۰۰	وزارت آموزش و پرورش
۱۵	تهیه مطالب مناسب در آمارهای کاربردی و رسمی برای آرایه کارگاه های آموزشی	۲۰۰۰ ساعت	۹۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰	۰	۰	۰	مرکز آمار ایران
۱۶	تهیه برنامه مناسب و فراهم آوردن زمینه های همکاری با وزارت ارشاد اسلامی	۱۰۰۰۰ ساعت	۶۰۴,۰۰۰	۹۰,۰۰۰	۱۰۳,۰۰۰	۱۱۸,۰۰۰	۱۳۶,۰۰۰	وزارت ارشاد
۱۷	تهیه برنامه مناسب آموزشی و فراهم آوردن زمینه های همکاری با وزارت آموزش و پرورش	۵۰۰۰ ساعت	۲۴۱,۸۷۰	۱۱۲,۵۰۰	۱۲۹,۳۷۰	۰	۰	وزارت آموزش و پرورش
۱۸	تهیه برنامه مناسب و فراهم آوردن زمینه های همکاری با نهاد های مردمی و تشکل های غیر دولتی	۲۵۰۰ ساعت	۱۵۱,۷۰۰	۲۲۵,۰۰۰	۲۵۸,۷۰۰	۲۹۷,۶۰۰	۳۴۲,۲۰۰	مرکز آمار ایران
جمع			۱۰۵,۱۱۸,۲۵۰	۱,۶۷۲,۰۰۰	۱,۸۳۱,۴۷۴	۲,۰۸۵,۰۱۰	۲,۲۸۵,۲۶۰	۲,۶۳۷,۵۸۰

کد سند: ۰۰-۰۴-QP-۱۰	مستندات برنامه ملی آمار کشور	 مرکز آمار ایران
---------------------	------------------------------	--

صفحه ۱۸۴ از ۱۸۴	مهر کنترل
-----------------	-----------